

Aningaasaqarnikkut Ingerlatsineq pillugu Nalunaarut 2020

UPA 2020 / 10

Kommunit Namminersorlutillu Oqartussat missingersuutaat naatsorsuutaallu pillugit Inatsisartut inatsisaat nr. 26, 28. november 2016-imeersoq naapertorlugu Naalakkersuisut Inatsisartut upernaakkut ataatsimiinneranni Kalaallit Nunaata aningaasaqarnera pillugu ukiumoortumik nalunaarummik saqqummiussissapput, taakkununga ilaalluni pisortat aningaasartuutaanni isertitaannilu ineriartortoqarnera.

Ukiumoortumik nalunaarutip imarissavai qitiusumik aningaasartuuteqarfiusartuni isertitaqarfiusartunilu ataatsimi arlalinniluunniit aningaasaqarnikkut suliaassanillu ingerlatsinerup misissuiffigeqqissaarneqarsimanerat.

Nalunaarut tamanna aqqutigalugu Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussat aningaasaqarnerat pillugu paasissutissiisarnerit annertusarnissaannut tapeeqataassaaq, tamannalu aqqutigalugu Namminersorlutik Oqartussanik aamma Kalaallit Nunaat ataatsimut isigalugu aningaasaqarnerup ineriartornera pillugu oqallilluarnissamut tunngaviliilluni.

Taamaalilluni nalunaarusiaq siammasissumik siunnerfeqarpoq, aningaasaqarnikkullu ineriartortitsinissaq pingaarnersiutinissarlu pillugit Naalakkersuisut Inatsisartullu isummersuutaannut ilaatinneqartussanngorlugu ilusilersorneqartussaalluni. Nalunaarummi immikkut ajornartorsiuteqarfiusut ineriartorfiusinnaasullu tikkuarneqarput.

Taamaammat Naalakkersuisut Aningaasaqarnikkut ingerlatsineq pillugu Nalunaarutaat 2020 manna Naalakkersuisut 2021-mut aningaasanut inatsisissatut siunnersuutissamik suliaqarnissaannut atasutut isigineqassaaq.

Siulequt

Aningaasaqarnikkut ingerlatsineq pillugu nalunaarut ukiumoortoq soorunami coronamit sunnerneqangaatsiarpoq, siunissamilu pisussat sammivallaarnagit suliniutissalluunniit nutaat tulleriiaarneqaratik.

Naalackersuisut UPA 2020-mut oqaluuserisassaq immikkut ittoq (FM2020/43) Coronamut tunngasoq nassiutissavaat, taamaattumik 2020-mut Aningaasaqarnikkut ingerlatsineq pillugu nalunaarutip suliarineqarnerani coronap kingunerisaanik allannguutit annertuut tunngavigalugit aningaasaqarnikkut pissutsit pillugit nassuiaat pingaarnerpaatinneqarpoq.

Matumani pissutsit nalunartut pillugit nassuiaatip massuma suliarinissaanut ineriartortinnissaanullu atugassat ilanngunneqarput.

Aningaasaqarnikkut ingerlatsineq pillugu Nalunaarummi massakkut aningaasaqarnikkut inissisimanerup aamma ineriartornerup patajaatsup qulakkeerniarnissaanut unammilligassat nassuiarneqarput, tamakkulu ukiuni kingullerni nalunaarutini, Aningaasaqarnermut Siunnersuisoqatigiit ukiumoortumik nalunaarusiaanni aamma Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Isumalioqatigiissitap isumaliutissiissutaani nassuiarneqarput. Taamaattorli 2020-mut Aningaasaqarnikkut ingerlatsineq pillugu nalunaarummi Attassiinnarnissamut Inerikkiartortitsinissamullu pilersaarummi 2016-imeersumi sukarsuit sisamat aallaavigalugit malitseqartitassat eqikkarlugit allaaserineqarput, pissutigalugit matumani naleqqussaasoqartariaqarmattaaq.

Attassiinnarnissamut Inerikkiartortitsinissamullu pilersaarut tamatumunngalu aqqissuusseqqinnerit, suliniutit tigussaasut aamma aningaasaliinerit anguniagaqarfiusut aqputigalugit malitseqartitsinerit pisortat aningaasaqarnerisa attatiinnarnissaata anguniarneranut aamma piujuartitsinermik tunngaveqarluni namminersorlutik suliffiuteqartuni ineriartortitsinissamut suliffissaqartitsinermullu iluaqutaassaaq. Matuminnga pisariaqartitsineq coronap kingunerisaanik aallaaviatigut minnerulersimangilaq. Anguniakkat makku sulit atuupput:

- Nunatta aningaasaqarniarnera pitsaasumik patajaatsumillu ineriartussasoq, sivisuumik attanneqarsinnaassasoq tamannalu aqputigalugu Kalaallit Nunaat piffissakkaartumik ataatsimoortumik tapiissutinik pisariaarutsitsissasoq, tamannalu aqputigalugu suliasanik naalagaaffimmiittunik attuumassutilinnik naleqquttumik tiguisalersillugu. Taamaasiortoqassappat aningaasaqarneq atasinnaasumik ineriartortinneqartariaqarpoq, ilaatigut nunami maani tunisassiornerup annertusarneratigut inuussutissarsiutillu assigiinngitsut nammaqataasussat ineriartortinnerisigut inuussutissarsiutinik ataasiakkaaginnarnik ingerlatsinitta kingunerisaanik eqqorneqaratarsinnaanerput annikillisarlugu.
- Piginnaasatigut annertusaanerit ataavartumik ingerlanneqassasut ilaatigut ilinniartitaanerup tamakkiisumik qaffassarneratigut suliffissaqartitsiniarnermullu tunngatillugu suliasaqarfinnik nutaanik naalagaaffimmit tiguisinnaanissamut periarfissiisumik.
- Oqimaaqatigiinnerusumik nuna tamakkerlugu kommuninilu ineriartortitsisoqassasoq, tamannalu aqputigalugu nuna tamakkerlugu naleqquttumik atugarissaarneq ingerlatiinnarlugu aamma nunap immikkoortuini arlalinni namminersortuni ineriartortitsinermik pilersitsilluni innuttaasullu ineriartortitsinnaanerinut assigiinnerusumik periarfissiisumik.
- Inuit ataasiakkaat ilaqutariillu pisisinnaassusiat annertusaaffigalugu, matumani appassisumik akunnattumillu aningaasarsiallit kivitseqataaffigalugit inuiaqatigiinnilu immiut pilersorsinnaaneq annertusarlugu.

2020-mut Aningaasaqarnikkut ingerlatsineq pillugu nalunaarummi sammineqartut akornanniippat makku suliasaqarfiit pingaarnerit:

- Ilinniartitaaneq; ilinniartitaanerit amerlanerit ilinnialersinniarlugit aporfingortartut suujunnaarsinnissaat qitiutillugu.
- Inissianut susassaarfik; inissianut attartortittakkanut oqartussaaffiup kommuninut nuunnissaata piareersarnissaa kiisalu inissaqartitsiniarnermi annerusumik nammineersinnaaneq anguniarlugu attartortitsisarnermut inatsisip aqqissuusseqqiffiginissaa qitiutillugit.

- Annerusumik imminnut pilersorsinnaalernissaq, soorlu aaqqissuusseqqinnerit amerlanernik sulisussarsiorsinnaanernut iluaqutaasinnaasut.
- Meeqqat inuusuttullu atugarliortut pingaartinnerullugit immikkoortut assigiinngitsut peqataanerisigut siusissukkut suliniutit pinaveersaartitsiffiusut.

Nalunaarut coronap kingunerisaanik pisariaqartilneqarsimasunut atatillugu aningaasaqarnermut politikkimut anguniakkanik tunngavinnillu nutartikkanik imaqarpoq. Matumani ukiuni tullinnguuttuni patajaatsumik ineriartornissaq qulakkeerniarlugu taarsigassarsinissamut aningaasaliinernullu annertuunut aningaasalersuinissamut eqqarsaatit suliarineqarput.

Nalunaarutip suliarineqarnera pisortani sulisorpassuit COVID-19-imut tunngasunik suliaqarsimanerinit sunnerneqarpoq. Taamaattumik nalunaarut ukiut siuliinit kingusinnerusukkut saqqummiunneqarpoq. Peqatigisaanik 2020-mut Aningaasanut inatsimmut siunnersuut nalinginnaasumit kingusinnerusukkut saqqummiunneqassangatinneqarpoq.

Taamaalillunga Nalunaarummik atuarluarnissarnik kissaappakkit.

Vittus Qujaukitsoq, Aningaasaqarnermut Aatsitassanullu Naalakkersuisoq

Imai

Siulequt	3
1 Aallaqqaasiutp	6
1.1 Coronap ajornartorsiortitsinera taassumalu aningaasaqarnikkut pissutsinnut sunniutissai ...	7
1.2 Aningaasaqarnikkut ineriartorneq pillugu kisitsisit pingaarutillit	19
1.3 Aalisarnermi ineriartorneq	20
1.4 Nunanik allanik suleqatigiinnissamik isumaqatigiissutit	28
1.5 Inuussutissarsiorfiit allat	30
1.6 Suliffeqarneq suliffissaaleqinerlu	33
1.7 Namminersorlutik Inuussutissarsiorturnut ikiorsiissutit killiffiat	35
1.8 Nunatta Karsiata aningaasaqarnera	37
1.9 Kommunit aningaasaqarnikkut ineriartornerinut tunngassuteqartut	38
1.10 Akitsuutit	39
1.11 Akiitsut	41
1.12 Akiitsut allangoriartornerat	42
2 Annerusumik nammineq aalajangiisinnaaneq aningaasaqarnikkullu imminut napatissinnaaneq	45
2.1 Naalakkersuisut aningaasarsiornikkut ingerlatsineranni anguniagassat tunngavigineqartullu 45	
2.2 Missingersuusiortarneq pillugu kommuninik suleqatigiinnissamik isumaqatigiissutissap nutaap piareersarneqassaaq.	47
3 2020-mut aningaasanut inatsimmut tunngaviit AIS 2021-millu piareersaaneq	48
3.1 AIS 2021-mut atatillugu missingersuutinik ataqatigiissaarineq	48
4 Anguniakkut uuttuutillu	51
4.1 Aningaasanik aqutsineq	51
4.2 Anguniakkat uuttuutillu atorneqartarneri	51
4.3 Piitsuussutsimik uuttuineq	60
5. Attasiinnarnissamut Inerikkiartortitsinissamullu pilersaarummik malitseqartitsineq	62
5.1 Ilinniarsimassutsimik qaffassaaneq	62
5.2 Aningaasarsiornermik siuarsaaneq arlalinnillu tungaveqartumik aningaasarsiornermut ikaarsaaneq	63
5.3 Pisortat ingerlatsiviannik nutarsaaneq	65
5.4 Isumaginninnikkut ikiorsiissutit, akileraartarnermut aaqqissuussinerup ineqarnermullu immikkoortup aaqqissuuteqqinneratigut imminut pilersornerulerneq	71

1 Aallaqqaasiutp

Inuiaqatigiit imminnut napatissinnaanerusut pilersinniarlugit, matumani nunatsinni pissutsinut aalajangiisarnernut piginnaatitaaffik ineriartornermullu akisussaaffik annerusumik nunatsinnut nuullugu, pingaarneprtigut anguniarneqassasoq naalakkersuinikkut suliaqartut amerlanerit isumaqatigiinnerat coronap kingunerisaanik allanngunngilaq.

Taamaammat tunngavissanik ersarissunik pitsaasunillu pilersitsissaaq Inatsisartunut Naalakkersuisunullu suliarissallugu pingaartorujussuuvoq, matumani nunatsinni periarfissat killeqanngitsut atorluarniarlugit innuttaasut periarfissaqartilerlugit namminerlu inuunerminnut akisusaanissaminnut periarfissillugit. Amerlanerit sulilersikkutsigit nunatut, inuiaqatigiittut inuttullu ataasiakkaatut nukittunerussaagut. Peqatigitillugu inummut inunnulluunniit ingerlariaqqinnissaminnut pisariaqartitsisunut piffissaagallartillugu ikiorneqarnissamik pisariaqartitsisunut tamakkiisumik ikiuinissamik inuiaqatigiittut neqeroorsinnaassaagut.

Pilersaarusiornitsinni peqqissaarlutalu siumut isigisariaqarnerput aqqissuussamillu inuiaqatigiit tamarmiutillugit inerisaasariaqarnerput Coronap kingunerisaanik ersarissiinnarpoq. Tamanna pissaaq ilaatigut innuttaasut, suliffeqarfiutillit suleqatigiiffiillu ingerlaavartumik ilinniartitsiffiginerisigut piginnaasaanillu ineriartortitsiffiginerisigut, ilaatigullu attaveqaasersuutini tunngaviliunneqartut nunatta pisariaqartitaanik periarfissaanillu aallaaveqartut ilusilersuiffiginerisigut. Nunatsinni suliaasaqarfiit assigiinngitsut aqputigalugit suleqatigiinnerput pitsaanerulersissavarput, soorluttaarlu pisariaqartitsineq naapertorlugu nunanut allanut isumassarsiortarluta suleqatissarsiortarlutalu.

Ineriartorneq kissaatigisaq nammineerluni aggernavianngilaq, anguniarluguli ataatsimoorluta sulissutigisassavarput pingaartillugulu. Taamaammat:

- Coronamik ajornartorsiornerput qaangiuppat pisortat aningaasaqarneranni sinneqartooruteqartussanngooqqipallattariaqarpugut aningaasaqarnikkut pissutsit ajorneruleqqinnissaannut piareersimaniassagatta.
- Inuiaqatigiit siunissaat qulakkeerniarlugu silatusaartumik aningaasaliisassaagut aamma siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu aqqissuussaannikkut iluanaaruteqassaagut.

Tamatumanilu kommunit suleqatiginerisigut ukiuni aggersuni inuit ikinnerusut utoqqarnik amerlanernik pilersuisunngortussaanagerat suliaralugulu aqputissiuuttussaavarput. Tamannalu pissaaq:

- amerlanerit inuusutsillutik ilinniarnernut inuussutissarsiutinut piginnaasaqalersitsisunut ilinnialernerisigut.
- sulisinnaassuseqartut amerlanerit suliffinni sulilersinnerisigut - suliffissat ataavartut aqputigalugit imaluunniit suliffissanut annerusumik attaveqalernerisigut.
- inuit ikiliartornissarluat illuanut saatissallugu, innuttaasullu tamanna aqputigalugu amerliartorteqqilerlugit.
- siusissukkut suliniutit taakkunanilu pinaveersaartitsinerit ataqatigiissaarinerillu pingaarnertut tunngavigalugit pisortani sulisoqassasoq, tassani meeqqat inuusuttullu immikkut qitiutillugit.
- innuttaasut amerlanerit namminneq ineqalernissartik akisussaaffigilissagaat, peqartillugulu ineqartitsiniarnikkut pisariaqartinneqartut suliaralugit.

Naalagaaffimmit ataatsimoortumik tapiissutinik isumalluuteqarnerput annikillisarniarutsigu, inuussutissarsiutinik tapiissutinik pisariaqartitsiffiusunik nammattussanillu ineriartortitsinissarput pisariaqarpoq tamannalu aqputigalugu aalisarnikkut pisuussutinik pitsaanerusumik atorluanaanissaq angullugu.

- Tamatumunngali ilaavoq angallannikkut attaveqaasersuutiniq nutarterineq naammassisariaqaratsigu - matumani inunnik ilaasunik angallassineq angallatillu atorlugit assartuineq nunatsinni pisariinnerusumik angalasinnaaneq anguniarlugit - nunatsinnut nunatsinniillu.
- Immikkoortunilu arlalinni pitsanngorsaasoqarnissaa, sunniuteqarnerusumik sulisoqarnissaa kiisalu niuernermet periarfissat nutaat eqqarsaatigalugit qarasaasiap atorneruneratigut periarfissat allat aamma atortuartaariaqarpavut. Tamanna ilaatigut nalunaarasuartaateqarnikkut attaveqaatinut aningaasalersuinikkut, ilaatigullu ataatsimoortumik tunngaviusumik paasissutissaqarnikkut, sulisunik qaffasaanikkut aamma aqqissuussanik ineriartortitsinikkut il.il. pissaaq.

Aamma suliffeqarfiit nunatsinniittut avataaneersullu aningaasaleerusussusiat siuarsarniarlugu nunatta unammillersinnaassusia aaqqissuussamik arlaatigut sulissutigisariaqassaaq. Tamanna ilaatigut pisinnaassaaq ingerlatseqatigiiffiit akileraarutaasa aaqqissuuteqqinneratigut aamma mittarfiliortiternissat nangillugit danskit naalagaaffiat peqatigalugu inuussutissarsiutit pillugit sulissutissap piviusunngortinneratigut.

2019-imi inuiaqatigiinni annertuunik suliassa qarnera akitsuutit akileraarutillu aqutugalugit isertitsiffiunerusimavoq. Tamanna ineriartoq Coronap nunarsuaq tamakkerlugu tuniluunnera pissutigalugu 2020-mi tassanngaannaq naatsorsuutigingisatsinnik uneriatarpoq, ataatsimullu nunatsinni - nunarsuullu sinnerani - aningaasaqarnikkut pilersarusiornerup tunngavianik allannguilluni. Tamanna naleqqussarfigisariaqarparput, peqatigisaanilli inuiaqatigiit katitigaanerisa allanngornerata kingunerisaanik pilersuisut ikilinerisigut aningaasartuuteqarneruleriartornissaq iliuuseqarfigisariaqarlugu.

2020-imut Aningaasanut Inatsit 2020-mi piffissamilu 2020-2021-mi IS-imi sinneqartooruteqarfissatut, tamannali nangeqqinnaviangilaq.

1.1 Coronap ajornartorsiortitsinera taassumalu aningaasaqarnikkut pissutsinnut sunniutissai

Coronap (COVID-19) kingunerisaanik peqqinnissaqarfimmi suliassa qarfinnilu allani assigiinngitsunik iliuuseqartoqartariaqarsimavoq, soorlu inuussutissarsiortut suliffiillu ingerlaannarniassammata assigiinngitsutigit ikiorsiissuteqarnikkut. Suliniutit, ikiorsiissutit assigiinngitsut aamma aningaasartuutit isertitallu tungaanniit sunniutaasut kingunerisaannik aningaasaqarnikkut upalungaarsimanissaq qulakkeerneqartariaqarpoq.

Namminersorlutik Oqartussat akiliisinnaassusaasa ineriartornera taarsigassarsisoqartariaqartitsilerpoq. Manna saqqummiussaq Nunatta Karsiani akiliisinnaassusiviusoq pillugu eqqarsaatersuutitut taamaallaat tunngangilaq, COVID-19-ip nuna tamakkerlugu tuniluunnerata kingunerisaanik kommunit ingerlatseqatigiiffiillu Namminersorlutik Oqartussanit pigineqartut akiliisinnaassusaasa ineriartussangatinneqarnerannut tunngassuteqarportaaq. Aningaasaqarnikkut ajalusoormi kingullermi misilittakkat taamaattumillu mianersorniarneq aallaavigalugu tamanna suliarineqarpoq.

Nunarsuarmi tamarmi misilittakkat taamaattut aallaavigalugit, COVID-19-ip tuniluuterujussuarnera ersarippoq utoqqaallu sanngiinnerillu eqqugaanerusalutik. Nunarput killilersuinerillu assigiinngitsut ammarneqarpata tamassuma nunatsinni pinissaa naatsorsuutigineqartariaqarportaaq.

Kalaallit Nunaanni nuna tamakkerlugu tuniluunneq annikitsuinnaagaluarpalluunniit arlalitsigut kingunerlutsitsisussaavoq, pingaartumillu peqqinnissaqarfik tattisimaneqangaatsiassalluni. Tuniluuttoqalerpat/tuniluuttoqalissappat nunalu tamakkerlugu tuniluutilerpat mattusimatitsiffiit, anersaartuutit, napparsimasunillu pinasuurtumik angallassinert pisariaqalersinnaapput. Taamaattumik matumani naatsorsuutigineqarpoq COVID-19-ip nuna tamakkerlugu tuniluunnerata kingunerisaanik peqqinnissaqarfiup missingersuutit nalinginnaasut aallaavigalugit suliassanik nalinginnaasunik kinguartitsinikkut ulluinnarni ingerlatsinerminik naammassinnissinnaassasoq. Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfimmi pininnaasut illiuuseqarfigisinnaaniarlugit konto pingarneq nutaaq pilersinneqarpoq, tassanngalu COVID-19-imut suliniutinut aningaasartuutaanerusut akileneqarsinnaassallutik.

COVID-19-ip nuna tamakkerlugu nunanilu allani tuniluunnerata ineriartornera peqqinnissaqarfimmi politikikkullu suliarineqarnera aningaasaqarnikkut kinguneqangaatsiarpoq. Tamanna naammattumik akiliisinnaassutsikkut upalungaarsimanermut, aningaasaqarnikkut pisortanut kingunerluutinut atuuppoq taamaattumillu politikikkut aningaasaqarnikkut pingaarnersiuiinermi naleqqussaasoqartariaqalerluni. Tamakku assigiinngitsutigit malitseqartinneqassapput.

Aalisarnermi ineriartorneq tassungalu atatillugu avammut tunisisarnek inuiaqatigiittut qanoq ajutooqqatiginitsinnut aalajangiisuunerpaassapput. Takornariaqarneq aningaasaqarnermut sunniinnginnerussaaq, taamaattorli nassuerutigereertariaqarparput, takornariaqarneq 2020-mi (immaqalu 2021-imi) ukiut siuliinit annikinnerungaarnissaa. Sanaartornermut suliassa qarfik namminersortuni suliffissaqartitsinermut kaaviaartitanullu qitiuvoq. Maannakkorpiaq annertuumik sunnertissimangilaq, taamaattorli COVID-19-imik pisoq sivisussappat annertuumik sunnertinnissaa

kingunerisaanillu suliat annertunerusumik killilersungaalernissaat aarlerinaateqarpoq. Aatitassarsiornermi suliat 2020-mi ikiliartorsimapputtaaq nunarsuarlu tamakkerlugu suliat taamaattut ikilissappata siunissami sulii ikinnerulernissaat ilimanarluni.

Naalagaaffiup Kalaallit Nunaani suliassaanut aningaasartuitut aamma Namminersorlutik Oqartussat naalagaaffimmit ataatsimut tapiissutit pisartagai kattullugit Kalaallit Nunaanni inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut patajaallisaqataanerpaapput, aningaasaqarnikkullu pissutsit ajorsinerisa sunniutaannut annikillisaataassallutik. Kalaallit Nunaat aalisarnermut suleqatigiinnissamullu isumaqatigiissut aqutugalugu EU-mit aningaasannattarportaaq, taakkulu aningaasat patajaallisaqataassapputtaaq.

Sunniutaasinnaasut ilimanaatillit arlallit nikerarsinnaanerit ima isikkoqarput, nappaatip nuna tamakkerlugu piffissami qaammatini pingasuni, qaammatini arfinilinnit quliniluanut sivilunerusumilluunniit (qaammatit 18-it) tuniluussinnaanera aallaavigalugu pisinnaasut pingaarnerit pingasut suliarineqarlutik.

2020-mut aningaasanut inatsimmi akuerineqarsimasumi piumasaqaatit tunngavigalugit akiliisinnaassutsimut missingersuusiorteq misissueqqissaarnermi tunngavigineqarpoq, tassa COVID-19-virusip siaruarnera sioqqullugu pissutsit.

Akiliisinnaassutsimut missingersuutit tunngavia

Namminersorlutik Oqartussat ullormi 1. januar 2020-mi akiliisinnaasussa 1.325 mio. kr.-uvoq. AI2020-mi piumasaqaatit aallaavigalugit Namminersorlutik Oqartussat akiliisinnaasussa ukiup naanerani 31. december 2020-mi naqqaniit qaavanut 330 mio. kr.-nik nikissinnaalluni 1.505 mio. kr.-unissaa naatsorsorneqarsimavoq.

Namminersorlutik Oqartussat akiliisinnaasusaasa ilarujussui Sanaartugassanut luarsagassanullu aningaasaateqarfimmut teknikkikkut attuumassuteqarput. Sanaartugassanut luarsagassanullu aningaasaateqarfimmi suliniutit ilaat taamaatinneqarsinnaanngillat taamaattussaanatillu, assersuutugalugu najukkami sulisorisat imaluunniit sanaartukkat aallarereernerat pissutigalugit. Siunissamut ungasinnerusumut (pivusorsioraanni aatsaat 2021) siunertanut pinarnerusunut allanut akiliisinnaasuseqarnerunissaq siunertaralugu suliniutit aallartinneqanngitsut kinguartinneqarsinnaapput taamaativinneqarsinnaallutilluunniit. Taamaattisooqassappat aningaasaqarnermut Akileraartarnermullu Ataatsimiititaliaq akuerseqqaassaaq.

Qaammatini pingasunut periarfissaq

COVID-19-ip kingunerisaanik aningaasartuutit isertitassallu arlallit annertussusaatigut piffissatigulluunniit allanngorput. Taakku Namminersorlutik Oqartussat akiliisinaanerit sunniuteqarput. Tullinnguuttuni suliassaqaarfii pingaarnerit nappaalanerup sunniuteqarfigiunnagai tulleriiaarneqarput, taakku politikkikkut aalajangiilluni iliuuseqarnikkut, ajornartorsiornermi ikorsiissuteqarnikkut assigisaatigulluunniit maskiinakkikut avaqqunneqarsinnaanngitsunik kinguneqarneratigut.

Inuussutissarsiorfinnut akissarsiaqartunullu ajornartorsiornermi ikorsiissutit politikkikkut aalajangiussat Naalagaaffiup neqeroortigaa, naalagaaffiup SMV-nut qulakkeerinnissutaa Kalaallit Nunaanni suliffeqarfinnut mikisunut minnernullu (SMV-t) atuutissasoq, soorlu naalagaaffiup suliffeqarfinnut angisuunut ikorsiiniarnerani Kalaallit Nunaat ilaasoq. Tamanna aqqissut atorlugu naalagaaffik suliffeqarfiit Covid-19 pissutigalugu kaaviiaartitami 50 pct.-iannit amerlanerusunik annasaqarsimasutut uppernarsaasinnaasut aningaaserivinnut taarsigassarsiaannut 70 pct.-imik qularnaveeqqusivoq. Aaqqiissummi niuernermit pissutsit malinneqarput. Inuussutissarsiornermut, nukissiuuteqarnermut, ilisimatusernermut suliffeqarnermullu Naalakkersuisut suliassaqaarfia Inuussutissarsiornermut ministeriaqarfimmik suleqateqarsimavoq tamannalu qulakkeerlugu. Inuussutissarsiornermut, nukissiuuteqarnermut, ilisimatusernermut suliffeqarnermullu Naalakkersuisut suliassaqaarfimmi Kalaallit Nunaanni suliffeqarfiit maanna ajornartorsiuteqartut naalagaaffimmit taperneqarnissamut aningaasaliiffineqarnissamullu qinnuteqarsinnaalernissaannut sulissuteqartoqarportaaq.

Maanna matumunnga periarfissamik qulakkeerinnittoqanngilaq, kisianni naalagaaffik tamanna pillugu suleqatigineqarpoq.

Maanna Naalakkersuisut Aningaasaqarnermut Akileraartarnermullu Ataatsimiititaliamit pisinnaatinneqarlutik ajornartorsiornermi ikiorsiisummik aqqissuiniarlutik aalajangerput, tassanilu takornarialerisut, akunnittarfilerisut neriniartarfilerisullu allallu inuussutissarsiortut angalanissamut katersuunnissamullu killilersuinermit toqqaannartumik eqqugaasut pineqarlutik. Tamatumunnga suliniummut 50 mio. kr.-t immikkoortinneqarput, qaammatinut aprilimit junimut agguarlugit.

Taakku saniatigut suliffeqarfinnut COVID-19-imut atatillugu kaaviiartitanik 30 %-init amerlanerusunik annaasaqarsimasunut tamanut tunngasunut tapiissutissat 100 mio. kr.-t immikkoortinneqarput.

Suliffeqarfinni COVID-19-imut atatillugu kaaviiartitanik 30 %-init amerlanerusunik annaasaqarsimasuni sulisut angerlartinneqarsimasut akissarsiassaannut aningaasartuutit utertinnissaannut 107 mio. kr.-t immikkoortinneqarput.

Naggataatigut sulisoqarnermut akitsuummumt akileraarutit A-t akilernissaannut aprilimut, maajimut, juunimut juulimullu piffissaritat juulimut, augustimut, septemberimut oktoberimullu kinguartinneqarput. Taamatut suliniut inuussutissarsiuteqartunut eqqugaanerpaanuinaq atuukkallarpoq. Pisortat ingerlatseqatigiiffiutaasa suliaat pingaarnerit taakku inuussutissarsiutit akornanniippata, kinguartsinissamut qinnuteqarsinnaanissamut periarfissaqassapputaaq, taakkulu pillugit aalajangiinissaq Akileraartarnermut Aqutsisoqarfiup isumagissavaa.

Aningaasaqarnermut Aatsitassanullu Naalakkersuisup suliniut inuussutissarsiutinut allanut atuutilersinnaavaa. Suliniutip Namminersorlutik Oqartussat akiliisinnaassusaannik 320 mio. kr.-t tikillugit annikillisaanissaa naatsorsuutigineqarpoq, inuussutissarsiutit (suliffeqarfiillu) pineqartut amerlassusaat apequtaallutik. Akiligassat kinguarternerisigut akiligassat Nunatta Karsianukartussat ikineqangitsoorsinnaapput.

Suliffeqarfinnut ikiorsiissutit ajornartorsiornermi suliffeqarfinnut iluaqutaasussaagaluatut suliffeqarfiit ilaat annertuunik akitsaqalissapput. Ilaat – immaqa minnerusut – suliffeqarfiit akiitsui ima atsigilersinnaapput allaat iliuseqarfigineqarsinnaajunnaarlutik, aningaasaqarnikkullu pissutsit pissutigalugit Nunatta Karsiaata ingerlaqqinnissaannut aningaasaliissuteqarnissaa ajornavissinnaavoq pivusorsioraniluunniit.

Sunniutissat ilimanartut allat

Kommunit akiliisinnaassutsiminnik nukittorsaaariaqarnissaat naatsorsuutigineqarpoq. Tamanna aallaaviatigut kommuninut niuernikkut atugassarititaasut malillugit taarsigassarsititsinikkut, Nunatta karsianit aqutugaluguluunniit taarsigassarsititsinikkut imaluunniit Nunatta Karsianit kommuninut tapiissutit amerlineqarnerisigut.

Maanna pissutsit taamaatsillugit kommunit niuernikkut atugassarititaasut malillugit taarsigassinneqanginnissaat kaammattuutigineqarpoq, tassami taamaaliornikkut kommunit immikkoortinneqassammata pisortanilu aningaasaqarnikkut ineriartortitsiniarnermi tamakkiisumik takunnissinnaanissaq ajornakusuulissammat. Kommunit ilaat pitsaannerusunik atugaqarlutik taarsigassarsisinnaassapput ilaalu niuernikkut atugassarititaasut malillugit taarsigassarsisinnaanissaalluunniit nalunarpoq. Pissutsit qanoq ikkaluarpataluunniit kommunit taarsigassarsissappata Naalakkersuisut Missingersuusernermut Naatsorsuuserinerimullu inatsimmi aalajangersakkat matumunnga tunngasut naapertorlugit akuerseqqaassapput.

Taamaammat kommunit akiliisinnaassutsiminnik nukittorsartariaqarnerat Nunatta Karsianit taarsigassarsinikkut pissasoq maanna kaammattuutigineqarpoq. Naalakkersuisut 150 mio. kr.-nik tunngavissatut immikkoortitsinissamut naatsorsuuteqarallarput, taakkulu AI2020-mi kommuninut ataatsimut tapiissutit 10 %-iisa amerlaqatigivaat

Aningaasaqarnikkut ajorseriarnerup, tullingguuttumi taaneqartup, kingunerisaanik kommunit akileraarutitigut isertitaat ikilissapput aallaaviatigullu kommunit akileraarutinut akilersuititsisoqalertariaqassalluni. Akileraartarnermut Aqutsisoqarfiup naatsorsuutigaa, inuiaqatigiinni suliat ikilinerisa kingunerisaanik 2020-p sinneranut akilersuititsinikkut qatserinertut naleqqussaapallannerit kommuninut amerlanngitsunik 200 mio. kr.-nik amerlassuseqartunik tunniussisoqassasoq.

Taamaamat Naalakkersuisut aalajangerput akilersuititsinerni annertussutit allangortinneqassanngitsut. Taamaamat kommunit 2020-p sinneranut kommunit 2020-mut missingersuutaanni naatsorsuutit amerlaqataannik aningaasaliiffiqineqartassapput. Akilersuititsinissamut aalajangersaanernut kommunillu isertitarisaannut atatillugit aningaasat kommuninut tunniunneqartut amerlavallaarutaat ilanngaatineqassapput. Tamassumalu piviusunngortinnissaanut kommunit oqaloqatigisariaqalissangatinneqarput.

Taamaattumik akilersuititsinerni annertussutit attatiinnaqarnerisigut massakkoqqissaq sipaarniapiloernerit aningaasaqarnermut ajornerulersitsisussat pinngitsoortinneqassapput. Peqatigisaanik kommunit 2021-mut missingersuusiorterannut atatillugu isertitakinnerunissamut naatsorsuutigisatit eqqarsaatiginissaannut periarfissaqassapput.

Timmisartumik angallanneq nalinginnaasup annikillinera pissutigalugu timmisartortariaqartarneq pillugu sullissinissamut isumaqatigiisummut tapiiussaqa pillugu Air Greenland isumaqatigiisuteqarfigineqarpoq. Peqatigisaanik Mittarfeqarfiit aningaasaqarnerat qulakkeerneqartariaqarsimavoq, pissutigalugu timmisartukkut angallannerit matoqqanerini mittarfeqarnerup atuisut akiliutaannit isertitai ikittuinnaasimmata.

Kalaallit Nunaata isertitaasa ilarujussui Danmarkimit ataatsimut tapiissutineersuullutillu EU-mut tapiissutineersuummata, aningaasaqarnikkut pissutsit tamarmiusut nakkutigineqarnerat aningaasaqarnermut ammasunut minnerusunut assingusunut sanilliullugu annikinnerungaatsiarpoq. COVID-19-ip kingunerisaanik AI2020-mi naatsorsuutit qaffasissusaanni aningaasaqarnikkut pissutsit ukiup naanerani 5 %-inik ikinnerunissaat akiliisnaassutsimut missingersuummi aallaavigineqarpoq.

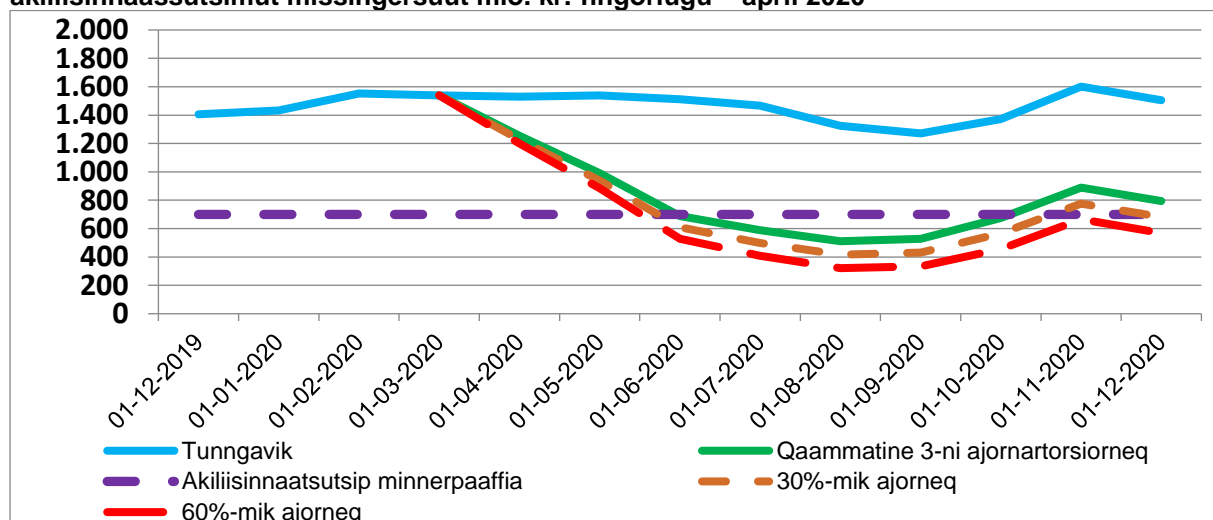
Suliffissaaleqisut nalinginnaasumit piffissap ilaani amerlanerussangatinneqarput.

Sunniutissat ilimanannginnerusut

Aalisarneq matuneqassappat inuiaqatigiinnut tamarmut Nunattalu Karsianut kingunerluuteqangaatsiassaaq. Isumalluutit erniaat sunnerneqassaaq inuussutissarsiortunut eqqugaasunut ikiorsisariaqarneq annertusingaatsiassalluni. Ajornartorsiorterup nukinginnarfia sivikissappat aalisarneq sunnerneqannginnerussaaq. Taamaattumik qaammatit pingasunut periarfissami aalisarnerup allangoriartorneranut sunniutit akiliisnaassutsimut missingersuummi ilanngunneqanngillat. Taamaakkaluartoq allangoriartornerup kingunerisaanik aalisarnermut suliassaqaarfiup ilaani iluanaarutinit akiliutit ikilineqarsinnaanerit pinngitsoortinneqarsinnaanngilaq, taamatuttaarlu matuma kingorna akileraarutinit iluanaarutit ikilinerat.

Tamanna tunngavigalugu eqqoriaanerit aallaavigalugit akiliisnaassutsimut naatsorsuutit tullinnguuttut, nappaalanerup nukinginnartuunera qaammatini pingasuni sivilunissaanut tunngasut inissititerneqarsinnaapput, takussutissiaq 1 takuuk.

Takussutissiaq 1: Sivikitsumik ajornartorsiornissamut- qaammatini pingasuni - 2020-mut akiliisnaassutsimut missingersuut mio. kr.-nngorlugi – april 2020

COVID pissutigalugu sivikitsumik ajornartorsiornermi akiliisinnaassutsimut kingunerluutit.

Takussutissiami 1-imi siulianiittumi takuneqarsinnaavoq Namminersorlutik Oqartussat allanik ikiorsiissutinik assigisaanilluunniit pisariaqartitsinatik akiliisinnaassutsikkut upalungaarsimanagerat sivikitsumik ajornartorsiornermut pissutsinut iliuuseqarnissamat naammassasoq. Akiliisinnaassutsip minnerpaaffissaa 500 mio. kr.-t missaanniissaa naatsorsuutigineqarpoq. Matumani aningaasat naammassapput, akiliisinnaassutsimut nikerartitsisinnaasut soorlu, aningaasarsiaqartitsineq sanaartormullu aningaasartuutit ilanngutereerlugit. Akiliisinnaassutsip minnerpaaffissaanut piumasagaat 700 mio. kr.-miippoq. Akiliisinnaassutsip minnerpaaffissaa tassaavoq aningaasaqarnikkut upalungaarsimaneq Namminersorlutik Oqartussat pissutsini nalinginnaasuni pissutsinik siumorneqarsimanngitsunik pisoqartillugu, soorlu maanna pissutsit itsillugit, iliuuseqarsinnaanissamat Namminersorlutik Oqartussat tigusiffiginnaasaat. Taamaattumik akiliisinnaassutsip minnerpaaffissaa sivikitsumik tassanga minneruppat ajornartorsiuutit isigineqartariaqanngilaq, pissutigalugu pissutsit immikkuullarissut atugarigatsigit, tamannalu tassaavoq akiliisinnaassutsip minnerpaaffissaasa pilersinneqarnerata siunertarimmagu.

Takussutissiaq 1-imut nikerarsinnaassutsinut naatsorsuutit marluk ilanngunneqarput.

Titarnerup siullup takutippaa nappaalanerup sunniutai naatsorsuutigisanit 30 %-inik annertunerussappata pissutsit qanoq issanersut. Taamatut pisoqassappat akiliisinnaassutsikkut upalungaarsimaneq sulii naammassaaq minnerpaaffialu 400 mio. kr.-t missaanniissalluni.

Titarnerup aappaata takutippaa sunniutit tamaasa naatsorsuutigisamit 60 %-inik annertuneruppata pissutsit qanoq issanersut. Taamatut pisoqassappat akiliisinnaassuseq mersernarnerussaaq minnerpaaffialu 300 mio. kr.-t missaanniissalluni. Tassa imaappoq pissutsit taamaatsillugit taarsigassarsinnaanissamat arlaatigulluunniit akiliisinnaassutsimut nukittorsaanissamat akissaqartoqassaaq. Piffissaq eqqarsaatigalugu akiliisinnaassutsimut nukittorsaaqarqarneq ukiamut pisariaarukkiartuaassaaq. Taamaammatt coronamik ajutooqqanerput sivikinniartoq paasigutsigu ajornartorsiuut aqqinneqarsinnaassaaq.

Qaammatini arfinilinnit qulingiluanut periarfissatut ilusiligaq

Matumani periarfissami qaammatit pingasunut periarfissami pisussat tunngaviisa assingi pinissaat taamaattorli sakkortunerusumik sivisunerusumillu pinissaat naatsorsuutigineqarpoq.

Matumani periarfissami peqqinnissaqarfimmi aningaasartuutit AI2020-mi naatsorsuutigineqartunit amerlanerulaarnissaat ilimanarneruvoq. Taamaattumik piffissami 2020-mi julimit decembarimut sivissusissaa immikkullu iliuuserineqartariaqartut apeqqutaallutik katillugit 50 - 100 mio. kr.-inik aningaasartuuteqarnerunissaq naatsorsuutigineqarpoq. Taakkua saniatigut coronap kingunerisaanik soorlu pisarialinnik timmisartuussinernut assigisaanulluunniit aningaasartuuteqarpoq. Peqqinnissaqarfimmi iliuuserisassatut aalajangiussat qaammatinut arfinilinnit qulingiluanut sivitsorneqartariaqalissappata aalisarnermi aningaasaqarnerup sunnerneqarnissaa ilimagineqarpoq. Taamaakkaluartoq umiarsuit, assersuutigalugu napparsimasunik ilaasoqartillugit imaluunniit ilaasut taarsnissaannut periarfissaqannginneq pissutigalugu, amuneqarnissaat pinngitsoortissinnaagaanni Nunatta Karsiani akiliisinnaassutsip 125 mio. kr.-innarnik ilanngarnissaa naatsorsuutigineqarpoq.

Matumani periarfissami raajanik qalerallinnillu niuernerme akigitat 10 pct.-imik, kiisalu saarullinnik niuernerme akigitat 20 pct.-imik apparnissaat, malitsigisaannillu raajanut, qalerallinnut saarullinnillu tulaanneqartunut akigitat 30 pct.-imik apparnissaat suliamut ilanngunneqarput. Taamatuttaaq tunisassiornerup annertussusaata apparneranik kinguneqartumik, aalisakkat taakkua piunaneqarnerisa apparnerisa aamma sinerissami qanittumi aalisartut aalisakkerivinnilu sulisut napparsimanerisa kingunerisaannik saarullit tulaanneqartut 30 pct.-imik qalerallillu tulaanneqartut 15 pct.-inik ukiup 2020-p affaata aappaani apparnissaat suliamut ilanngunneqarput. 12 pct.-imik tulaassisusaatitaanerup saniatigut avataasiortuniit raajanik tulaassisooqarnissaa annertoqataanillu avataani tunisassiornerup apparnissaa naatsorsuutigineqarpoq. Naalakkersuisut 25 pct.-imik tulaassisusaatitaanerup 12,5 pct.-imut appartinnissaanut akuersinerisa kingorna 2020-mi avataasiortuniit qalerallit tulaanneqartut affaannangornissaat naatsorsuutigineqarpoq. Paarlattuanik imaani avataasiortuni qalerallinnik tunisassiornerup annertusinissaa naatsorsuutigineqarpoq.

Taamaakkaluartoq angallatinit 6 meterinit takinerusunit raajanik sinerissallu qanittumit qaleralinnik tulaassinermi tunisat sivikitsumik ikiligallarnissaat uterteqqinneqarsinnaassapput pisassiissutit ukiup tullianut nuunneqarsinnaassammata.

Aningaasarsiornermi ajortumik sunniutit pinngitsoortinneqarsinnaassapput, avataasiorluni aalisarnermi tulaassisussaataitanermut atatillugu immikkut akuersissuteqartoqarpat. Taamatut aaqqiinermi sinerissap qanittuani aalisartunut tulaassiffissat qulakkeerneqartariaqalersinnaapput, pissutigalugu aalisariutit umiatsiaaqqallu aalisakkanik namminneq suliarinnissinnaanngimmata, avataasiortullu taamaaliorsinnaallutik.

Oqaatigineqassaaq aalisarnermut ingerlatseqatigiiffiit tunisassiatik niuerfinnut sorlernut tunisiniarnerannut aningaasaqarneri qanoq ingerlanersut aalajangiisuunerpaassapput. Tassa imaappoq suliffeqarfinnut allanut imaluunniit toqqaannartumik atuisunut tunisassiortuunersut. Assersuutigalugu raajat foodservicenuk (nerisassiornermut, kantiinanut neriniartarfinnullu) suliffeqarfissuarnullu tunisassiat piumaneqarnerat appangaatsiareerpoq ukiullu ingerlanerani suli appaqinnissaa naatsorsuutigineqarluni. Ingammik raajat uutat qalipaajakallu. Peqatigisaanillu pisiniarfinni toqqaannartumik pisiniarnerat tunisassiat qerisitat piumaneqarneruleriartorlutik. Tunisassiat foodservicenuk tunisassiornermit pisiniarfinni atuisunut toqqaannartumik tunisassiulernissamut ikaarsarneq sivisusinnaavoq. Taamaattumik ingerlatseqatigiiffiit foodservicenuk tunisassiornerusut kaaviiartaataat ikilingaatsiarsinnaapput.

2019-imi ikerinnarsiortunik aalisarnermi pisat naatsorsuutigisamit ikinnerupput, tamatumalu kingunerisaanik isumalluutinit akitsuutinit iluanaarutit 13 mio.kr.-nik ikileriarsimallutik. Ikerinnarsiortunik aalisarnermi pissarsianut atatillugu kinguneqaataasinnaasut annertusimapputtaaq taamaammallu taamatuttaaq 2020-mut akitsuutinit iluanaarutinit. Aalisarnermik inuussutissarsiortut nalunaarput, avaleraasartoornermi kaaviiartaataat ikilinnaveersaarniarlugit pisortallu taakkunanga iluanaarutaat ikilinnaveersaarniarlugit, Tunumi aalisarneq ajutooqqissagaluarpat, 2019-imut sanilliullugu siusinnerusukkut nunat tamalaat imartaani aalisarneq pisussanngorlugu nuussineq pisariaqarsinnaavoq.

Taamatut kissateqarnermi Kalaallit Nunaata Atlantikup avannaata kangiani avaleraasartuut pillugit isumaqatigiissutini, Naalakkersuisut sulissutigisaanni, ilanngunniarnera eqqarsaatigineqassaaq, immikkoortortaq ataaniittoq ikerinnarsiortunik aalisarnermut tunngasoq takuuk.

Taamaattumik siuliani taaneqartut naapertorlugit aalisarnermik aqutsinikkut aalisarnermik inuussutissarsiuteqartut pissutsit taamaatsillugit eqaannerusumik iliorsinnaanissaannut aaqqissuussisoqarnissap pisariaqassusaa ersersinneqarpoq. Matumani assersuutigalugu pisassiissutissanik agguaaassipallassinnaatitsisoqarsinnaavoq, soorlu tamanna avataasiorluni aalisarnermi periarfissaareersoq, akuersissutinut atatillugu siunissamut qanittumut immikkut akuersissuteqarnissamut periarfissiisoqarsinnaavoq, sumiiffinnik piniarfissiisoqarsinnaavoq, tulaassisussaatisoqalersinnaavoq kiisalu inuiaqatigiinni pisortanilu isertitassat pissutigalugit tunisassiornerup attatiinnarnissaanut anguniagaq aallaavigalugu pisariaqartit naapertorlugit inuttaqarnermut piumasaqaasersuisoqarsinnaalluni.

Matumani periarfissami aningaasaqarnikkut pissutsit ajorseriarnerat 2021-p ilarujussuanut sakkortusinissaa sivitsornissaalu ilimanarpoq. Taamaattumik juli 2020-mit siumullu aningaasaqarnikkut pissutsit 2½ %-imik kinguariatussanngorlugit suliarineqarput. Aningaasaqarnikkut pissutsini 7½ %-imik kinguarianeq suliffeqarnermut soorunami malunnaatilimmik kinguneqassaaq. Taamaattumik suliffissaaleqisut amerlinissaat naatsorsuutigineqartariaqarpoq sivisuumillu maannakumit amerlanerussangatinneqarlutik. Suliffissaaleqisut assersuutigalugu 2014-imi aningaasaqarnikkut pissutsit ajorsinerattut amerlatigilissappata 10%-ip missaannik amerlissapput marloriaatinngorlutik.

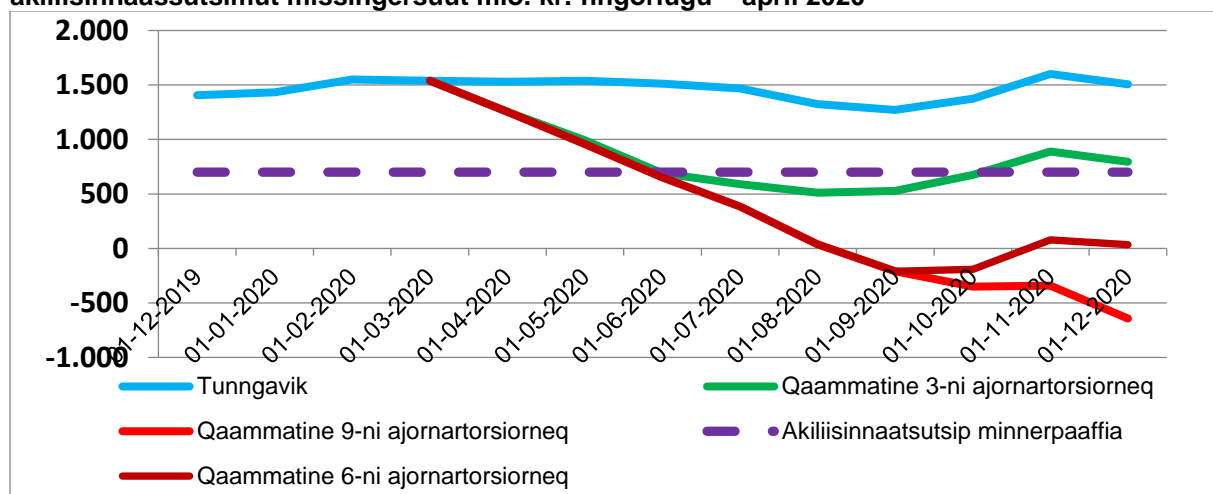
Massakkut pissutsit pillugit ukiunilu tullinnguuttuni sanaartornermi najugaqartunik sulisoqarniarnermut suliat amerlasuujutiinnarnissaannut anguniakkat taperserniarnissaat siunertarlugit tunngaviit aallaavigalugit sanaartornermut aserfallatsaaliuinemullu aningaasat siunertararluni atornerisigut Aningaasaqarnikkut pissutsit taamatut kinguarianerat akiorneqassaaq:

- Suliassat aallartinneqarsimasut isumaqatigiissutigineqarsimasut il.il. ingerlaannassapput.

- Suliassat najukkami suliffeqarnermut pingaaruteqarluinnartut – aamma suliassat taama ittut siuarsarnissaannut pingaarnersiorneqarsinnaasut pilersaarutit malillugit aallartinneqassapput. Tassunga ilanngullugit pisortat sanaartortitsineri aserfallatsaaliuinerilu, amerlanertigut aallartipallanneqarsinnaasut kinguaattoortoqarnissaanillu pinngitsoortiteqataasinnaasut sallinneqassapput.
- Suliassat allat pisariaqartitsineq naapertorlugu kinguartinneqarput taamaatiinnarneqarlutilluunniit, pingaartumik taakkua aallartinniarnissaannut piffissamik sivisuumik atuiffiusariaqartut, imaluunniit pingaartumik sulisunik tikisitsisariaqartut.
- Attaveqaatitigut suliassat ataasiakkaat annertunerusut, inuiaqatigiit aningaasaqarneranut akilersinnaasut sapinngisamik Nunatta Karsia avaqqullugu aningaasalersorniarneqarput.

Suliffissaqartitsiniarluni suliniutit piviusunngortinnissaat siuarsarniarneqartut aningaasaliissutinut tapiissutinut isummernissamut tunngavissiat Aningaasaqarnermut Akileraartarnermullu Ataatsimiititaliamit isummerfigineqartussat aqutugalugit pissapput.

Takussutissiaq 2: Qaammatini arfinilinnut qulingiluanut sivisutigisumik ajornartorsiornissamut akiliisnaassutsimut missingersuut mio. kr.-nngorlugu – april 2020

COVID-19 pissutigalugu qaammatini arfinilinnut qulingiluanut sivisutigisumik ajornartorsiortoqartillugu akiliisnaassutsimut kingunerluutit.

COVID-19-ip kingunerisaanik ajornartorsiorterup sunniutai qaammatit pingasut missinginit sivisuneruppata matumani periarfissami pisussat ilanngunneqartut aallaavigalugit Nunatta Karsianut atatillugu pissutsit ima ajortigilersinnaapput allaat naalagaaffimmit taarsigassarsinissaq tapiissuteqarfigineqarnerunissamulluunniit qulakkeerinninnissaq pisariaqalersinnaalluni, takussutissiaq 2 takuuk. Akiliisnaassuseq akueriuminartoq anguneqaqqissappat taarsigassarsiaasat aningaasaatigissalluunniit pisariaqartitat minnerpaamik 1 milliard kr.-ussapput. Taakkununga naatsorsuutini ingerlatseqatigiiffinnut Namminersorlutik Oqartussanit pigineqartunut aningaasaliissuteqarnissaq assigisaanilluunniit iliornissaq pisariaqassanngilaq.

Qaammatimut 18-inut periarfissatut ilusiliaq

Matumani periarfissami nappaalanerup sunniutai – nappaatip uteqqinneratut ilimanarnerulluni – siunissami qaammatinik 18-inik sivisussuseqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq.

Matumani periarfissami akiliisnaassutsip qulakkeerneqarnissaata taamaallaat annertuumik aningaasaliissuteqarnikkut pisinnaanissaa ilimanarpoq, pissutigalugu matumani periarfissami inuiaqatigiit aningaasaqarnerat kinguariangaatsiarsimassamat. Suliffeqarfiit matornissaasa avaqqunnissaat ajornakusoortorujussuunissaa ilimanarpoq. Sanaartornermut aserfallatsaaliuinerimullu aningaasat nunatsinni najugaqartunik suliffeqartitsiinnarnissamut atorneqarnissaat suli pingaarnarulissaaq. Matumani periarfissatut ilusiliani akiliisnaassutsip qanoq ingerlanissaa suli maannamut kisitsisilerneqanngilaq, kisianni qaammatinut qulingiluanut periarfissap ingerlanissaa 2020-mi assigissavaa. Taarsigassarsisariaqarneq imaluunniit aningaasaliiffineqarnerunissamut pisariaqartitsineq siuliani taaneqartumit 1 milliard kr.-mit annerungaatsiassaaq.

Kommuninut tunngasut

Siuliani nassuiarneqarpoq Namminersorlutik Oqartussat kommunit ataasiakkaat akiliisinnaassusaannut massakkutut atugaqartilluta nalilersueqqissaarnikkut tapiissuteqarsinnaasut. Peqatigisaanik isummernissamat tunngavissiami ilanngunneqarpoq, kommuninut akileraarutigut akilersuititsiniarnerit allanngortinnagit Namminersorlutik Oqartussat attatiinnassagaat, naak kommunit 2020-mi akileraarutigut isertitassaat ikinnerussangatinneqaraluartut.

Kommunit 2021-mi isertitassaat Aningaasaqarnermut Aatsitassanullu Naalakkersuisup akisussaaffigisai kiisalu akilersuineri akiliinerit akornanni nikingassutaat nalinginnaasumik naatsorsuinikkut nalimmassarneqassapput. Kommunit taakkununnga akilersuinissaat sivisusinnaassasoq ilimagineqartariaqarpoq. Taassuma saniatigut ataatsimut tapiissutaasussat pillugit kommuninik isumaqatiginninniarnep ilaatigut ilagisaattut isummernissamat tunngavissiami Namminersorlutik Oqartussanit siunertarineritoq assigalugu kommunit sanaartornermi naapertuuttumik suliaqarnerulernissannut peqataarusunnertut paasinialugit oqaloqatigineqartariaqarput. Sammisat allat naleqquttut siunissami aningaasaqarnikkut pissutsinik patajaallisaanissaq qulakkeerniarlugu Namminersorlutik Oqartussat kommunillu iliuuseqaqatigiinnissaannut isumaqatigiinniartariaqarsinnaapputaaq.

Aktiaateqarluni ingerlatseqatigiiffinnut Namminersorlutik Oqartussanit pigineqartunut tunngasut

Aningaasaqarnermi ajutoortoqarmat misilittakkatigut paasineqarpoq, ingerlatseqatigiiffiit Namminersorlutik Oqartussanit pigineqartut allanngoriartornerisa, minnerunngitsumillu ajornartorsiornermi pissutsit, malinnaaviginissaat pingaaruteqartoq. Siulersuisunut allattoqarfiup Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfimmik isumaqatigiissuteqarluni ingerlatseqatigiiffiit tamaasa immikkut COVID-19-ip kingunerluutigisinnaasaannik nalilersueqquai, matumanilu Namminersorlutik Oqartussanit aningaasaliiffiqarsinnaanermut pisariaqartitat ilanngullugit, assersuutigalugu immikkut ittumik aningaasaliinikkut tapiiffiqineqartariaqarneq imaluunniit tapiissutitut ittunik inummut allamut nalunaarutit.

Ingerlatseqatigiiffiit massakkut pissutsinit eqqugaasinnaanerisa suussusaat assigiinngissinnaapput, tamannalu utimut nalunaarutini tiguneqareersuni takuneqarsinnaalereerput. Taassuma saniatigut massakkut atukkavut qaammatit pingasunit sivisuneruppata allanngoriartornerit aaqikkuminaannerulertarput.

Ingerlatseqatigiiffiit utimut nalunaarutaat aallaavigalugit ingerlatseqatigiiffiit annerit eqqugaanerpaat nakkutigineruneqartariaqarput. Naak siulersuisut aqutsisullu pissutsit nutaat eqqarsaatigalugit pitsanngorsaaniarlutik iliuuseqarniaraluartut, Namminersorlutik Oqartussat naleqquttumik pissutsillu apeqqutaatillugit ikiuuttariaqalersinnaanissaat pinngitsoortissinnaanngilarput, tamannali suli pisariaqartinneqanngikkallarpoq.

Taamaakkaluartoq naammattunik akiliisinnaassutsikkut upalungaarsimanissap qulakkeernissaata ilagisaatut Namminersorlutik Oqartussat aningaasanik naammattunik tapiissuteqarsinnaanissaa qulakkeerneqassaaq, tamanna pinartunngorluni pisariaqalissappat.

Namminersorlutik Oqartussat annertuumik piginnituussuseqarput kingunerluutillu annertusinnaallutik. Taamaattumik nalilersuineri Namminersorlutik Oqartussat aningaasanik tapiissuteqartariaqarsinnaanerat (assingusumilluunniit iliuuseqarsinnaanera) tunngavigineqarpoq, piffissamilu aalajangersimasumi naammattumik akiliisinnaassuseqarnissamat tapertaalluni. Kingullermik taamatut pisoqarpoq aningaasatigut ajutoortoqarmat, tassa Royal Greenland A/S-ip aningaasaataanut aningaasanik tapiissuteqarnikkut 250 mio. kr.-t tunniunneqarlutik kiisalu 250 mio. kr.-t taarsigassiisutigineqarlutik.

Aatsitassanik suliaqartut immikkut pillugit

Aatsitassanik suliaqartut pissutsinut naleqqussarnissaat naatsorsuutigineqarpoq aamma aatsitassanik suliaqartut COVID-19-imit assut sunnerneqarput. 2020-milu aasaanerani misissuinermik ingerlatsinissanut ingammik angallanermik killilersuinerit killiliissapput. Aatsitassanik suliaqartut pissutsinut naleqqussarnissaat naatsorsuutigineqarpoq. Ingerlatseqatigiiffiilli ujaasisartut ilaasa aningaasalersuineq inissereersimallugu 2020-milu ammaassisoqassappat ujaasinissamat piareersimanertik nalunaarutigisimavaat. Ingerlatseqatigiiffiilli allat suliaqartut pilersaarutigineqartut

siusinnerpaamik 2021-mi aasaanerani naammassisinnaassallugit naatsorsuutigaat. Maannakkut pisoq ilungersunaraluortoq piiaanissamut akuersissutitut qinnuteqaatit pingasut suliarineqarput. Taakkua tassaapput Tanbreez, Greenland Minerals aamma Dundas Titanium, matumanili taamaallaat suliaasaq kingulleq 2021-mi aasakkut sanaartorerup aallartisarnerani aallartittussaanaera naatsorsuutigineqarpoq.

Ingerlatseqatigiiffiit misissuisartut misissuinissaminnut periarfeerussimanissaat naatsorsuutigineqarmat misissuinissamut akuersissutitut tamanut aningaasanik aalajangeriikkanik atuinissamut piunasaqaatit utertinnissaat Naalakkersuisut aprilip aallartinnerani akuersissutigaat. Tamanna Namminersorlutik Oqartussat aningaasaqarnerannut toqqaannartumik sunniuteqanggilaaq.

2020-p anigornissaanut atuinissamut maanna ingerlatsiviit ulluinnarni ingerlatsinermut aamma akiliisinnaassutsini amigaateqarnermik sakkortoqisumik aamma tatineqassapput.

Taamaattumik oqartussaasut suliaqarnerannut ingerlatseqatigiiffiit akiliutigisartagaasa qularnaveeqqusiinerillu annikillisinnaat Naalakkersuisut kissaatiginikuuat, taamaalillutik atuinissamut ingerlatsiviit aningaasaqarnikkut pisariaqartitat pissarsiarisinnaassammattigit. 2020-mut oqartussaasunit suliaqarnermut kvartalikkaartumik akileeqqusisarnep tamatumanilu akiliutissatut amigaataasut kinguartinnissaat Naalakkersuisut majip aallartinnerani akuerinikuuat, taakkulu 2021-mi kvartalip pingajuannut akileeqqusinermut ilanngullugit akiliutigeqquneqassapput. Tamatuma pinnerani pisinnaatinneqartunut tunngaviliussat immikkut ittut tunngavigalugit sumiiffiit akuersissuteqarfiusut nunaminertat iluarseqinnissaannut avatangiisinillu nakkutilliinermut aningaasatigut qularnaveeqqusiinertut akiliutit 50 %-iisa tungaanut uterteqqinneqarsinnaanerit Naalakkersuisut akuersissutigivaat.

Oqartussaasunit suliaqarnermut akiliutit kinguartinneqarnerat Nunatta Karsiani aningaasaqarnermut pitsaanngitsumik naatsorsuutigineqartutulli taamaallaat killilimmik sunniuteqassaaq, taamaattorli qularnaveeqqusiinerup appartinneqarnera piffissaq sivikinnerusoq eqqarsaatigalugu aningaasanut inatsimmut sunniuteqassanani.

Maanna pisut pillugit Aningaasaqarnermut Siunnersuisoqatigiit siulittaasoqarfiata naliliinera
Aningaasaqarnermut Siunnersuisoqatigiit siulittaasoqarfiata allakkiamini april 2020-meersumi (Policy Brief 2020:1) nalilerpaa, maannakkuugallartoq nutaamik aningaasarsiornerup ineriartorumaarneranut eqqoriaanermik suliaqassalluni nalorninartut amerlavallaartut. Taarsiulluguli coronap ajornartorsiortitsinerata inuiaqatigiinni aningaasaqarnikkut ingerlatsinermut sunniutaanut periarfissatut ilusiliat suliarineqarput, BNP-illu allanngoriartoreranut periarfissatut ilusiliat assigiinngitsut inissitsiterneqarlutik.

Aningaasaqarnermut Siunnersuisoqatigiit aamma Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfiup isigineriaasiannut tunngaviliussaasa tunngaviatigut assigiinngissuteqangikkaluarpur.

Aningaasaqarnermut Siunnersuisoqatigiit erseqqissaatigivaat maanna pisunut tunngatillugu aningaasaqarnerup tapersernissaanut ikiorsiinerit ingerlanneqarsimasut pingaaruteqartuusut, tamakkulu ataatsimut isiginiarnerini nunani allarpassuarni aaqqissuussinerit ingerlanneqarsimasunut assingusut malinneqarsimasut. Inuiaqatigiinnit isiginneriaaseq tunngavigalugu aaqqissuussinerit tamakku tulluartausimanersut qulakkiissallugu misissussallugulu pisariaqarsinnaavoq.

Covid 19-ip inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut aamma Nunatta Karsianut sunniutai ikiorsiissutinit akiuliutigineqarsimasunit annertunerungaaqaat. Aningaasaqarnermut Siunnersuisoqatigiit naliliippur ilusiliami pingaarnermi BNP 3 %-imik appariaateqassasoq, taamaalillunilu 3,8 %-imik qaffariaateqarani. Tamatuma kingunerisaanik Nunatta Karsianut akileraarutitigut isertitassat malunaateqaqisumik appariaateqassappur.

Maannangaaq anilliarfissatut periusissiat isumaliutigilereernissaat pingaaruteqartuusooq siulittaasoqarfiup nalilerpaa. Aaqqissuussinerit atorunnaarfissaat ullulernerqartariaqarput, tamannami pissutsit isumaminnik ingerlalinnginnissaasa isumannaarneqarnissaannut tulluartausutut isigineqarmat.

Taamaattorli killilersuinerit ingerlanneqalersimasut atorunnaarsinnissaat tassanngaannartumik aningaasaqarnikkut pissutsinut "nalinginnaasunut" uteqqinnissatut paasineqassanngilaq.

Inuussutissarsiutinut – sualummik takornariaqarnermut – sunniutaasussat sivilunerungaarsinnaassapput. Taamaattumik peqqinnissaq eqqarsaatigalugu killilersuinerit atorunnaarsinnissaannut aaqjissuussinerit nungutinneqarnissaannut aalajangersimasumik ulluliissalluni ajornakusoorluinnarsinnaavoq. Paarlattuanilli aaqjissuussinerit ataatsimut isigalugit inuussutissarsiutinut tapersiinertut ineriartulernissaat aamma mianersuutigisariaqarpoq.

Naatsorsuutigisat ilaatigut isumannaarniarlugit ilaatigullu suliffeqarfinnut nalornineq annikillisinniarlugu aaqjissuussinerit qanoq atorunnaarsikkiartornissaannut ersarissunik tikkuussinissaq pingaaruteqartuusoq siulittaasoqarfiup aamma erseqqissaatigaa.

Namminersorlutik Oqartussani akiliisinnaassutsikkut upalungaarsimanera nukittorsarmeqartariaqarpoq.

Periarfissatut ilusiliussat qulaani taasat tunngavigalugit Namminersorlutik Oqartussani akiliisinnaassutsikkut upalungaarsimanerup sakkortusarnissaa pisariaqarpoq. Taamaammatt Aningaasaqarnermut Aatsitassanullu Naalakkersuisoq katillugit 2,5 mia. kr. -nik annertussusilimmik nutaanik taarsigassarsinissamut naalagaaffimmik allanilluunniit taarsigassarsisitsisinnaasunik oqaloqateqarnermik aallarniisissamut pisinnaatinneqassasoq inassutigineqarpoq, aningaasammi taakku piffissami ¹qanittumi suli pisariaqartinneqarnerulissammata. 1.900 mio. kr.-t angullugit nunanit allanit taarsigassarsinnaanermut Naalakkersuisut siusinnerusukkat inatsisikkut tunngavissaqarnikuugaluarput. Tunngavissarli tamanna Nunanit allanit aningaasanik taarsigassarsinissaq pillugu Inatsisartut inatsisaata atorunnaarsinneqarnissaanik Inatsisartut inatsisaat nr. 3, 29. maj 2017-imeersukkat atorunnaarsinneqarpoq. Taamaammatt taama iliuuseqarnissamut akiitsut pillugit naalakkersuinikkut nutarterinissap nutaamillu taarsigassarsitsitsisarneq pillugu inatsisileqaleratarsinnaanerup piareersarnissaa ilaatinneqassaaq.

Tamatumunnga atatillugu oqaatigineqassaaq, pissutsit taamaatsillugit Kalaallit Nunaata aningaasat pillugit naalakkersuineq tigussaasoq tunngavigalugu ataatsimut isigalugu inuiaqatigiinni aningaasaqarneq naalagaaffittuulli sunniuteqarfigisinnaanngimmagu. Kalaallit Nunaat aningaasaqarnikkut taamaaqataanik isumalluuteqanngilaq, taamaattumillu innarleruminartooqaluni

Akiliisinnaassuseq taarsigassarsinissarlugu pillugit pisariaqartitsineq pillugu Aningaasaqarnermut Siunnersuisoqatigiit ima nalunaarnikuupput:

"Suliniutit ingerlateqqiinnarnissaannut aningaasarsiornerullu tapersernissaannut Nunatta Karsiata naammattumik suliaqarnissap isumannaarnissaa pingaaruteqarlunnaartuuvoq. Missingersuusioreq pillugu inatsimmut atatillugu maanna pisut nalinginnaanngitsuullunnaarput. Maanna pisut tunngavigalugit Namminersorlutik Oqartussani akiliisinnaassutsikkut upalungaarsimanerup nukittorsarnissaa pingarnerpaavoq, taamaalilluni nutaanik taarsigassarsisitsisoqarsinnaassammatt (siusinnerusukkat upalungaarsimanerup atatillugu 2-2,5 mia. kr.-t missaannik killiliineq naapertuuppoq, naammaginatutullu oqaatigineqarsinnaalluni). Tamanna aamma patajaallisaatitut sunniuteqarsinnaavoq, taamaalillunilu ajornartoorfiup iliuuseqarfigineqarnissaanun Namminersorlutik Oqartussat aningaasaqarnikkut periarfissaqarnerat isumannaarneqassammatt. Akiliisinnaassutsikkut upalungaarsimanerup eqqoqqissaartumik aalajangernissaannut nalornissutit ajornartorsiutillu amerlasuut pissutigalugit naalagaaffimmit taarsigassarsinermik periarfissinissaq tulluarnepaassaaq. Tamanna periarfissaqartitsinerussaaq ernilallu annikitsuusussaallutik (danskitt naalagaaffimmi obligationiitulli ernialiisoqarsinnaanera tunngavigalugu) kiisalu taarsigassarsianut naalagaaffimmit immikkut qularnaveeqqusiisnaaneq tunngavigalugu."

¹ 2,5 mia. kr.-nik taggissigallarneq qaammatini 9-ni ajornartoornermi akiliisinnaassuseqartariaqarnissamut tunngaviliinerit aallaavigalugit pilersippat. Taama annertussusiliineq siamut naatsorsuinerimik tunngaveqarpoq, taamaalilluni qaammatini kingullerni 9-ni taamaaqataanik allanngoriartornermut assingusumik aningaasanik upalungaarsimanikkut ajornartoorneq qaammatit 18-t missaani sivilussusilik matussuserneqarsinnaassammatt. 2,5 mia. kr.-nik taarsigassarsinissaq annertooujussuuvoq, taamaammallu ilaatigut pingaarnersuinerit allanngortinnissaannut periarfissat siunnerfeqarlumut ujartorneqartariaqarput, ilaatigullu pisariaqartitsinerup annikillisarnissaanun danskitt naalagaaffiata ikiorsiissutaannit periarfissaqarnissaq pilersinniarneqartariaqarluni.

Aningaasanik pissarsinissaq siunertaralugu 2020-mut Aningaasanut Inatsisip isornartorsiulluni misissorneqarnera

Inuiaqatigiinni aningaasarsiornermi tunngavigisat COVID-19-imit taama sakkortutigisumik allanngortinneqarneranni, 2020-mut Aningaasanut Inatsimmi aningaasaliissutit iluarsiivigineqarsinnaanerisa pisariaqarnerata isumaliutiginnissaa pissusissamisoorpoq.

Taamaammat immikkoortuni aningaasanik sipaarfiusinnaasuni ilassutitut aningaasaliinissamut siunnersuusiortoqarnissaa siunertaralugu Naalakkersuisut aningaasivimmik misissuineq aallarnernikuuaat. Tamanna makkununga ataqatigiissillugu pissaaq:

- Sanaartugassanut Iluarsagassanullu Aningaasaateqarfiup misissornissaa, suliniutit nunami maani suliffissaqartitsinermit malunnaatilimmik sunniuteqanngitsumik kinguartinneqarsinnaasut unitsinneqarsinnaasulluunniit suussusersinissaat siunertaralugu.
- Taamatuttaaq Sanaartugassanut Iluarsagassanullu Aningaasaateqarfik misissorneqassaaq, suliniutini naammassineqanngitsuni aningaasat atunngitsuukkat utertinneqarnissaat siunertaralugu.
- Immikkoortut pisussissamisoortumik suliaqartitsinermit annikilliarortitsisut imaluunniit suliassat pissutsit maanna pisut tunngavigalugit nukingernannginnerusutut nalilerneqartut suussusersinissaat, taamaalilluni maanna pisunut aningaasaliissutinik aningaasalersuinissamut aningaasanik nuussisnaaernermit periarfissiisoqarsinnaassalluni.
- Inatsisartuni aalajangiiffigisassatut siunnersuutit aamma inatsisissatut siunnersuutit akuerineqarnikuusut aningaasartuutinillu pisariaqartitsiffiusut suli suliarineqartut pillugit ataatsimoortillugit takussutissiinissaq. Suliaqarfinnut killigitat pitarlugit misissuineq aamma ataatsimut isigalugu pingaarnersiuneq atorlugu tamakku suli ingerlanneqarsinnaanerisa annertunerusumik nalilernissaat siunertarineqarpoq.

Tamanna suliassaavoq annertoq maannalu Aningaasaqarnernikkut ingerlatsineq pillugu nassuiaatip inaarsarneqarnissaanut naammassineqarsinnaanngitsooq. Aningaaserivimmi misissuinermit inerniliussat Naalakkersuisunut saqqummiunneqassapput, kiisalu ilaatigut pisariaqartutigit ilassutitut aningaasaliissutit akuerineqarnissaat siunertaralugu Aningaasaqarnermut Akileraartarnermullu ataatsimiititaliamut nassiunneqassallutik.

Aningaasaqarnikkut kingunerinik nalilersuinerup ataavartumik naleqqussarneqarnera

Maanna COVID-19 pillugu maannakkorpiaq pisoq 2020-mut aningaasanut inatsisip atuuttup akuerineqarsimasup tunngaviata aamma 2021-mut aningaasanut inatsisissamut suliaqarnermut aallaaviusup malunnaateqaqsumik nikissimanerannik kinguneqarpoq. Siunissamut aningaasarsiornikkut pissutsinut attuumassutilinnik nalornineq pisarnermit malunnartumik annertuneroqaaq.

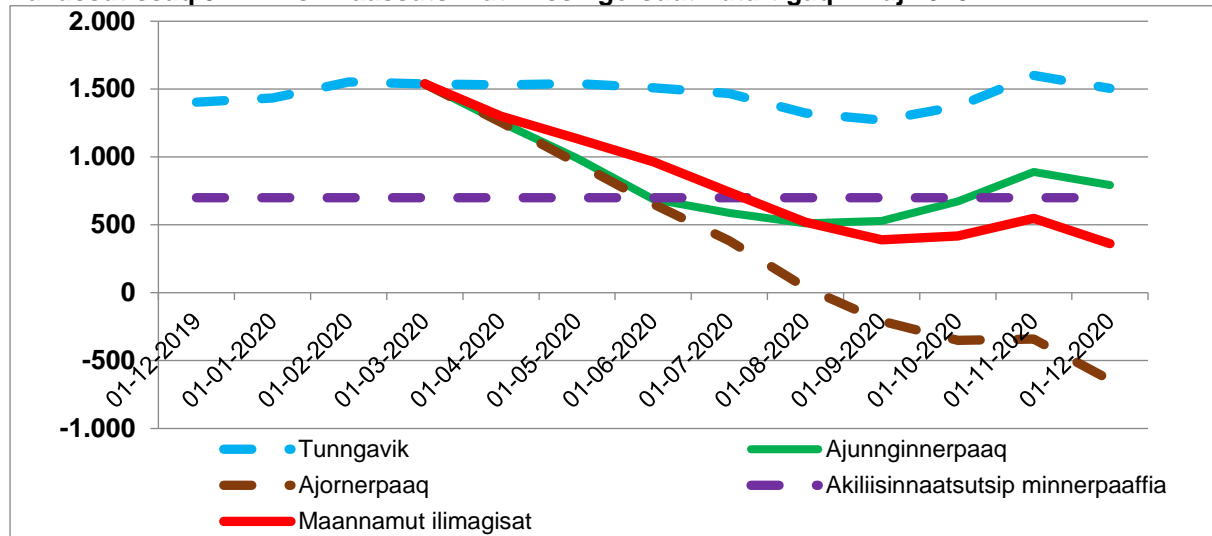
Akiliisinnaassutsip allanngoriartornera pillugu siuliani missingiinerit marsimi pissutsinik taamanikkullu nappaalanerup allanngoriartornera pillugu ilisimasanik pigineqartunik aallaaveqarput. Naalakkersuisut 2020-imut aningaasanut inatsimmik misissuinermit qulaani taaneqartumik aallarniippat. Tamanna suli naammassinngilaq, tamannali missingersuutinik pissutsinut 50 aamma 100 mio. kr.-t akornanni pitsanngoriaammik nassataqassasoq naatsorsuutigineqarpoq.

Tunngavigisat allanngorartuarput. Taamaattumik ilisimasat nutaat pisullu allanngornerat eqqarsaatigalugit missingersuutigisatut naliliinerit ataavartumik nutartertarnissaat pisariaqarlunilu pissusissamisoorpoq.

Takussutissiaq 3-mi takutinneqarput 2020-mi maajip aallartinnerani pissutsit aallaavigalugit Nunatta Karsiani akiliisinnaassutsimik ullumikkumut naleqqussaaneq. Tunngavigisat suli allanngornerat qularutissaanngingajattumik qaammatini tulluuttuni pisussaassapput. Taamaattumik akiliisinnaassuseq pillugu Naalakkersuisut akuttunngitsumik naleqqussaallutik nutarterisassapput.

Qaammatini pingasukkaartuni periarfissatut ilusiliussatut taaneqartumut sanilliullugu ilaatigut pitsanngoriaateqartoqarnikuuvoq. Ilaatigut pineqartoq tassaavoq inuussutissarsiuutinik ikiorsiissutinik pilersinneqartunik pisartagaqarnerup ilmagisamit annikinnerusimanera.

Takussutissaq 3. Akiliisinnaassutsimut missingersuut nutartigaq - maj 2020

Qaammatini pingasukkaartuni periarfissatut ilusiliussanut sanilliullugu pisut allat ajornerusumik allanngoriartorsimapput. Tassani tikkuarneqarsinnaavoq Atlantikoq ikaarlugu timmisartuussisarnermut Air Greenlandimik kiffartuussinissamat isumaqatigiissut aallaavigalugu taparserneqartarnissaq suli pisariaqarmat. Ilimanarluinnarportaaq aalisarnermit avammut tuniniaanermi akit siusinnerusumut sanilliullugit annikinnerunissaat. (Qangamut sanilliussilluni annertussusii suli qaffasikannerput, kisiannili ukiunut kingulliunerusunut sanilliullugu qaffasinnerungaarnatik). Aalisarnermit isumalluutitut ernianit isertitanut tamanna Nunatta Karsianut sunniuteqassaaq. Qularutigineqanngilartaq takornariartitsinermik suli allit nunatta avataanit takornarianik tikittoqanngilluinnarnissaa naatsorsuutigimmassuk. Tamatuma pingitsoornissaanut takornariat nunatsinneersut pilerilersinniarlugit iliuuseqarnikkut assigiinngitsunik periarfissaqarpoq, takornariaqarnermillu inuussutissarsiuqartunut immikkut sammitinneqartunik ikiorsiissutinik sivitsuinissaq naleqqussaannissarluluaqarfiup tamatuma ineriartornissaanut tunngaviup attatiinnarnissaanut qularanngitsumik pisariaqarluni.

Kommunini pissutsit immikkut isiginiagassaapput. Taaneqareersutut kommuninut toqqaannartumik akileraarutininik A-nik ataavartumik akilersuuteqarneq allannguuteqanngilaq. Tamatuma kingunerisaanik kommunini isertitaqarnermik tunngaviliussamat sanilliullugu aningaasat amerlanerusut kommuninut nuunneqartarput. Tamanna taarsigassarsitsinertupajaaq iluseqarpoq, tunngaviliunneqarporlu taakku 2022-mi akiliutigeqquneqassasut. Tamatuma saniatigut kommunit Nunatta Karsianit 150 mio. kr.-nik taarsigassarsinnaanerit ammaanneqarpoq. Maannakuugallartoq periarfissap tamatuma atornissaanut kommunit pisariaqartitsisimangillat. Kommunit akiliisinnaassusaat patajaallisarniarlugi qaammatini tulluuttuni periarfissamik taamatut atuinnissaat akiliisinnaassutsimut missingersuutitigut naatsorsuutigineqarpoq.

Maanna (ulloq 12. maj 2020-mi) naatsorsuutigineqarpoq, 2020-mut atatillugu aningaasanik unninngasuutit naammakannissasut. 2021-mut aningaasanut inatsimmi amigartoortoqarnissaanik naatsorsuutigineqartumut naammattunik akiliisinnaassutsikkut upalungaarsimanerup pilerseqqinneqarnissaa siunertaralugu 2020-mi ukiakkut ilaatigut taarsigassarsinissamik pisariaqartitsisoqassasoq ilimagineqarpoq.

Periarfissatut ilusiliussani pissutsit arlallit nalorninartortaqarput. Pingaernerpaasoq tassaavoq, Namminersorlutik Oqartussanit pigineqartut arlaat ingerlatseqatigiiffik imaluunniit ingerlatseqatigiiffiit arlallit aningaasalersorneqarnermik imaluunniit Nunatta Karsianit taarsigassarsinissamik pisariaqartitsissanersut paasissallugu.

AIS2021-imik suliaqarnissamat tunngavigisap iluarsiiqqineqarnissaa

Aningaasanut inatsisissap piareersarneqarneranut atatillugu COVID-19-imik sunniutaasunut isumaliutersuutit ingerlaqqinnerat pissutigalugu AIS2021-p suliarineqarneranut anguniakkanik, tunngaviliussanik aamma piffissalersuinermik pilersaarutininik suliaqarnissaq pisariaqarpoq. Tamanna

pillugu Naalakkersuisut isumaliutersuutaat immikkoortumi 3-imi annertunerusumik nassuiaatigineqarput.

1.2 Aningaasaqarnikkut ineriartorneq pillugu kisitsisit pingaarutillit

Aningaasaqarnermut Siunnersuisoqatigiit siulersuisuisa 2019-imi septembarimi nalunaarusiartik kingulleq tamanut saqqummiuppaat. 2019-imi BNP-mi 2018-imut sanilliullugu 1,8 % angullugu annertuseriartoqassasoq Siunnersuisoqatigiit naatsorsuutigaat.

Piffissami 2013-2019-imut aningaasarsionnikkut ineriartorneq kisitsisit eqqortut missingiinerillu nalunaarsuiffik 1-imi ataatsimut takutinneqarput.

Nalunaarsuiffik 1: Pilersuinermi oqimaaqatigiinneq, BNP-p procentinngorlugu ukiumut ineriartorfiunera aamma akit aalajangersimasut aqqutigalugit ilanngaaseereernani aningaasaliinerit.²

Ukunanga pissarsiat 2017-imi BNP		Qaffariarneq, pct.							
		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
Naillit imminnut atasut	Inuit atuinerat	36,9	-1,1	0,7	0,2	1,5	1,3	1,1	2,7
	Pisortat atuinerat	43,1	4,1	-0,2	-0,6	1,8	2,3	1,8	0,7
	Tamakkiisumik aningaasaliinerit aalajangersimasut	23,2	-20,7	-21,9	10,2	10,9	-0,7	12,3	34,3
	- aatsitassanik ujaasinerit kisiisa pinnagit	21,3	-3,8	-12,3	4,4	24,2	1,0	12,0	35,9
	Nioqqutissanik kiffartuussinernillu avammut niuerneq	40,9	2,4	11,8	-9,9	15,2	-5,4	4,2	4,8
	Pilersuineq katillugit /inaarutaasumik atuineq katillugit	144,0	-3,6	-1,6	-1,0	6,3	-0,4	4,1	8,7
	Nioqqutissanik kiffartuussinernillu eqqussuineq	44,0	-6,6	-11,5	1,7	11,0	-3,1	5,7	20,4
	BNP, Nioqqutissanik sullissinernillu pilersuinerit tamarmik nalinga	100,0	-1,3	4,7	-2,5	4,7	0,5	3,2	1,8
			Aningaasartai, mio. kr.						
		Tamakkiisumik aningaasaliinerit katillugit	4.361	3.404	3.752	4.161	4.132	4.639	
	Aatsitassanik uuliamillu ujaasinerit	1.040	492	711	383	317	366		
	Tamakkiisumik aningaasaliinerit, ujaasinerit kisiisa pinnagit	3.320	2.912	3.041	3.778	3.815	4.273		

Nass.: Kisitsisit 2013-2016-imut inaarutaasuupput, kisitsisilli 2017-2018-imut tunngasut kisitsisaagallarlutik Naatsorsueqqissaartarfimmeersut. 2019-mut kisitsisit missingiinerugallarput Aningaasaqarnermut Siunnersuisoqatigiinneersut. Nuna tamakkerlugu kisitsisinik 2019-imi novembarimi tamanut saqqummiussinermi Aningaasaqarnermut Siunnersuisoqatigiit 2019-imut siumoortumik missingiisimapput. Missingiinerit tamakku februaari 2020-mi Siunnersuisoqatigiit isumasioqatigiinneranni ilisaritinneqarput tamakkulu Aningaasaqarnermut Siunnersuisoqatigiit 2019-imi septembarimi nalunaarusianni pisortatigoortumik missingiinermit allaanerulaarput. Nuna tamakkerlugu naatsorsuutit ingerlaavartumik aqqissuunneqartassaaq, taamaattumillu inaarutaasumik kisitsisinik taaneqartartunit kingusinnerusukkut allannguisoqarsinnaavoq.

² Naatsorsueqqissaartarfimmi BNP-imi ineriartorfissatut anguniagassanik naatsorsuineri allannguisoqarsimavoq taamaattumillu naatsorsueriaaseq 2003-mut utertissimallugu. Naleqartitat attuumassutigitinneqartut maannakkut atornerqartut ineriartorfissatut anguniagassanik eqqornerusunik takutitsipput. Periuseq nutaaq nunat allat akornanni assersuusseriaatsimik pitsaanermik takutitsivoq, suliaasaqarfimmilu nunat tamalaat inassutaannut naapertuuttuulluni. Aamma nammineq atuinerit kisitsisit aamma umiarsuit timmisartullu angallassissutitut misissuiffigineqarput. Taamaammatt najoqqutassiaq 1-imi kisitsisit 2016-imut siusinnerusukkullu Aningaasaqarnikkut ingerlatsineq pillugu Nalunaarutini BNP-mut kisitsisinut naatsorsuiffigineqartunut toqqaannartumik assersuunneqarsinnaanngillat. 2015-imut nuna tamakkerlugu naatsorsuutitut kisitsisit maanna tamakkiisunngorput, taamaammallu inaarutaasumik kisitsisit isigisariaqarlutik. Naatsorsuinerit nutaat BNP-mik naatsorsuutaanngitsumik annertuumik iluarsiinissanik kinguneqarsimapput. 2015-imut inaarutaasumik kisitsilerineq ukiuni 2016- 2017-imi BNP-mik naatsorsuinerugallartunik siumoortumik allattuinerit nutaanut tunngaviupput. Aamma tamakku pillugit paasissutissat uani pissarsiarineqarsinnaapput. <http://www.stat.gl/publ/da/NR/201701/pdf/2006-2015%20Nationalregnskab.pdf> og <http://www.stat.gl/publ/da/NR/201802/pdf/Produktionsbaseret%20nationalregnskab%202008-2017.pdf>

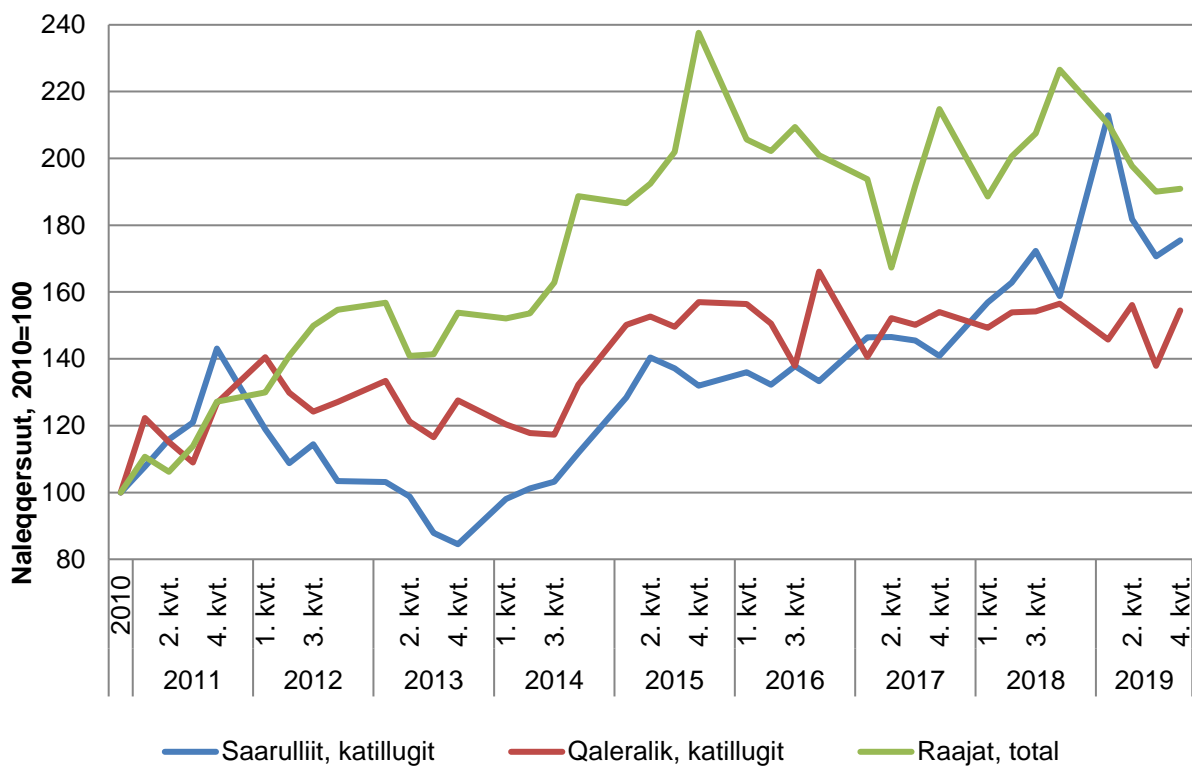
1.3 Aalisarnermi ineriartorneq

Aalisarnerq avammut tuniniaanerni inuussutissarsiuutini suli pingaarnersaavoq aammalu nunap aningaasaqarneranut inuiaqatigiinnilu suliaqassutsinut aalajangiisuulluinnartuulluni. Taamaattumik maannakkut corona pissutaalluni pissutsini aalisarnerup sapinngisamik annikinnerpaamik eqqorneqarnissaa qulakkeerneqartariaqarpoq.

Qalerallit akii ataatsimut isigalugit 2015-imiilli 2019-ip naaneranut qaffasissorujussuarmiittuarsimapput, naak qaammatini pingasukkuutaartuni ataasiakkaani nikerartarsimagaluarlutik. Saarullit akii 2013-imiit 2015-ip tungaanut qaffariangaatsiarsimapput. Piffissami 2015 – 2017-imi akit nikippiarsimangillat. 2017-imiilli saarullit akii qaffakkiartuinnavissimapput, naak qaammatini pingasukkuutaartuni ataa siakkaani nikerartaraluarlutik. 2017-imiilli raajat akii naak qaammatini pingasukkuutaartuni nikerartaratorujussuugaluarlutik qaffakkiartorsimapput. Raajat uusut qalipaajakallu annertunerusumik akinik apparsaataapput. 2019-imi raajat akii suli qaffasissumiipput.

Takussutissaq 4-p raajat, qalerallit saarullillu 2010-2019-imi akiisa nikerarnerat takutippa.

Takussutissaq 4. Aalisakkat qaleruallillu agguaqatigiissillugit kiilumut akii, 2010-2019.

Najoqqutaq: Naatsorsueqqissaartarfik Naleqqersuut 2010=100.

Immikkoortumi allami aalisarnermi tuniniaanernit akillu COVID-19-imit aamma Brexitimit, soorlu 2020-mi maajip qeqqani taamatut isikkoqartut, pillugit kingunerisassat naatsorsuutigisallu allaaserineqassapput.

Nalunaarsuiffik 2-mi Kalaallit Nunaata imartaani aalisagaqatigiinnik pingaarnernit sisamaasunit pisat takutinneqarput.

Nalunaarsuiffik 2: Aalisartut aamma aalisar iutit Kalaallit Nunaanni akuersissutit atorlugit pisaat, 2012-2019.

Tonsit	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Avaleraasartuut, katillugit	5.284	52.797	78.382	30.390	36.031	46.568	63.018	30.259
Saarullit, katillugit	21.625	25.504	31.117	49.035	56.370	54.303	44.853	42.359
<i>Saarullit, avataasiorluni</i>	11.010	11.976	12.619	23.668	21.747	22.329	21.874	22.006
<i>Sinerissap qanittuani saarullit</i>	10.616	13.528	18.497	25.366	34.623	31.975	22.980	20.353
Qalerallit, katillugit	34.622	34.829	38.209	38.191	42.230	38.144	41.051	45.753
<i>Qalerallit, avataasiorluni</i>	13.062	11.348	11.464	13.318	11.564	13.402	13.724	15.704
<i>Qalerallit - sinerissap qanittuani</i>	21.560	23.482	26.745	24.873	30.666	24.742	27.327	30.049
Raajat, katillugit	109.376	88.532	83.369	70.289	80.968	87.185	88.754	97.247
<i>Raajat, avataasiorluni</i>	51.169	44.879	45.287	36.346	40.662	43.983	48.995	52.815
<i>Raajat, Sinerissap qanittuani</i>	58.206	43.654	38.082	33.944	40.306	43.202	39.758	1

Najoqutaq: Kalaallit Nunaanni Aalisarsinnaanermut Akuersissutinik Nakkutilliivik (KANUAANA)

Raajanik avammut tuniniaanermi 2018-imi raajat avammut tuniniarneqartut 41 procentit missaraat taavalu 2019-imi 48 procentit missaannut amerlillutik. Raajartarineqartartut 2015-imiilli amerliartuinnarsimapput tamannalu raajaqarnerulerneranik pissuteqarpoq. 2015-imi Kitaata imartaani raajatassiissutit 73.000 tonsiupput taavalu 2020-mi 110.000 tonsinut amerlineqarlutik. Kitaata imartaani raajartassiissutaasunit tamakkiisunit Canada aamma EU 4.417 tonsinik pisassinneqarput.

Soorlu nalunaarsuiffik 2-mi takuneqarsinnaasoq saarullittarineqartartut 2012-2016-imi amerleriarujussuarsimapput. 2016-imiilli pisat ikiliartulersimapput, tassa sinerissap qanittuani pisarineqartartut ikileriarujussuarnerannik pissuteqartumik.

Piffissami 2012-2016-imi qalerallittarineqartartut amerliartorsimapput. Pisarineqartartut 2017-imi ikilipput kisiannili 2018 aamma 2019-imi avataasiorlut sinerissallu qanittuani pisarineqartartut amerlanerannik pissuteqartumik.

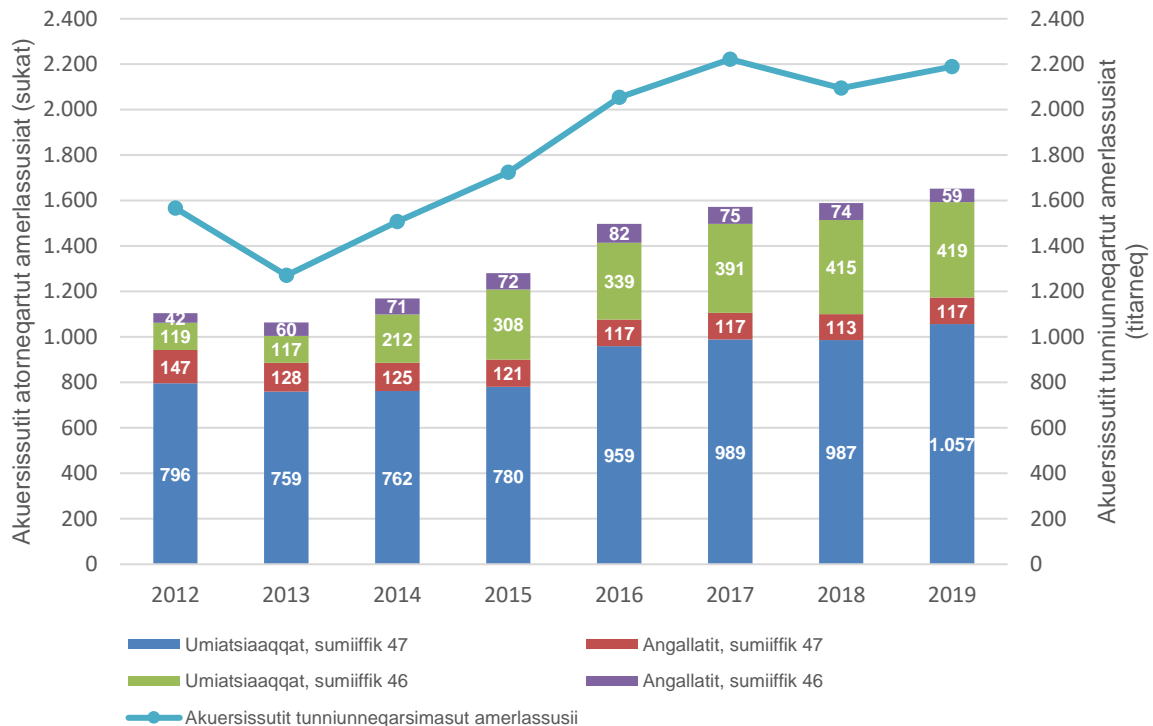
Kalaallit avataasiorluni aalisariutaataat annertuumik nutarterneqarsimapput, tamatumani ingerlatseqatigiiffiit kilisaatinut nutaanut amerlaqisunik aningaasaliissuteqartarsimallutik. Piffissami 2016-2019-imi avataasiorluni raajarniarnermi, saarullinniarnermi qalerallinniarnermilu aalisariutit nutaat 6-t atorneqalersimapput. Aalisariutit nutaat aalisariutit atoreersut taarsissavaat, nutaannginnerit ilaat massakkut ukiut 20-t sinnerlugit pisoqaassuseqarlutik. Taamatuttaaq 2021-mi tunniunneqartussamik kilisaammik avataasiummik nutaamik sanasoqarnissaa isumaqatigiissutigineqarsimavoq.

Sinerissap qanittuanut akuersissutit

Sinerissap qanittuani qalerallinniarneq najukkanut pingaaruteqartorujussuuvoq, aamma inuiaqatigiit tamarmiusut eqqarsaatigalugit. Piffissami 2012-2019-imi sinerissap qanittuani ukiumut qalerallittarineqartartut agguaqatigiissillugit 20.000 tonsit sinneqarput.

Takussutissiami 5-imi 2012-imit 2019-imut sinerissap qanittuani qalerallinniarnermi akuersissutit amerlassusiisa nikerarnerat takutinneqarput. 2013-imit 2019-imut akuersissutit tunniunneqartut tamarmiusut amerleriarujussuarsimapput. Akuersissutit tunniunneqartut 918-inik amerlisimapput, tassa piffissami 72 %-it missaannik amerleriaateqarsimallutik, uffa akuersissutit atorneqavissortut 548-nik amerlillutik 50 %-it missaannik amerleriaateqarsimasut. Akuersissutit atorneqartut amerleriarujussuarnerat aalisakkat pisarineqartartut naammassineqarnissaannut iluaqutaasimaqaat.

Takussutissiaq 5: 2012-2019-imi sinerissap qanittuani akuersissutit tunniunneqartut atorneqartullu amerlassusiisa nikerarnerat

Najoqqutaq: KANUAANA

Nalunaarsugaq: Sumiiffik 47-imiippoq aqutsiveqarfik Upernavik, Uummanaq aamma Qeqertarsuup Tunua Sumiiffik 46-imiippoq Kalaallit Nunaata imartaata sinnerani aalisarfissat. Akuersissutit tunniunneqarsimasut tamarmiullutik amerlassusiat takussutissiami takuneqarsinnaapput, akerlianik akuersissutit atorneqartut amerlassusiat sukani takuneqarsinnaallutik.

Umiatsiaaqqanut akuersissutit amerleriaataanersaapput, tassa 2019-imiugallartoq akuersissutit katillugit 1.476-iullutik amerlanerpaallutik, tassa sumiiffimmu 47-mut akuersissutit 1.057-it sumiiffimmullu 46-mut akuersissutit 419-it agguataarneqarsimallutik. Septembar 2019-imi sumiiffimmu 47-mut umiatsiaaqqat qaleralinninissaannut akuersissutit nutaat unisinneqassasut Naalakkersuisut aalajangerput, Upernavimmi aalajangersimasumik najugaqarlutik qinnuteqaateqartut kisiisa pinnagit. Akuersissutinik nutaanik tunniussisarnerit ikilisinneqarpata aalisarnermi naammassisaqarsinnaassuseq killileqqinneqassaaq, kisianni maannakkut naammassisaqarpallaartarnerup annikillisinneqarnissaanun sunnuteqaratik. Akuersissummili ataatsimi angallatit umiatsiaaqqalluunniit arlaliusinnaaneri oqaatigineqassaaq. Taamatutaaq umiatsiaaqqat angallatillu sumiiffinnut 46-mut 47-mullu akuersissuteqarsinnaapput. Taamaamat akuersissutit amerlassusaat angallatinut umiatsianulluunniit amerlassusaannut assingutinneqarsinnaangillat.

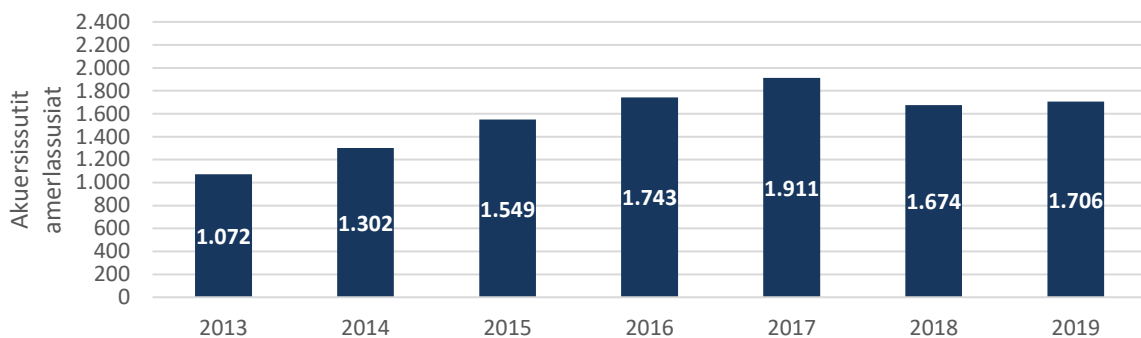
Sumiiffimmi 47-mi sinerissap qanittuani qaleralinniarnerit tunngatillugu ilisimatuussutsikkut siunnersuinerit (Aqutsiveqarfik Upernavik, Uummanaq aamma Qeqertarsuup Tunua) ukiumut pisariaqartartunit ikinnerupput. Aalisarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup oqallissaarummini "Aalisagaativut - atugarissaarnerput) novembari 2019-imeersumi ilaatigut ukiuni kingullerni aalisarnermi naammassineqarsinnaasut amerlinerisa piujuartitsisumik aalisarnissamut pisassiissutinik aalajangersaanissat tativaat. Sinerissap qanittuani ukiumut qaleralittassiissutit saniatigut aqutsiveqarfimmi Upernavimmi, Uummannami aamma Qeqertarsuup Tunuani sumiiffinni pisassiissuteqarfiumngitsuni aalisartut killeqanngitsumik qaleralinniarinnaapput. Aalisarfinni tamani aqutsiveqarfii avataniittuni aamma taamatut killeqanngitsumik aalisarnissat akuerisaapput. Taamaalilluni Ataatsimiititaliarsuarmut sinerissap qanittuani piujuartitsisumik qaleralinniarnermi ilutsinik naleqqussaasoqarnissaanik aalisakkanik naammassisaqarsinnaassutsimut atasumik naleqqussaantallinnik pisariaqartitsisoqartoq tikkuarneqarpoq. Piujuartitsisumik aalisarnissat sinnerujussuarlugit pisassiissutinik aalajangersaasarnerit siunissami aalisarnermik

inuussutissarsiateqartut inuiaqatigillu isertitaqarnissaannut suliffissaqarsinnaanissaannullu assorujussuaq ikilisaataapput. Aalisarnermi naammassisaqarsinnaassutsinik naleqqussaanerit aamma sulisut inuussutissarsiatinut allanut piumaneqarneruffiannut nussornernik kinguneqarsinnaapput. Ataatsimiititaliarsuup isumaliutissiissutissamini takkukkumaartumi siunissami qalerallinniarnermik aqutsinissanik siunnersuummik saqqummiussaqaarnissaat naatsorsuutigineqarpoq.

Sinerissap qanittuani saarullinniarneq qalerallinniarnerit najukkanut pingaaruteqartorujussuuvoq, aamma inuiaqatigiit tamarmiusut eqqarsaatigalugit. Ukiuni pisarineqartartut amerlassusiat nikerartorujussuusimapput, nalunaarsuiffik 2 takuuk.

Takussutissami 6-imi 2013-imit 2019-ip tungaanut sinerissap qanittuani saarullinniarneq akuersissutit amerlassusiisa nikerarnerat takutinneqarput. Soorlu takussutissami takuneqarsinnaasoq 2013-imiit 2017-imut akuersissutit 78-inik amerleriarujussuarsimapput. Manna tikillugu akuersissutaasut 2017-imi amerlanerpaasimapput, tassami ukiuni tulliuuttuni akuersissutit tunniunneqartartut ikiliartorsimammata. Taamaalillutik 2019-ip aallartinnerani 2017-imut sanilliullugit akuersissutit 205-inik ikinnerupput.

Takussutissaq 6. Sinerissap qanittuani saarullinniarnermi akuersissutit amerlassusiisa nikerarnerat, 2013-2019

Najoqutaq: KANUAANA

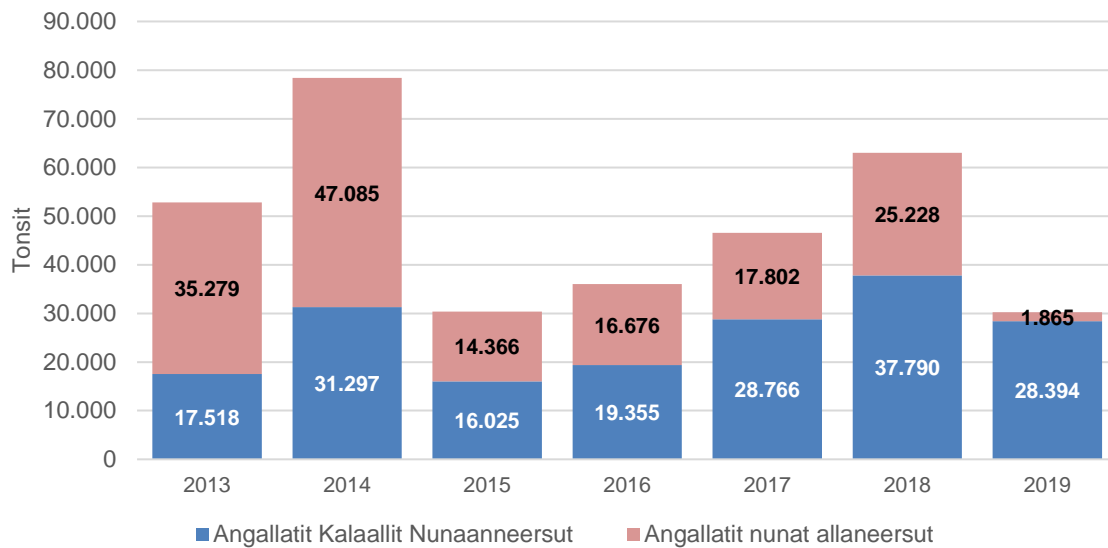
Nalunaarsugaq: Takussutissami aalisarsinnaanermut akuersissutit tunniunneqartut takutinneqarput, aalisartullu aalisarnermik ingerlataqartut amerlassusiat pineqarnani. Takussutissami akuersissutit amerlassusii takutinneqartut saniatigut ukiuni ukunani 2016, 2017, 2018 aamma 2019-imi sinerissap qanittuani sunngiffimmi aalisartartunut saarullinniarneqarsimapput akuersissutit 589, 412, 559 aamma 745-t tunniunneqarsimapput.

Ikerinnarsiortunik aalisarnerit

Aalisarnermik inuussutissarsiateqartut suleqatigalugit aalisarfinni nutaani aalisakkanik nutaanik aalisarneqareersunillu atuisinnaanerup annerusumik sammineqarnissaa Naalakkarsuisut anguniagaraat. Aalisakkatut nutaatut sammineqartut pingaarnersaraat aalisakkat ikerinnarsiortuusut, soorlu ammassassuit avaleraasartuullu. Aalisakkat taakku angalaartuupput, piffissallu ilaanni nunat assigiinngitsut nunallu tamalaat imartaaniissinnaasut.

Avaleraasartuunik aalisarnerup ukiuni kingulliunerusuni kalaallit ingerlatseqatigiiffiutaasa isertitaqarnerunissaat tunngavississimavaa. Ingerlatseqatigiiffiit taamaalillutik aalisakkanut ataasiakkaanut pisassiissutit akillu allanngornerannik sunnertianninnerussapput. Takussutissaq 7-imi 2013-19-imut avaleraasartuunik pisat amerlassusiat takutinneqarput, kalaallit allamiullu aalisariutaannut agguataarlugit.

Takussutissaq 7. Kalaallit Nunaata imartaani avaleraasanik pisat amerlassusiisa nikerarnerat 2013-2019

Najoqqutarineqartoq: KANUAANA

Piffissami 2015-2018-imi kalaallinut avaleraasartoortassiissutit ukiumiit ukiumut amerliartorsimapput. 2015-imi 30.000 tonsit missaanniit 2018-imi 63.000 tonsit sinnernerannut. 2019-imili qaqinneqartartut tamarmik 30.000 tonsit missaannik ikileriaateqarput.

Piffissami tamarmi kalaallit aalisariutaataanni pisarineqartartut tamarmiusut ilorraap tungaanut ingerlasimapput, 32 procentit missaannik amerleriaateqarlutik. 2013-imi 60 procentit sinnerlugit, 2017-imi aamma 2018-imi, aamma 2019-imi 94 procentit missaannik, Kalaallit aalisariutaataat atorlugit qaqitat amerlinerat inuiaqatigiinnut ajunngitsumik arlalitsigut nassataqarpoq. Taamaattorli kalaallit aalisariutaataannik aalisagarpassuarnik pisaqartarnerit imaanngillat ilorraap tungaanut iluaqutaasut, tassami nunami allamiut aalisariutaataannik ikinnerusunik aalisartoqarpat nammineq pisarisat amerlanerussammata taamaalillutillu ataatsimut isigalugit pisat ikinneruinnarlutik. 2018-imi avaleraasartuut kalaallit aalisariutaataat atorlugit qaqinneqartut amerlanerpaaffianni 38.000 tonsit qaangersimavaat.

2017-imit kalaallit aalisariutaataat nunat tamalaat imartaanni pisassiissutaasut ilaannik aalisarsinnaatitaalerput. Tamanna aalisarnerup sivitsuuffigineranik kinguneqarpoq, taamaalillunilu kalaallit pisinnaasaat pitsaanerusumik atorluarneqarlutik. Kalaallit avaleraasartuunut pisassaat aalajangersarneqareersut atorluarnissaannut ikerinnarsiorluni aalisarnissamut pisariaqartitat Kalaallit Nunaata 2019-imi pigisimangilai.

Avaleraasartoorniarneri suli nalorninartumik aalisarneruvoq avaleraasartuummi ingerlaartuugamik. Taamaattumik siunissami Kalaallit Nunaata imartaani ukiumut avaleraasarpassuarnik pisaqartoqartarnissaa qulakkeerneqanngilaq. Tamatumunnga pisassiissutit uumassusilerituut siunnersuinerat qaangerujussuarlugit aalisarneqartarnerat kiisalu avaleraasartuut nuttartarneri siumut oqaatigiuminaatsut pissutaallutik aalisarnerusoqalerpoq. 2019-imi avaleraasartoorniarneq tamakkuninnga aalisarneni nalorninartunut assersuutaalluarpoq.

Kalaallit Nunaat Atlantikup kangimut Avannaani avaleraasartuunut sinerialittut naalagaaffiuvoq, nunallu Savalimmiut, Norge, EU, Island aamma Rusland peqatigalugit aalisakkat aqutsiviginerannut tunngatillugu ataatsimiinnernut peqataasarluni. Massakkulli aqutsineq ingerlanerluppoq, tassami Atlantikup kangimut Avannaani aalisarfiusumi sanilliullugu ukiuni arlaqartuni ilisimatuussutsikkut siunnersuinerit qaangerujussuarlugit aalisartoqartarsimammat. Ikerinnarsiortunik aalisarnerup ineriartorfiuneranut atasumik Savalimmiut peqatigalugit nunat marluk isumaqatigiinniarnerat aqutugalugu Kalaallit Nunaat Savalimmiut imartaanni saarullernanik 13.500 tonsinik aamma ammassassuarnik 3.200 tonsinik aalisarsinnaatitaavoq.

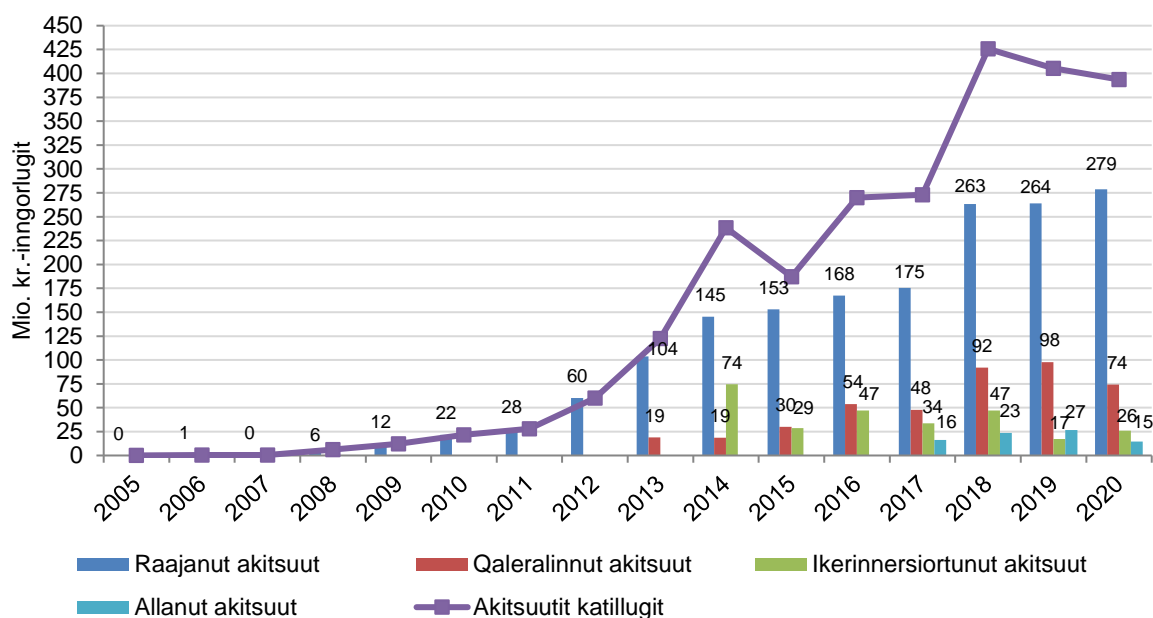
Iluanaarutit aalisarnermi isumalluutininik atuinermit akitsuutineersut

Aalisarnerq aqputigalugu aalisarnermit akitsuutit aqputigalugit (isumalluutininik atuinermit akitsuusiineq) malunnartumik annertusiartuinnartumillu isertitsiffiulersimavoq. Tamatumunnga ilaatigut ukiuni kingulliunerusuni pingaartumik raajanut qalerallinnullu akigitinneqartut kiisalu avaleraasartoorniarnermi akitsuutit nutaanik isertitsiffiorujussuarnerat pissutaapput.

2018-imi Kalaallit Nunaanni aalisarnermit tamarmut isumalluutininik atuinermit akitsuuseeriaaseq nutaaq atuutilerpoq. Isumalluutininik atuinermit akitsuuseeriaatsimut avataasiarluni aalisarnerit tamarmik, sinerissap qanittuani qalerallinniarnerit raajarniarnerillu aamma ikerinnarsiortunik avaleraasartoorniarnerit, ammassuarniarnerit, saarullernarniarnerit eqalugarniarnerillu ilaatinneqarput.

Isumalluutininik atuinermit akitsuusersuinermit iluanaarutit amerlassusiat 2007-imiilli amerleriarujussuarsimapput. Taamaalillutik iluanaarutit 2007-imi 0,4 mio. kr.-nit 426 mio. kr.-nut, 2018-imi missingerneqartunut 384 mio. kr.-nut amerleriarujussuarsimapput. Iluanaarutit 2019-imi 400 mio.kr. sinneqqippaat, tamatumani 405 mio. kr.-nut naatsorsorneqarput, 392 mio. kr.-nik missingiisoqarsimagaluatoq.

Takussutissaq 8. 2004-2020-mut aalisarnermi isumalluutininik atuinermit akitsuutineersunit iluanaarutit, mio. kr.-nngorlugit.

Najoqqutaq: Akileraartarnermut Aqutsisoqarfik. 2020-mut kisitsisit tassaapput iluanaarutissatut missingiunneqartut.

Nalunaarsugaq: Aalisakkanut allanut akitsuutini saarullinnut, suluppaakkanut, misaqqarnat saarullernallu pillugit akitsuutit pineqarput.

2018-imi aamma 2019-imi isumalluutininik atuinermit akitsuusersuinermit iluanaarutit taamaalillutik aatsaat taama amerlatigaat, takussutissiaq 8 takuuk. Taamaattumik pisortat isertitaasa ilarpassui aalisarnermit akitsuutineersuunerat ernumanartoqarsinnaavoq, tassami misilittakkat malillugit aalisarnermit isertitat piffissat ingerlaneranni nikerartarmata.

Coronap malitsigisaanik aalisarnermi kingunerisassat

Coronap malitsigisaanik USA-mi aamma Europami aalisakkanit tunisassianik qerisunik tuniniaavinni (sutorniartarfinnut, nerisarfinnut il.il. tuniniaanerit) aamma suliffissuarni piumasoqarnera immikkut ittumik assorujussuaq eqqugaasimapput. Inuussutissanik sullissinerni tunisat 80-90 procentit missaannik aamma suliffissuarnut tunisat 30 procentit missaannik ikilisimapput. Assersuutigalugu saarullit qalerallillu nerpil qerisut tuniniarneerusimapput. Sutorniartarfippassuit matunerisa saniatigut sumiiffiit ilaanni inuussutissanik tunisassiornerit unikaallatsinneqarujussuarsimapput, tassami inuit sulissinarniarnerat ajornakusoorsimammat. Taamaalillutik sulisut ilaat suliffimminni Corona-virusimit

tunillatsissanasuralutik annilaangaasimapput. Amerlasoorsuanngorlugit pisiniartartut suliffeqarfiillu siammarteriviusut amerlaqisut aamma matusimapput. Inuussutissanik sassaallertartunut tunisamininnguit toqqortaneereersuupput kisianni nioqqutissanik nutaatut tunisassiarineqarsimasunik tuniniaasoqanngilaq.

Tuluit Nunaanni raajanik uusunik qalipaajakkanillu Europami tuniniaaviit annersaanniittumi inuussutissanik sassaallitigineqartartunik piumasuerutingajassimavoq, uffa suliffissuaqarnermi piumaneqarnerat ikileriarsimasut. Suliffissuarni ilaatigut aalisakkanit tunisassianik piareeriikkanik sandwichinillu tunisassiortuni sulisussarsiornerit suliassaasimapput unammillernarnerpaat. Inuussutissanik sassaallertarfinnut suliffissuaqarnermullu tunisat ikilisimagunaraluartut niuertarfissuarnut toqqaannartumik pisisartunut aalisakkanit tunisassianik qerisunik tuniniaasarnerit 30-40 procentit missaannik amerleriarsimapput.

Asiami piumaneqarnerat aamma ilorraap tungaanuunngitsoq sunnerneqarsimavoq nunagisamili aamma take-awayinut tuniniaalluartoqartarmat tuniniaaneq ingerlalluarpoq. Asiami siunissami qanittumi tuniniaavinni pissutsit iluarsinissaat neriutigineqarpoq. Raajat qalipallit qalerallillu ilivitsut piumaneqaleriartorput aamma naak raajanut uusunut raajanullu qalipaajakkanut Kinami tuniniaavik mikigaluartoq tamakku aamma piumaneqaleriartorput.

2020-mi aasakkut Europami tuniniaaviit nalinginnaasumik ingerlalerumaartut naatsorsuutigineqarpoq, Europami Kinamisut pissutsit malinneqassappata. Europami Asiamiluunniit tuniluunnersuaqaannaarpat 2020-mi kvartalit pingajuanni sisamaannilu aalisakkanit tunisassiat piumaneqarnissaat siulittuutigiuminaappoq. Kisiannili tuniluunnersuaqarnera ataatsimut isigalugu avammut tuniniaanermut ilorraap tungaanuunngitsoq sunniuteqassaaq.

Aalisarnermik ingerlatseqatigiiffiit kalaallit aalisakkanit tunisassiaataasa avammut tunineqarneranni tamakku 10-20 procentimik nalikilliumaartut naatsorsuutigaat, aalisagaqatigiikkuutaat tunisassiassallu qanoq ittuunerat apequtaallutik. Tamatuma Kalaallit Nunaanni tunisat akiisa ilorraap tungaanuunngitsoq sunniutai malunnarsereerput. Aalisarnermik ingerlataqartut aamma aalisakkanit tunisassiat maannakkut tunineqarsinnaanngitsut ukioq manna kingusinnerusukkut tunineqarsinnaanissaat aamma naatsorsuutigaat, naak akikinnerussagaluartut.

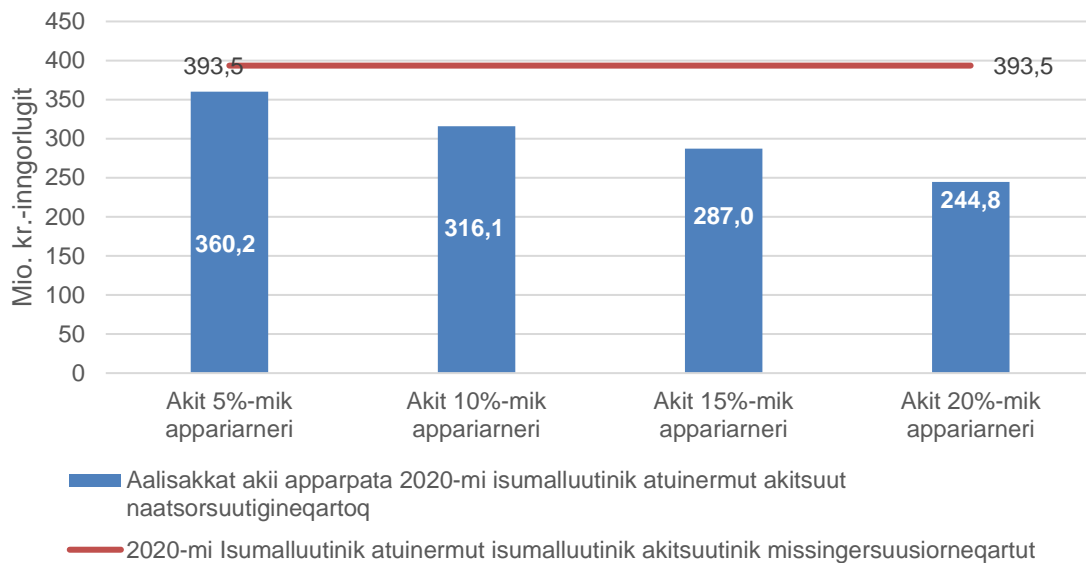
Coronap tuniluunnersa nunani assigiinngitsunit avammut tuniniaanerit, tunisassiat piumaneqarnerat, inuinnaat atuinerat aamma immikkoortuni ataasiakkaani qanoq sunniuteqarluni pisortanit kisitsisinik takutitsiffiusinnaanngilaq, tassunga ilanngullugit aalisakkat akii aamma aalisakkanit tunisassianik tuniniaanerit qanoq sunnerneqarsimanersut pisortatigoortumik kisitsisitaqanngillat. Tamatuminnga tamanut saqqummiussinermut pissutaanerpaq tassaavoq nunami kisitsisaatit tamatigut kingumut sammitinneqartarnerat. Maannakkorpiaq pisortatigoortumik kisitsisaataagallartut nutaajunerpaat marsi 2020-meersuupput.

Aalisakkat akikillineranni sillimmataatinik atuinermit akitsuutinit iluanaarutitut kingunissat

Aalisakkanit tunisassiat piumaneqarnerisa tuniniaavinni immikkoortut ilaanni ikilillutik allanngortuni aamma immikkoortut ilaanni amerlinerat kiisalu tamakku akikillinissaannik naatsorsuutiginninnerit 2020-p sinnerani immaqalu aamma 2021-mi aalisarnermit akitsuutinit iluanaarutit ikilinerannik sunnerneqarnissaat naatsorsuutigineqarpoq. Tamakku qanoq akikillitigissanersut aamma aalisagaqatigiikkuutaat assigiinngitsut tunineqarsimasut qanoq sunnerneqarumaarnersut siulittuutigiuminaapput. Taamaattumik aalisakkat nalinginnaasumik akikillineranni sillimmataatinik atuinermit akitsuutinit iluanaarutitut kingunissat immikkut takutinneqarput.

Takussutissami 9-mi aalisakkat akikillineranni 2020-mut missingersuutitut sanilliullugit sillimmataatinik atuinermit akitsuutinit iluanaarutitut kingunissaannik naatsorsuinerit takutinneqarput.

Takussutissaq 9. 2020-mut missingersuutitut sanilliullugit sillimmataatinik atuinermut akitsuutinit iluanaarutitut kingunissat.

Najoqqutaq: Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik

Aalisarnermi sillimmataatinik atuinermut akitsuutinit iluanaarutit tamarmiusut 2020-mi 393,5 mio. kr.-nut missingersuutigineqarput. Taamaattumik sillimmataatinik atuinermut akitsuutit Nunatta Karsiata isertitaasatut pingaarutilerujussuupput. Sillimmataatinik atuinermut akitsuutinit iluanaarutit marlutsigut sunnerneqarsinnaapput, pisat nikeranngippata aalisakkat akii nikerartut.

Takussutissiami 6-imi kingunissanik naatsorsuineri avammut tuniniakkat akitsuuserneqartussaataasut tunineqarsimasullu amerlassusiat sillimmataatinik atuinermut akitsuutinit iluanaarutit amerlaqatigiittuarnissaat 2020-mi missingersuusiornernik tunngaveqarput. Aalisagaqatigiikkuutaanik tamanik akitsuusersukkanik akinik naatsorsuinerit 2020-mi aalisakkat akissaattut atorineqarlutik missingersuutigineqarsimasunut sanilliullugit assigiimmik 5 procentiniit 20 procentinut akikillinissaat naatsorsuutigineqarput. Aalisakkanik ikerinnarsiortunik aalisarneq pisat kiilumut aalajangersimasumik akitsuuserneqartarmata akit nikerarnerisa aalisarnermit tassanga iluanaarutit sunnissangilai.

Tamanna takussutissiami 6-imi takutinneqarpoq, tassa aalisakkat akii 5 procentinik akikillippata akitsuutinit iluanaarutit 33 mio. kr.-t missaannik akikillissasut missingiunneqarpoq. Aalisakkat akii nalinginnaasumik 20 procentinik akikillippata iluanaarutit 149 mio. kr.-t missaannik ikilissasut missingiunneqarput.

Takussutissiami 6-imi sillimmataatinik atuinermut akitsuutinit iluanaarutit akit nikerarnerannut malussarissorujussuunerat takutinneqarpoq. Taamaattorli aalisakkat akii tamarmik ataatsikkut akitsorumartut ilimagineqanngilluinnarpoq. Aalisagaqatigiit ilaannut tunngatillugu piffissap ilaani akikillisinnaapput tamannalu ilutigalugu aalisagaqatigiit allat akitsorsinnaallutik. Assigiinnarnik akillit amerlassusiat nikippata aamma taamatut sunniuteqassapput. Aalisagaqatigiikkuutaanut arlalinnut sillimmataatinut akitsuutinit eqqussineq akitsuutit isertitaqarfiillu siammarneqarnerannik kinguneqarsimavoq tamannalu pisat amerlassusianni aalisakkallu akiini akitsuusersorneqartussaataasuni nikerarnerit sillimmataatinik atuinermut akitsuutinit iluanaarutit ajutooriataarsinnaanerannik malitseqartitsivoq.

Maanakkulli sillimmataatinik atuinermut akitsuutinit iluanaarutit tamarmik 2020-mi piviusunngortinneqarunnangitsut naatsorsuutigineqarpoq. Taamatuttaaq 2021-mut Aningaasat pillugit inatsimmi iluanaarutissat naatsorsuutigisat ikilisinneqartariaqarnissaat naatsorsuutigineqarsinnaavoq, taamaallutik aningaasatigut periarfissat 2020-mut Aningaasat pillugit inatsimmit ikinnerussallutik.

1.4 Nunanik allanik suleqatigiinnissamik isumaqatigiissutit

Kalaallit Nunaat EU-mik arlalinnik suleqatigiinnissamik isumaqatigiissusiornikuuvoq marluullutik pinngitsoorsinnaanngisaannik.

EU-mik suleqatigiinnissamik isumaqatigiissutaasup piffissartaa; Kalaallit Nunaanni aalajangiineq tassaavoq illua 'tungeriit akornanni piujuartitsisumik ineriartornermik qituitsilluni suleqatigiinneq, tamatumani illua 'tungeriit 2020-ip naanissaata tungaanut ilinniartitaanermi suliassaqarfik qitiutinneqassasoq isumaqatigiissutigineqarpoq. EU piffissami matumani 2021-2027-imi suleqatigiissinnaanissamut killiliussassanik inaarutaasumik suli akuersissuteqanngilaq, tamatumanimi EU-p siunissami missingersuutai pillugit EU-p iluani inaarutaasumik isumaqatigiinninniarnit 2020-mi kingusinnerusumut kinguartinneqarsimasut apeqqutaassammata.

Kalaallit Nunaanni aalajangiineq imartat ikaarlugit nunat nunallu immikkoortuinut (OLT) ataatsimut allatorneqassasut EU aalajangerpoq, ataatsimullu allatorneqarsimasut nutaat ataanni naalagaaffiit EU-mut ilaasortaasut akornanni aningaasat Kalaallit Nunaata aamma OLT-mi nunat 2020-mi agguataarneqarnissaat pillugit aalajangiissasut naatsorsutigineqarpoq. Tamanna ilimagineqareersutut EU-p 2021-2027-mut missingersuutissaanik akuersissuteqarnermut attuumassuteqarpoq, aningasatigut ukiuni arlalinni killiliinermik taaneqartartoq taannalu 2020-p ingerlanerani akuersissutigineqassasoq naatsorsutigineqarpoq. EU-p Kalaallit Nunaata suleqatigiinnerat 2021-2027-imi ingerlateqqiinnarneqassasoq naatsorsutigineqarpoq tamannalu tunngavigalugu suleqatigiinneq taanna pillugu piareersarnissat pillugit aallarniutaasumik oqaloqatigiittoqarsimavoq.

Kalaallit Nunaanni aalajangiinerup aamma OLT-it pillugit aaqqiinerit ataatsimut allanneqartussani Kalaallit Nunaat OLT-nut aningaasanik (suliniutinut aningaasat) qinnuteqaateqarsinnaanera ammaanngassaaq, siornatigut Kalaallit Nunaat tamatumunnga periarfissaqarsimangikkaluarpoq. Tamatumani saniatigut Kalaallit Nunaat kalaallillu innuttaasut immikkoortullu EU-mi pilersaarutit assigiinngitsut ataanni aningaasanik assigiinngitsunik suli qinnuteqaateqarsinnaassapput, soorlu makkununnga; Erasmus+, Horizon 2020 (Horizon Europemik taaguuserneqassasoq naatsorsutigineqarpoq), COSME il.il.. Tamanna pisuussutinik suliniutaavoq Naalakkersuisunit qinnuteqaateqaaqquilluni suli siammarterneqanngitsoq, tamannali 2020-mt iluarsineqassaaq. 2020-mut Aningaasat pillugit inatsimmi Bruxellesimi Kalaallit Nunaata Sinniisoqarfiani sulisumik EU-mi suliniutinut aningaasanik qinnuteqaateqarsinnaasussamik atorfinitsitsisoqarnissaanut aningaasanik immikkoortitsisoqarsimavoq.

EU-p aamma Kalaallit Nunaata siusinnerusukkut piffissani suleqatigiiffiusimasuni 2007-2013-imi aamma 2014-2020-mi piujuartitsisumik ineriartornerup ataanni suleqatigiinnermi qitiutinneqartoq tassaasimavoq ilinniartitaanermut suliassaqarfimmi immikkoortut pillugit politikit. Ukiut isumaqatigiissuteqarfineqartussat eqqarsaatigalugit suleqatigiinnerup suliassaqarfinnut amerlanerusunut siammarneqarnissaa EU-p kissaatigalugu saqqummiussimavaa. Tamatumani kingunerisaanik ukiuni isumaqatigiissuteqarfissani isumaqatigiissutissat sumut tunngatinneqarnissaat 2020-ip ingerlanerani isummerfigineqartussaassaaq.

Europa-Kommissionip aamma Naalakkersuisut akornanni ataatsimoorluni suleqatigiinnissamut immikkoortut nutaat suussuserneqassapput. Ilinniartitaaneq pingaarnertut suleqatigiissutigineqassasoq aalajangiusimaneqarpoq aamma Europa-Kommissionimit aningaasatigut, ilisimatusarnikkut aamma "Issittumi" immikkoortut suleqatigiinnermi annertusaatissaataasinnaasut periarfissaasinnaasut siunnersuutigineqarput. Tamanna Europa-Kommissionip aamma Naalakkersuisut 2020-mi inaarutaasumik qulaajassavaat. EU-p aamma Kalaallit Nunaata suleqatigiinnerat immikkoortup nutaap ataanni aallartinneqassagaluarpat Kalaallit Nunaannut aningaasat amerlanerussanngitsut erseqqissaatigineqassaaq, kisianni EU-mit aningaasat manna tikillugu agguanneqartarnerannit allaanerusumik agguanneqartalissapput, tamatumani ilinniartitaanermut taamaallaat aningaasat agguanneqassallutik. Matuma siuliani immikkoortuusinnaasut nutaat tamakku ineriartortitsinerit sammitinneqartut pineqartut oqaatigineqassaaq, tamatumani nunat tamalaat suleqatigiissinnaanerat ilippaateqarnerujussulluni. Tassunga ilanngullugit EU-mi immikkoortut. Taamatuttaaq immikkoortumik ataatsimik ilasineq imaanngilaq immikkoortup nutaap aamma ilinniartitaaneq pillugu suleqatigiinnermi aningaasat assigiinnerusumik agguataarneqarnissaat siunertarineqanngitsoq, kisianni ilinniartitaaneq pillugu suleqatigiinneq suli pingaarnertut suleqatigiiffineqarsinnaavoq EU-millu aningaasat amerlanerpaat agguataarneqarsinnaallutik.

EU-p Kalaallillu Nunaata akornanni aalisarnikkut isumaqatigiissut

Aalisarnikkut suleqatigiinneq pillugu isumaqatigiissut 2007-imeersoq aalisarnermut tunngassuteqartuni Kalaallit Nunaata EU-llu akornanni suleqatigiinnermut tunngavissiaavoq, Isumaqatigiissummullu tapiliussap imarai suleqatigiinnermut periaasissanut piumasaqaatit soorlu akuersissuteqartarnerit, nakkutilliineq, pisassiissutit atorneqanngitsut, nunap immikkoortuinut tapiissutit allallu.

Isumaqatigiissut Kalaallit Nunaata EU-llu akornanni Aalisarneq pillugu isumaqatigiissummut tapiliussamik 2020-p naanerani atorunnaartussamik ilaneqarpoq. Aalisarnermut isumaqatigiissummut tapiliussassamik nutaamik 2021-mit atuuttussamik isumaqatiginninniarnerni illuatungeriit tamarmik Aalisarnermut isumaqatigiissummut tapiliussap nutarterneqarnissaa kissaatigisimavaat, taamaalilluni siunissami isumaqatigiissutaasussa 2007-imilli ineriartortinneqarsimavoq.

Naalackersuisut isumaqatiginninniartussanik EU-mut isumaqatigiinniarnernik suliaqartussanik pilersitsererput. Isumaqatiginninniartussat Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Naalackersuisoqarfimmit siuttuuffigineqassapput taassumalu saniatigut ukunanngaanneersuussallutik KANUAANA, Aningaasaqarnermut Naalackersuisoqarfik, Nunanut Allanut Naalackersuisoqarfik, KNAPK aamma GE.

Aalisarnermut isumaqatigiissummut tapiliussassamik nutaamik isumaqatiginninniartoqarpoq, taannali COVID-19 pissutaalluni kinguarsarneqarpoq.

Brexit - Tuluit Nunaannik niueqateqarnermut sunniutaariaannaasut

Kunneqarfiit Peqatigiissut Irlandillu Avannaata (Tuluit Nunaat; UK) EU pisortatigoortumik 31. januaari 2020-mit qimappaat.

2020-mi EU aamma UK siunissami suleqatigiinnissartik pillugu isumaqatiginninniartut, tamatumani manna tikillugu isumaqatiginninniarnernit naammassineqartut "avinnermut" tunngassuteqarsinnaasut oqartoqarsinnaavoq. Siunissami ilaatigut siunissami niueqatigiittarnissat aalisarnerlu pillugu suleqatigiinnissat isumaqatiginninniarnerni aalajangersarniarneqarput.

UK EU-mi nunatut ilaasortaajunnaarpat aamma EU-p iluani niuerfik UK-p qimassappagu, siunissami ajornerpaassaguni Kalaallit Nunaanniit aalisakkanik UK-mut avammut niuernikkut eqquusuinermi akitsuusersorneqalersinnaavoq aamma uumasut nakorsaannit nakkutigineqalerluni. Tamanna Kalaallit Nunaata UK-mut aalisakkanik tunisassiorneranut ajortunik sunniteqarsinnaavoq, allatut iliorluni nunat nunasiaataasimasunut tunngatillugu UK-mik EU-millu pitsaanerpaanik isumaqatigiissusiortoqanngippat. Kissaat tamanna EU-p Brexit pillugu isumaqatiginninniartartuinut ingerlateqqinneqarsimavoq. Tamanna iluatsissinnaassanngippat Kalaallit Nunaata periarfissat marluk ujtorsinnaavai:

- Kalaallit Nunaat siunissami UK-mik akitsuutitaqanngitsumik nunat marluk isumaqatigiissuteqarnissaat anguniarsinnaavaa, taamaaliornikkut kalaallit aalisakkanik tunisassiaat UK-p niuerfiini akitigut unammillersinnaajuassammata, imaluunniit
- UK isumaqatigiissuteqarfigineqassasoq UK inatsisiliornermini nioqputissanik Kalaallit Nunaanneersunik eqquusuinermut akitsuusiinissaq ilanngutissanngikkaa.

Kalaallit suliffeqarfiutaanniit UK-mut avammut nioqputigineqartut pingaarnersaraat raajat uusut qalipaajakallu, taakkulu 2019-ip naanerani avammut nioqputeqarnermi nalillit 80-90 %-it missaanniittut nalilerneqarput. Kalaallit Nunaanniit avammut niuerutigineqartut tunisassiat amerlanersaat Danmarkimut assartorneqartarput toqqaannartumillu UK-mut ingerlateqqinneqartarlutik, tunisassiali ilai UK-mut ingerlateqqinnissat sioqqullugu Danmarkimi suliareqqinneqartarlutik.

Aalisarnermik inuussutissarsiorlut malillugit Kalaallit Nunaanniit UK-mut avammut niuerutigineqartut 90 %-ii angullugit raajaapput uusut qalipaajakallu.

Siornatigut nalilerneqarnikuvoq Brexitip *ajornerpaaffiatigut kingunerisinnaagaa* Kalaallit Nunaata raajanik *akitsuuserneqanngitsunik* ataatsimut avammut nioqputeqarnerani 2017-imi 3,7 milliard kr.-usunit millionilikkaat pingasunik kisitsisitalit annaaneqartussanngussasut, kisitsisit Naatsorsueqqissaartarfimmeersut takukkit. Taamatut pisoqariataarsinnaanera WTO-mi malittarisassat naapertorlugit UK-p raajat uusut qalipaajakallu amerlanerpaanik 20 procentinik akitsuusiinissaanik aallaaveqarpoq. Taamatut akitsuusiisoqassappat taava raajat uusut qalipaajakallu avammut

tuniniarneqartut katillugit immikkut 100 mio. kr.-t sinnerlugit akitsuuserneqassapput tamannalu soorunami tamakkua piumaneqarnerat ilorraap tungaanuunngitsoq sunniuteqassaaq.

Coronap malitsigisaanik EU-mik isumaqatiginninniarnert sunnerneqassapput taamaalillunilu Kalaallit Nunaata Tuluut Nunaanni tuniniaavimmi naligitinneqartut tamakkiisumik pilerseqqinnissaannut periarfissat sunnissallugit. Tamatuma malitsigisaanik ukiuni aggersuni raajanik avammut tuniniaanermi iluanaarutit pillugit suli nalorninaroqarnerulissaaq.

UK maj 2020-p naanerani akitsuusersuutit nutaat nalunaarutigai. Taakku naapertorlugit Kalaallit Nunaata raajanik saarullinnillu nioqutissiaasa UK-mut eqqunneqarneranni 12 procentimik akitsuuserneqassapput. Nioqutissiat suliareriikkat taakkuninngaanneersut 20 procentimik akitsuuserneqassapput. Kalaallit Nunaata UK-mut tusarniaanermut akissutaa aallaqqaammut ajoraluartumik kissaatigineqartutut sunniuteqanngilaq.

UK Global Tariff regime ulloq 1. Januar 2021-mi atuutilinginnerani Kalaallit Nunaata UK-mik niuerneramik isumaqatigiissuteqartariaqarneranik tamanna ersersitsivoq."

Suliniutit pillugit USA-mik suleqateqarneq

Kalaallit Nunaata, Danmarkip USA-llu Igalikumi isumaqatigiissutaat 2004-meersoq USA-p Kalaallit Nunaatalu akornanni aningaasatigut teknikikkullu suleqatigiinnerit pillugit ataatsimoortumik nalunaarummik imaqarpoq. Taamaalilluni ukiuni arlalinni Kalaallit Nunaat USA-lu pisortatigoortumik suleqatigiissimapput. Suleqatigiinneq 2019-mi ataatsimut isumaqatigiissutinik allakkianik marlunnik tunngavissinneqarpoq (MOU-t), taakkulu juuni 2019-imi Amerikamiut nunanut allanut ministeriaqarfianit (State Department) aamma Aatsitassanut Naalakkersuisoqarfimmit aamma Inuussutissarsiuuteqarnermut, Nukissiuuteqarnermut Ilisimatusarnermullu Naalakkersuisoqarfimmit isumaqatigiissutigineqarput atsiorneqarlutillu.

Suliniutit pillugit suleqatigiinneq katillugit 12,1 mio.\$ (83 mio.kr) missaannik naleqarpoq. Suliniutit pillugit suleqatigiinneq aatsitassanut, ilinniartitaanermut, nukissiuuteqarnermut inuussutissarsiuuteqarnermullu suliassaqarfiit iluanniissaaq. Maaji – juuni 2020-mi maajimi suliniutit immikkuualuttortaannik pilersarusiortoqassaaq, tamanna maannakkut Naalakkersuisoqarfiit aamma Amerikamiut nunanut allanut ministeriaqarfiata akornanni suleqatigiinneruvoq.

Missingersuutinut tapiissutit pineqannginnerat oqaatigineqassaaq, taamaalilluni tamanna Nunatta Karsianut iluaqutaassanngilaq akerlianilli suliniutinut tapiissutaavoq Amerikamiut nunanut allanut ministeriaqarfianit aqunneqartut. Suliniutit 2021-p naannginnerani naammassillugit atuuttussanngortinneqassasut naatsorsuutigineqarpoq.

1.5 Inuussutissarsiorfiit allat

Coronami pissutsit takornariaqarnermut aatsitassarsiornermullu ingammik sunniuteqarput. Politikikkut Aningaasat pillugit Nalunaarut 2020-meersumi inuussutissarsiuuteqarfiit allat allaaserineqarnerani qitiutinneqartut tassaapput takornariaqarneq aatsitassarsiornerlu.

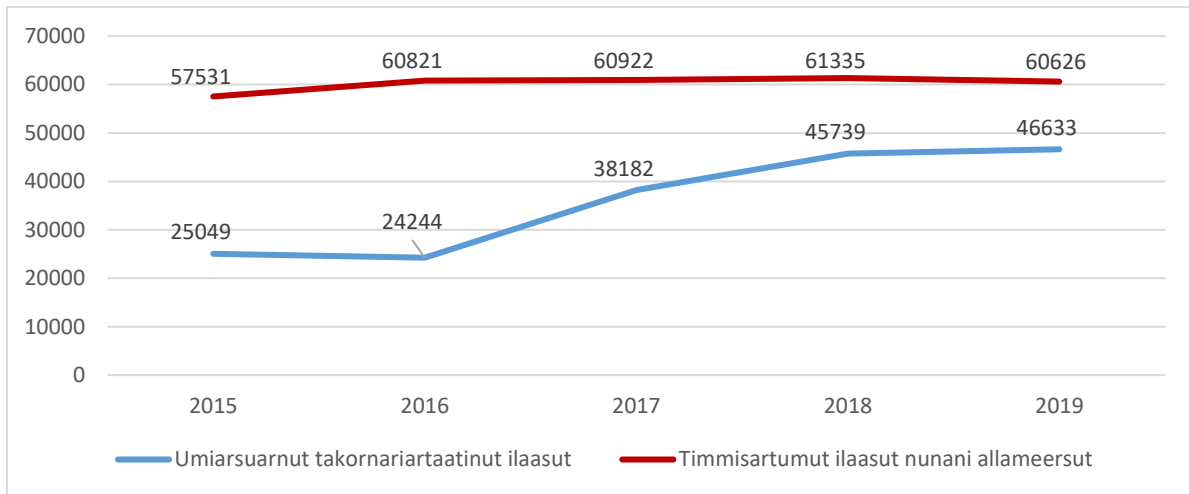
Takornariaqarneq

Nunami takornariat pillugit periaasissami "Kalaallit Nunaanni takornariatitsisarnermik ineriartortitsineq - Suut atorneqassappat? (2016-2020-mi)" Naalakkersuisut takornariaqarnermut immikkoortumi killilliussassatut piumasaqaatit piareersarneqarnissaat qitiutippaat. Periaasissanut tunuliaqutaasoq tassaavoq 2014 tikillugu takornariat ikilerujussuarnerat.

Periaasissat ilorraap tungaanuunngitsoq ineriartornerup killormut saatinneqarnissaanik siunertaqarput. Tamanna pingaarnertut suliassaqarfinni pingasuusuni suliniuterpasuarfik piviusunngortitsinikkut pisussaassaaq: nittarsaassineq, tikikkuminassutsit / atoruminassutsit aamma nammineerlutik aningaasaliissutigineqartut killissaannik sukaterinerit, tamakkulu ukiuni kingullerni piviusunngortinneqarsimapput.

Periaasissani takornariagassanik pilersitsinissat siunnersuutigineqarput, tamakkulu Ilulissani Kangianik Ilisimatusarfimmik, Nuummi, Ilulissani Qaqortumilu mittarfissanik sananernik aallarneqarput, kiisalu takornariatitsisartut ilaatigut aqutugalugit nammineerluni aningaasaliisarnermik siuarsaanissamik qitiutitsineruneq.

Takussutissaq 10. Umiarsuarnut takornariartaatinut ilaasut aamma Kalaallit Nunaanni nunami allamiut timmisartunut ilaasut amerlassusii, 2015-2019

Najoqqutaq: Naatsorsueqqissaartarfik

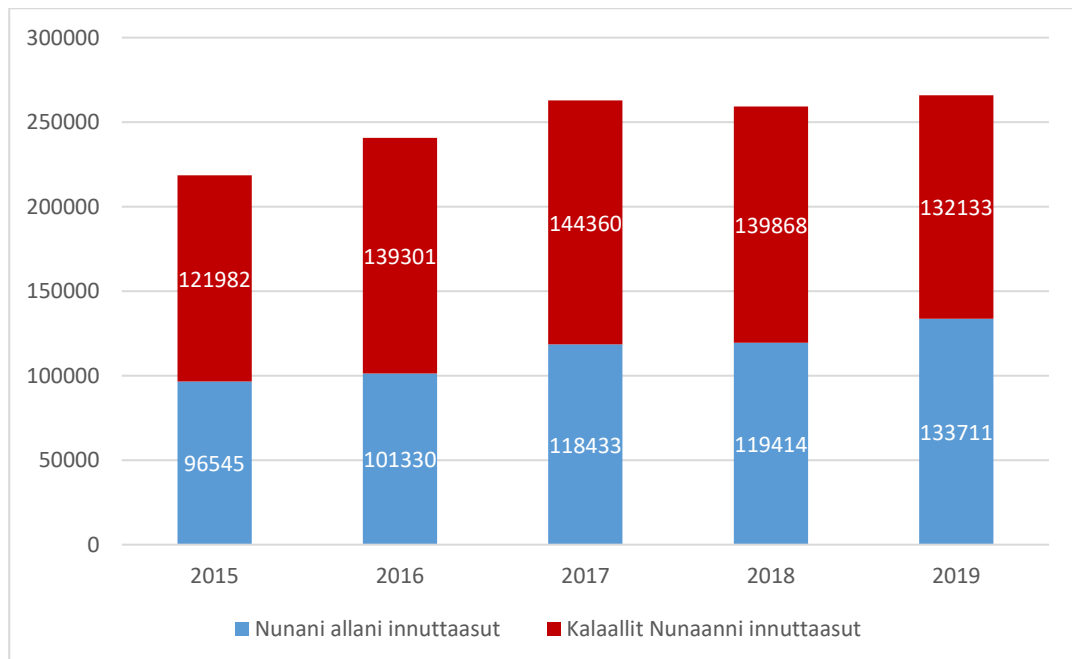
Nassuiaatit: 2019-imut kisitsisaagallartut.

Takornariartaatinut ilaasut pillugit kisitsisitigut paasissutissat naapertorlugit 2015-imut 2016-imullu kisitsisit kukkunersiorneqarnissaat naatsorsuutigineqarpoq.

Soorlu takussutissaq 10-mi takuneqarsinnaasooq 2015-imiit 2019-imut timmisartunut ilaasut nunanit allaneersut ajunngitsumik ineriartorfiusutut nalunaarsorneqarput. Umiarsuarni takornariartaatini siumukartoqarnerisaalluni piffissami 86 %-inik amerlisimagamik. Nunanit allamit timmisartumut ilaasartut siuariarnerat annikinneruvoq, taamaattoorli suli 5,4 %-inik siuariaateqarluni.

Takussutissiami 11-mi 2015-imi unnuisartut 218.527-niit 2019-imi 265.844-nut amerlisimapput, tassa 21,6 %-inik amerleriaateqarsimapput. Takornariat unnuisartut piffissami 38,5 %-inik amerlisimapput aamma 2019-imi aatsaavissuaq takornariat (nunanit allaneersut) kalaallinit innuttaasunit amerlaningorlutik kalaallit unnuisarfiutaanni unnuisarsimapput.

Takussutissaq 11. 2015 - 2019-imut ukiumoortumik akunnittarfinni unnuisartut amerlassusii

Najoqqutaq: Naatsorsueqqissaartarfik

Takornariaqarneq ukiuni kingullerni ilorraap tungaanut ingerlasimavoq. Taamaattorli takornariaqarnermik suliassaqarfimmi 2020-mi naatsorsuutigineqartutut aamma ukiuni marlussunni siumullu coronap malitsigisaanik ilorraap tungaanuunngitsaq sunniuteqassaaq. Nunami nunanilu tamalaani COVID-19 pissutaalluni angalaqqusiunnaarnerit kingorna Kalaallit Nunaanni tikeraat akunnittarfinniittut unnuisartullu siullerpaamik naatsorsorneqarneranni Kalaallit Nunaanni tamarmi ikilimasat takutippaat. Taamaallit marsi 2020-mi tikeraat akunnittarfinniittut siornaammat qaammammi tassani 4.387-inik ikilimapput aamma unnuisartut 11.593-inik ikilimapput. Taamatut pisoqariartornera ukiuni aggersuni ingerlaannassasoq naatsorsuutigineqarpoq.

Aatsitassat

Aatsitassanik suliassaqarfik soorunami nunarsuarmi tamarmi aningaasatigut ineriartornermik pingitsuuissinnaanngilaq. Kalaallit Nunaanni aatsitassanik ujaasinernut aningaasaliinerit 2011-mi amerlanerpaagamik 711 mio. kr.-upput tamatumalu kingorna 2016-imi 130 mio. kr.-nut ikileqqillutik, taava 2018-imi 239 mio. kr.-nut amerleqqillutik.³ 2019-imi aningaasaliinerit suli naatsorsorneqanngillat, taamaattorli minnerpaatut Kalaallit Nunaanni 2018-imisulli aatsitassarsiortoqarnissaa naatsorsuutigineqarluni.

Nalunaarsuuffik 3-mi tullinnguuttuni aatsitassarsiornerit siuariarfiunerpaat takutinneqarput, taakkulu paaasinnaanermut akuersissummik peqanngikkunik paaasinnaanermut akuersissummik suli peqalernatik sulipput.

Nalunaarsuuffik 3. Aatsitassarsiornerit siuariarfiunerpaat

Suliniut	Killiffik	Suliassaqartitat
Greenland Ruby A/S (rubin aamma safir aappalungusersoq)	Ingerlatsineri killiffik (Piaaanssamut akuersissut: 2014)	30-35
Hudson Greenland A/S Kangerlussuaq (anorthosit)	Ingerlatsineri killiffik (Piaasinnaanermut akuersissut: 2015)	Sulisut 50-it (quppernermi sukulluunniit 25-t missaat)
Ironbark A/S Citronen Fjord – (Zn, Pb)	Sanaartornerup aallartisarnera (Piaaanssamut akuersissut: 2016)	Sanaartornerup nalaa: 300 ⁺ Ingerlatsineq: 475 ⁺ -t angullugit
London Mining Greenland A/S Isukasia (Fe)	Qinnuteqaatit akuersissutigisassat assigiinngitsut utaqqimaarneqarput (Piaaanssamut akuersissut: 2013)	Sanaartornerup nalaa: 1.500- 3.300 ⁺ Ingerlatsineq: 680-810 ⁺
Nalunaq A/S Napasorsuaq (Au)	Ujaasinerit nutaat (Piaasinnaanermut akuersissut: 2003)	
Greenland Minerals A/S Kuannersuit (Kvanefjeldet) (REE, U, Zn, flusspat)	Piaasinnaanermut akuersissummumut qinnuteqaat 2020- mi naatsorsuutigineqarpoq	Sanaartornerup nalaa: 1.121 ⁺ Ingerlatsineq: 715 ⁺
Tanbreez Mining Greenland A/S Killavaat Alannguat (Kringlerne) (Zr, REE, Nb, Ta, Y)	Piaasinnaanermut akuersissut pillugu qinnuteqaat iluarsisaq 2016- imi nassiunneqarpoq	Sanaartorneq: 140-t angullugit (kemiskiusumik suliareqqaarnagit) Kemiskiusumik suliareqqaarnagit ingerlatsineq: 80
Dundas Titanium A/S Avannaa (Ti)	Piaasinnaanermut akuersissummumut qinnuteqaat 2020- mi tiguneqassasoq	Sanaartornerup aallartinnera: 270-it angullugit ⁺ Ingerlatsineq: 175 ⁺
GREENLAND A/S Malmberget (Tunu) (Mo)	Piaasinnaanermut akuersissummumut qinnuteqaat 2022-mi naatsorsuutigineqarpoq	Sanaartornerup nalaa: 500-nut missingerneqarput Ingerlatsineq: 300-nut missingerneqarput

* Naatsorsuutigisat

Najoqqutaq: Aatsitassanut Aqutsisoqarfik

³ Ujarlernernut aningaasaliinerni qaavatigut tapit 50 %-iusut ilaapput.

Malugeqquneqarpoq suliniutit marluk massakut ingerlanneqarmata (titarneq kittorartaartoq). Suliniutini ingerlanneqartumi sanaatorneqartuniluunniit sulisut amerlassusiat matuma ataani nalunaarsuiffimmi takuneqarsinnaasoq 2020-mi angalanissani killilersuinernit atuutsinneqalereersunit imaluunniit COVID-19 pissutigalugu atuuttussanngortinneqarsimasut pissutigalugit sunnerneqassasut naatsorsuutigineqarpoq.

Nalunaarsuiffimmi suliarineqartunut tapit 2020-mi misissueqqaarnernik ujaasinernillu assigiinngitsunik ingerlatsisoqassasoq naatsorsuutigineqarpoq.

- Greenland Ruby A/S-ip Aappaluttumi rubinik safirinillu aappaluaartunik suliaqarnera aallarereerpoq, paaasinnanerullu aallarereernerani rubinik safirinillu aappaluaartunik paaeerluni tuniniaaneq aallartissimavaa.
- Hudson Greenland A/S-ip Kangerlussuup eqqaani anorthosit-imik suliniut 2019-imi umiarsuarmik immikkamik siullermeerluni aallarnerpaa. Tunisassioq 2020-mi umiarsuarnik immikkanik marlunnik aallartitsisoqarluni ingerlaannassoq naatsorsuutigineqarpoq.
- Ironbark A/S-ip Citronen Fjordimi zink-imik aqerlumillu suliniutaat decembari 2016-imi paaanissamat akuersissummik tunineqarpoq. Tamaniminngaanniilli ingerlatseqatigiiffiup suliniutip aallartinnissaanut aningaasaliissusianik qulakkeerinninniarluni sulilerpoq.

Paaanissamat akuersissummik tunniussisoqarnerani imaanngilaq sanaatornerit paaanerillu aallartinneqassasut. Assersuutigalugu aatsitassat akiisa ineriartornermut aningaasaliinissamat periarfissat sunnertarpaat.

Nunani tamalaaneersut marsi 2020-mi aatsitassanik nittarsaassisoqarmat, PDAC, neriuuteqarluartorpassuupput aamma suliat tikillugit amerlasuunik annertuunillu aatsitassanik ujaasisoqarnissaa akuersaaneqartorujussuvoq. Tamatuma kingorna COVID-19 nunarsuarmi tamarmi ajornartorsiutaaleraluttuinnarpoq aatsitassarsiornermillu suliffissuaqarnermut assorujussuaq sunniuteqarluni. Taamaalluni COVID-19 pissutigalugu 2020-mi Kalaallit Nunaanni suliat tikillugit sulinissat ajornakusoortorujussuussapput. Tamatuma malitsigisaanik Naalakkersuisut suliniutinik pingasunik akuersissuteqarput, tamatumanilu aatsitassarsiornermut sunniutit killilersimaarneqarnissaat siunertarineqarpoq:

- 2020-mi ujaasinissamat akuersissutit 0 kr.-nngorlugit ujaasinissanut pisussaaffiit annikillineqarput.
- Oqartussaasunit suliarinninnissanut akiliutissat 2021-mi juulimut kinguartillugit.
- Aningaasanngorlugit uninngatitanit qularnaveequtinik 50 %-it angullugit utertisinerit.

2020-mut oqartussat suliarinninnerannut qaammatit pingasukkaarlugit akiligassiineq, tamatumunngalu aningaasat akiligassat kinguartinneqarput, aammalu 2021-imi qaammatit pingasukkaat pingajuannut akiliisitsinerimut ilanngullugu akiligassiissutigineqassallutik.

Suliniutit oqartussat suliarinninnerannik kinguartitsinissamat tunngasut akiliinissanut kinguartitsinerupput. Tamanna maannakut ingerlatseqatigiiffinni aningaasaatinut tigoriaannartut neriulluarnartumik kinguneqarpoq.

Illassutitut aningaasaliissutissat, kontumi pingaarnermi 66.01.05-imi 20 mio. koruunit missaannik annertussusilinnik atuinerussutaasunik nuussisinaanissamat Naalakkersuisunut piginnaatitsissut suliarineqassaaq, akuerineqassaaq aammalu Aningaasaqarnermut Ataatsimiititaliamut nassiunneqassaaq.

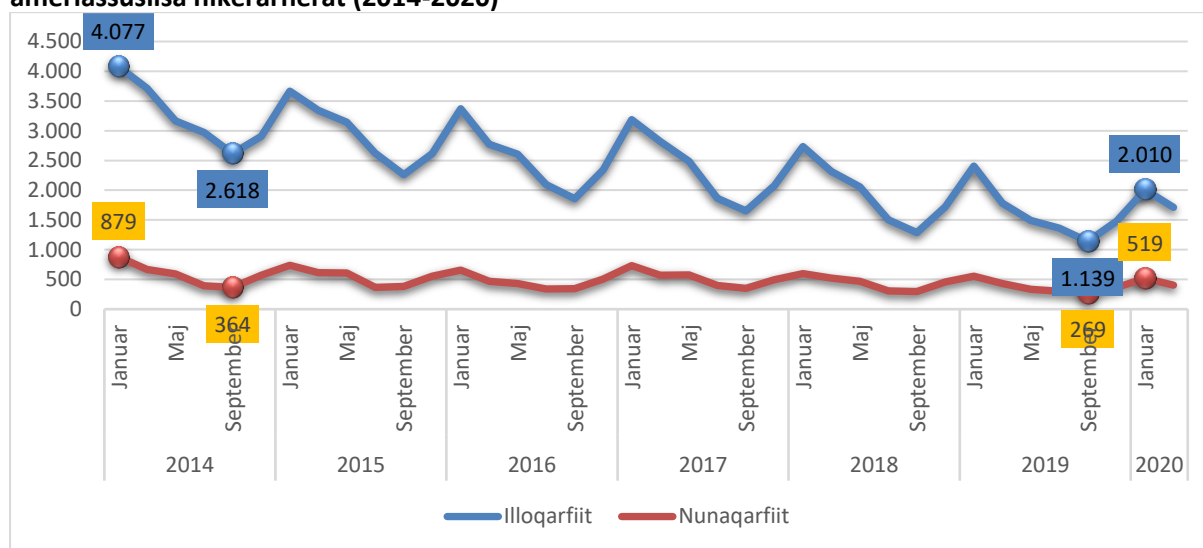
1.6 Suliffeqarneq suliffissaaleqinerlu

Suliffissaqartitsiniarneq pillugu periaasissani "Suliffeqarneq toqqissisimanartoq" ukiuni arlalinni 2020-ip aallartinnerata tungaanut aningaasatigut ilorraap tungaanut ineriartorneq ilutigalugu suliffissaaleqisut nalunaarsorneqarsimasut amerlassusiat ikilisinneqarsimapput aamma sulisut amerlisimasut nalunaarsorneqarsimapput. Tamanna pingaarnertut inuusuttuupput suliffeqanngitsut ilinniagaqanngitsullunniit aamma inuit killilimmik sulisinnaasut, ilinniarfinnut uterteqqinneqarsimapput suliffeqalersinneqarlutillunniit. Piginnaanngorsaqinneqartut amerlisimapput aamma piginnaanngorsaqqissimasut ilarpasuit naammassereernerminni suliffeqalersimapput. Majoriami tiguneqartut amerlisinneqarnerisigut inuusuttut ilinniagaqalersimangikkunik suliffeqalersimapput.

Suliffeqarnermi piartuaarnermut takussutissatut Naatsorsueqqissaartarfimmi suliffissarsiortut qaammatikkuutaartumik naatsorsorneqartarput, tamakkulu tassaapput inuit nammineerlutik kommuniminnut saaffiginnittartut taamaalillutillu nalunaarsorneqartartut. Qaammat ataaseq inuk ataaseq suliffissarsiortutut kisitsinermut ilanngunneqartarpoq, matumani inuk qaammat naallugu imaluunniit ulloq ataasiinnaq suliffissarsiortut nalunaarsorneqarsimanersoq apeqqutaanani. Suliffissarsiortut nalunaarsorneqarsimasut pillugit kisitsisit suliffissaaleqisunut kisitsivinnut paarlaanneqassanngillat, ilaatigut inuit suliffissarsiortutut nalunaarsorneqarsimanngikkaluarlutik suliffissaaleqisuusinnaasarmata (taamaattoqartillugu innuttaasut suliffeqarnermi tapiissutisissanatillu pisortanit ikiorserneqarneq ajorput).

Takussutissiaq 12-imi ukiuni 2014-2020-mi nunami tamarmi januaarimi septembarimilu suliffissarsiortutut nalunaarsorneqartut amerlassusii takuneqarsinnaapput.

Takussutissiaq 12. Illoqarfimmi nunaqarfimnilu suliffissarsiortutut nalunaarsorneqarsimasut amerlassusiisa nikerarnerat (2014-2020)

Najoqqutaq: Naatsorsueqqissaartarfik

Suliffissaaleqineq ataatsimut isigalugit nunaqarfimmi inuusuttullu akornanni amerlanerpaapput. Suliffissaaleqisuni inuppassuit ilinniagaqartuunngillat, tamanna nunani Kalaallit Nunaata nalinginnaasumik assersuuttagaanni taamatut piartortarnerat nalinginnaasuuvoq.

Ilinniartitaanikkut ataatsimut appassissumik angusaqartarnerit inuunikullu ajornartorsiutit kingunerisarpaat, amerlasuut suliffissanut attaveqarluttuusarnerat immaqalu suliffimmi pitsaasuni akissagissaartunilu sulilernissaminnut piginnaasanik pisariaqartinneqartunik peqarneq ajornerat. Inuuniarinnikkut unammilligassat siusissukkut suliniuteqarnerit aqqutigalugit qaangerniarneqassapput, taamaaliornikkut meeqqat inuusuttuaqqallu meeqqat atuarianni atuarnermut peqataanissaminnut periarfissaqarnerulissammata piumanerulerlutillu, tamannalu aqqutigalugu meeqqat atuariannik naammassinninnerup kinguninngua inuusutissarsiutitigut piginnaasaqalerfiusumik ilinniarnissaminnut piareersimassapput.

Suliffissani aqqissuusaanikkut ajornartorsiutit, sulisussat ilinniagaqanngitsut tikittarnerisigut aamma takuneqarsinnaavoq, naak tamatuma peqatigisaanik nunatta ilaani suliffissaaleqineq annertugaluatoq.

Aqqissugaanikkut ajornartorsiutit patsisigalugit suliffissaaleqilersarnermut patsisit pingaarutillit pingasuupput:

1. Najukkani suliffissaaleqisorpassuaqartuni nalinginnaasumik suliffissat aammalu namminersorluni inuusutissarsiutillit ingerlataanni suliffissat amerlagisassaaneq ajorput.
2. Atorfiit inuttaqanngitsut inuttalerneqarnissaannut inuit ataasiakkaat ilaqutaalu suliffittaarniarunik allamut nuuttariaqartarput.
3. Sulisitsisut sulisussarsiariniartagaasa piginnaasaat najukkanilu ataasiakkaanni piginnaasat imminnut naapertuutinngillat.

Coronap malitsigisaanik suliffeqarnermi ukiuni arlalinni ilorraap tungaanut ingerlaneq allanngortinneqarpoq. Taamaalillutik aprili 2020-mi suliffissaaleqisutut nalunaarsorneqarsimasut aprili 2019-imit 200-t missaannik amerlanerupput. Tamatumunnga inuit marsi 2020-mit maannakkumut akissarsianut ikiorsiissutinut ilaatinneqarsimapput, matuma ataani immikkoortoq takuuk. Tamanna suliffissaaleqinerut ersinngitsutut isigineqarsinnaavoq.

1.7 Namminersorlutik Inuussutissarsiortunut ikiorsiissutit killiffiat

COVID-19-imut tunngatillugu inuussutissarsiuteqartut sulinermillu inuussutissarsiuteqartut ikiorserniarlugit ikiorsiissutinik arlalinnik pilersitsisoqarpoq:

- Sulinermik inuussutissarsiuteqartunut ikiorsiissutit
- Inuussutissarsiuteqartut ikiorserniarlugit ikiorsiissutit assignngitsut marluk. Ikiorsiissutit atorneqarsimanerisa naatsorsorneqarnerisa killiffiat tulliuttuni saqqummersinneqarpoq.

Ikiorsiissutit atorneqarsimanerisa naatsorsorneqarneri nalunaarsuiffinni tulliuttuni (nalunaarsuiffik 3-7) takuneqarsinnaapput

Nalunaarsuiffik 3. Sulisoqarnermut ikiorsiissutit aamma inuussutissarsiuteqartunut ikiorsiissutit killiffiat

	Qinnuteqaatit tiguneqartut	Qinnuteqaatit suliarineqartut	Akuerineqartut (tamakkiisumik /ilaannakortumi)	Itigartinneqartut	Aningaasat tunniunn	Naammag ittaalliutit tiguneqa
Sulisoqarnermut	135	110	93	17	3.874.061	7
Inuussutissarsiu	432	382	262	12	18.279.547	5
Katillugit	567	492	355	13	22.153.608	12

*Nassuiaat: Akissarsianut ikiorsiissutit tunniunneqarsimasut eqqortumik naatsorsorneqarsimanersut Akileraartarnermut Aqutsisoqarfimmit misissorneqaleruttortut.

Najoqqutaq: Akileraartarnermut Aqutsisoqarfimmit nalunaarut 14. maj 2020-meersoq aamma Greenland Businessimit nalunaarut 14. maj 2020-meersoq kiisalu Atuisartoqarnermut Unammilleqatigiinnermullu Aqutsisoqarfimmit nalunaarut 4. maj 2020-meersoq

Business Greenlandip ilisimatitsissutigaa Massakkoqqissaaq Pisariaqartitsisunut Ikiorsiissutit aammalu Nalinginnaasumik Ikiorsiissutit eqqarsaatigalugit ikiorsiissutit 58 %-ii Massakkoqqissaaq Pisariaqartitsisunut Ikiorsiissutinut atorneqarsimasut 42%-illu Nalinginnaasumik Ikiorsiissutinut atorneqarsimasut.

Business Greenlandip ilisimatitsissutigaa ajornartorsiortunut 10-nut katillugit 2,5 mio. kr. missaannik taarsigassarsisisoqarsimasoq. Taakkunannga suliffeqarfiit 6-it ajornartoornermi taarsigassarsisinnearlutillu ikiorsiissutinik pissarsisimapput (29. april 2020 naatsorsukkat).

Nalunaarsuiffik 4. Inuussutissarsiuteqartunut ikiorsiissutit kommunikkaarlugit agguarneqarneri.

Kommuni	Akuerineqartut amerlassusaat (tamakkiisumik/ilaannak ortumik)	Agguarneri %-inngorlugit	Ikiorsiissutit annertussusaat kr.-nngorlugit
Avannaata Kommunia	23	11,7	1.070.627
Kommune Kujalleq	7	3,6	170.157
Kommune Qeqertalik	9	4,6	234.628
Kommuneqarfik Sermersooq	128	65,0	7.823.396
Qeqqata Kommunia	30	15,2	1.120.520
Katillugit	197	100,0	10.419.328

Najoqqutaq: Greenland Business-imit 30. april 2020 nalunaarutigineqartut

Inuit (CPR-normut) piffissami akuerineqarsimasut 360-iupput. Inuk ataaseq piffissani arlalinni arlaleriarlunilu qinnuteqarsinnaavoq. Nalunaarsuiffimmi inuit akissarsiatigut ikiorsiissutinik 2020-mi martsimi aprilimilu pissarsisimasut amerlassusii saqqummersinneqarput.

Nalunaarsuiffik 5. Inuit akissarsiatigut ikiorsiissutinik pissarsisimasut amerlassusaat

Marts	218
April	215

Najoqqutaq: Greenland Business-imit 30. april 2020 nalunaarutigineqartut

Nalunaarsuiffik 6. Sulisoqarnermut ikiorsiissutit - akissarsiatigut ikiorsiissutit kommunikkaarlugit agguarsimaneri

Kommuni	Kr.
Kujalleq	280.668
Sermersooq	1.780.836
Qeqqata	187.638
Qeqertalik	0
Avannaata	77.708
Katillugit	2.326.850

Najoqqutaq: Akileraartarnermut Aqutsisoqarfimmit 12. maj 2020 nalunaarutigineqartut

Nalunaarsuiffik 7. Akissarsiatigut ikiorsiissutit tunniunneqarsimasut inuussutissarsiutinut assigiinngitsunut agguarlugit

Hotelit aamma neriniartarfiit	1.009.570
Takornariaqarneq	316.145
Pisinarfiit	324.133
Kulturi	195.668
Kiffartussineq	443.284
Aalisarneq	38.050
Katillugit	2.326.850

Najoqqutaq: Akileraartarnermut Aqutsisoqarfimmit 12. maj 2020 nalunaarutigineqartut

Kisitsisini takuneqarsinnaavoq suliffeqarfiit Kommuneqarfik Sermersuummiittut ikiorsiissutinik atuinerpaasimasut, tamakkiisumillu isigalugu atuneq annertusimangitsoq. Akuerineqartut misissoqqissaarnerisigut takuneqarsinnaalerportaaq suliffeqarfiit takornariaqarnermik sullissinermillu ingerlataqartut ikiorserneqarnissamik pisariaqartitsinerpaasimasut.

Pissutsit taamaannerat tupaallaatissaanngilaq COVID-19-imik Nuummi kisimi tunillaassuisoqarnikummat tamatumalu kingunerisaanik illoqarfiit pingaarnersaani killilersuisoqarlunilu suliffeqarfinnik matusigallartoqarnikummat. Qaammatini aggersuni pissutsit allangornissaat naatsorsuutigisariaqarpoq nunami tamakkerlugu takornariaqarnermik inuussutissarsiuteqartut annertuumik eqqorneqarnissaat naatsorsuutigineqarmat tamatumalu kingunerisaanik ikiorsiissutinik pisariaqartitsinissaat naatsorsuutigisariaqarmat.

Sivitsuinissaq massakkut sulissutigineqarpoq tamatuma kingunerisaanik sulinermik inuussutissarsiuteqartut peqatigalugit naleqqussaasoqartariaqassalluni pisortat ikiorsiissutaat namminersortutut inuussutissarsiuteqartut suliaminnik ingerlatsiinnarsinnaanissaanut naleqqussarlugit.

Ikiorsissutit akit aningaasarsiornikkullu pissutsit allangorarnerninut matussutigineqassapput aammalu naleqqussarnissamik pisariaqartinneqartunik unitsitsinermik kinguneqarsinnaallutik. Suliffeqarfiit ammartiteqinneri malillugit ikiorsiissutit aqutigalugit piginnaasat attatiinnarsinnaanissaat

qulakkeerniarlugit pisariaqartitsinerup annertuup maleruagassiornissaa pisariaqarsinnaavoq. Suliffeqarfiit imminut akilersinnaanngitsut ingerlatiinnarniarnerisigut suliffeqarfiit namminneerlutik aningaasarsioqqissinnaalernissaat ikiorsiissutit aqutugalugit sinnassaaserneqannginnissaat qulakkeertariaqarpoq.

Tamatuma saniatigut coronamut tunngatillugu suliit ingerlaqqinnissaanut naalakkersuisut ullormut oqaluuserisassani immikkoortoq 43 aqutugalugu nassuiaateqarnissaat innersuusutigineqarpoq.

1.8 Nunatta Karsiata aningaasaqarnera

Pisortani aningaasaqarneq soorunami inuiaqatigiinni ineriartortoqarneranik suliffissaqartitsiniarnermillu sunnerneqartarpoq. Suliffissaqanngitsut amerlasuut aamma/imaluunniit pisortanit pilersorneqarneq nunatta karsianut kommunillu aningaasaqarnerannut oqimaatsorsioritsipput.

Nunatta karsiata 2019-imi naatsorsuutai

2019-imut Aningaasanut Inatsit missingersuutigineqartutut IST-imi 12,1 mio. kr.-nik sinneqartoofiusussatut aamma missingersuutaasutut IS-imi 7,2 mio. kr.-nik sinneqartoofiusussatut akuerineqarpoq. 2019-ip ingerlanerani immikkut aningaasaliissutissat Aningaasaqarnermut Akileraartarnermullu Ataatsimiititaliaanit aammalu Inatsisartut Suleriaaseq pillugu Ataatsimiititaliaanit akuerineqartarsimapput, taakkulu angusassatut missingersuutigineqartut 55,5 mio. kr.-nik ajorseriartitsisimapput.

2019-imut naatsorsuutitut tunngatillugu massakkut kisitsisaagallartut kisimik pigineqarput (nalunaarsuiffik 8). Akiligassaqaarlunilu isertitassaqaarsinnaavoq angusatigut ajunngitsup ajortulluunniit tungaanut allanngortitsisinnaasunik. Kisitsisitigut takuneqarsinnaavoq IS-imi 148 mio. kr.-t missaanik aammalu IST-imi 143 mio. kr.-t missaanik sinneqartoornissaq naatsorsuutigineqartoq. Marluullutik tamarmik 2018-imi naatsorsuutitut ajunnginnerusumik inerneqartut.

Namminersorlutik Oqartussat akileraarutit akitsuutillu aqutugalugit 2019-imi isertitaat 114 mio. kr.-nik amerleriarsimapput. Namminersorlutik Oqartussat ingerlatsinerumut aningaasartuutaat tapiissutaallu aningaasartuutit inatsisinik tunngaveqartut ilanngullugit 2019-imi 478 mio. kr.-nik amerleriarsimapput. Qaffariaatsit annertuserujussuarnerinut Kalaallit Airports A/S-imut aningaasaliisimaneq patsisaanerpaavoq.

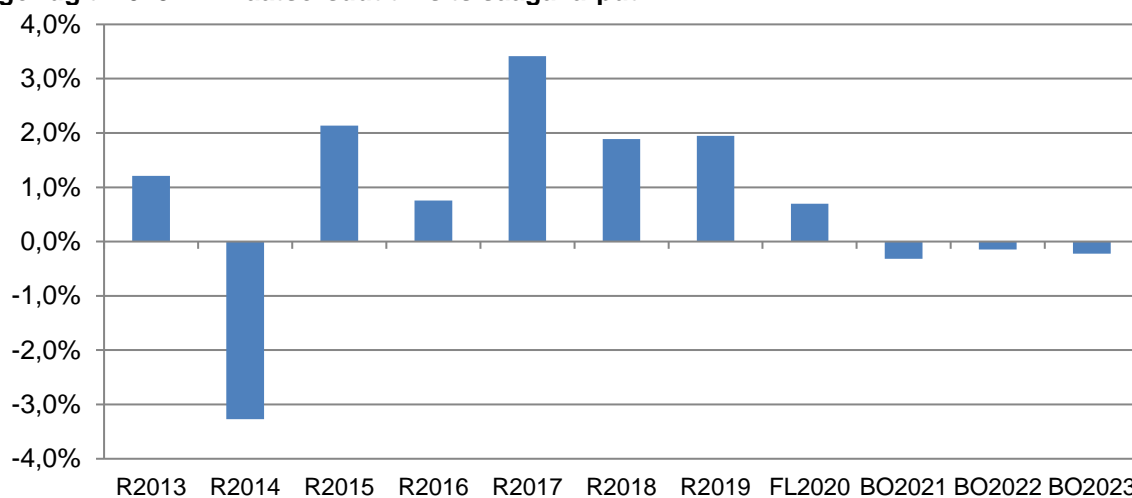
Nalunaarsuiffik 8. 2014-2023-mut naatsorsuutit missingersuutillu kisitsisitaasa pingaarnerit takussutissiarineri. Kisitsisit 2019-imeersut kisitsisaannaagallarput (mio. kr.). Kisitsisit ammut sammisut isertitaapput/sinneqartoorutaapput, kisitsisillu ajunngitsut aningaasartuutaallutik/amigartoorutaallutik.

	N2014	N2015	N2016	N2017	N18	N19*	Ai20	UM21	UM22	UM23
Ingerlatsineq, tapiissutit & aningaasatuutit inatsisinik tunngavillit	5.888	5.820	6.286	6.030	6.568	7.032	6.602	6.710	6.685	6.715
Isertitat	-6.630	-6.596	-6.923	-6.945	-7.266	-7.709	-7.171	-7.163	-7.149	-7.146
Sanaartorneq	896	589	426	712	581	534	510	465	465	437
Taakkunanga sanaartorneq Nukissiorfiit taarsigassarsiaat ilanngunnagit	736	502	456	518	501	501	450	405	405	377
IST	154	-188	-211	-204	-117	-143	-59	13	0	6
IS	222	-137	-51	-230	-135	-148	-50	23	10	16

* Kisitsisaagallartut.

Takussutissiaq 13-imi nunatta karsiani ukioq missingersuusiorfiusoq kingulleq tikillugu ingerlatsineq sanaartornerlu eqqarsaatigalugit angusarineqartut ineriartornerat takutinneqarput.

Takussutissiaq 13. 2013-2023-imi aningasartuutit tamarmiusut IS-imi angusaagallartut %-inngorlugit. 2019-imi Naatsorsuutit kisitsisaagallartut.

Nassuiaat. 2019-imi IS-imi angusaagallartut aningaasartuutissatut missingersuutitut sanilliussaapput.

1.9 Kommunit aningaasaqarnikkut ineriartornerinut tunngassuteqartut

Pisortat suliassaqarfiini aningaasaqarnek ataqatigiilluinnarpoq. Nunatta karsiata attanneqarsinnaanngitsumik imaqarnera kommunit aningaasaqarnerinut sunniuteqartarpoq, aamma illuatungaanut.

Akileraarutinit toqqaanartumik isertitat nunatta karsianut kisimi iluaqusiinaviangillat, kommuninut aamma annertuumik iluaqutaasussaammata. Akileraarutinit A-t, ingerlatseqatigiiffiit akileraarutaat kiisalu kommunit akileraarutaat kommunillu ataatsimut akileraarutaat aqutugalugit isertinneqartartut tamarmiusut 70%-iisa missaat kommunit pissarsiarisarpaat.

2019-imut naatsorsuutit (kisitsisaagallartut) aammalu 2020-mut missingersuutit

Nalunaarsuiffik 9-mi kommunit 2019-imut naatsorsuutigallagaat 2020-mullu missingersuutaat saqqummersinneqarput. Tassunga tunngatillugu erseqqissaatigineqassaaq naatsorsuutit kukkunersuiusunut oqaaseqarfigineqarsimannngimmata politikikkullu akuerineqarsimanatik.

Nalunaarsuiffik 9. Kommunit aningaasaqarnerat, tusind kr.-nngorlugit. (kisitsisit pitsaasumik inissimasat sinneqartoormik takutisipput)

2019-imut naatsorsuutit t.kr. (kisitsisaagallartut)						
	Kujalleq	Sermersooq	Qeqqata	Qeqertalik	Avannaata	Katillugit
Ingerlatsineq	550.021	1.802.093	707.366	564.532	798.259	4.422.271
Sanaartorneq	52.712	244.770	87.217	24.204	100.587	509.490
Isertitat	-613.551	-2.096.147	-822.428	-624.482	-912.250	-5.068.858
Inernera	-10.818	-49.284	-27.845	-35.746	-13.404	-137.097
2020, t.kr. Missingersuutit						
	Kujalleq	Sermersooq	Qeqqata	Qeqertalik	Avannaata	Katillugit
Ingerlatsineq	589.643	1.602.012	703.197	538.564	833.286	4.266.702
Sanaartorneq	46.167	296.000	147.397	70.000	98.700	658.264
Isertitat	-603.561	-1.979.397	-816.613	-615.809	-938.488	-4.953.868
Inernera	32.249	-81.385	33.981	-7.245	-6.502	-28.902

Najoqqutaq: Kommuninit, MALUGEQQUSAQ kisitsisaagallartut, naatsorsuutit naammassippata siuliani pineqartunut sanilliullugit annertuumik nikingassuteqarsinnaapput.

2019 eqqarsaatigalugu massakkuugallartoq kommunit tamarmik ukiup naannerani naatsorsuutitigut sinneqartoorteqarsinnaasutut isikkoqarput. Soorunami tamanna 2019-imi akit aningaasaqarnikkullu

pissutsit pitsaasuusimaneriniq, suliffissaaleqisut ikissimaneriniq, aalisarnikkut tunisassiat akigissaarsimaneriniq aamma sanaartortoqarluarneranik aallaaveqarpoq.

Kommunit 2020-mut missingersuutaat akuerineqarsimasut naapertorlugit kommunit tamarmiullutik 28,9 mio. kr.-nik sinneqartooruteqartussaapput. Taamaattoq kommunit marluk 2020-mi amigartooruteqarfiusussamik missingersuuteqarput. Missingersuutilli akit aningaasaqarnikkullu pitsaasuunissaanik tunngaveqarput, taakkulu piviusunngorsinnaanissaat qularnartorujussuulluni. Taamaattumik kommunit 2020-mi angusaat missingersuutigineqartunit ajornerussanganinneqarput.

Kommunit taarsigassarsineri

Kommunit 31. december 2019-imi akiitsui ilanngaaseereerluni ernialersukkat:

- Kommune Kujalleq 71,1 mio. kr. missaanik ilanngaaseereerluni ernialersukkanik akiitsoqarsimavoq, taakkunannga akiitsut ernialersukkat 106 mio. kr. missaaniillutik.
- Kommuneqarfik Sermersooq ilanngaattissat ilanngaatigereerlugit 92,9 mio. kr.-nik aningaasaateqarsimavoq, taakkunanngalu 9,4 mio. kr.inik akiitsoqarluni.
- Avannaata Kommunia 51,2 mio. kr. missaannik aningaasaateqarsimavoq, taakkunannga akiitsut 19,8 mio. kr. missaaniillutik.
- Qeqqata Kommunia akiitsoqarsimangilaq. Kommunip ilanngaattissat ilanngaatigereerlugit aningaasaataata amerlassusii pillugit suli paasissutissaqanngilaq.
- Kommune Qeqertalik ilanngaattissat ilanngaatigereerlugit 84,3 mio. kr.-nik aningaasaateqarpoq. Kommuni akiitsoqarsimangilaq.

1.10 Akitsuutit

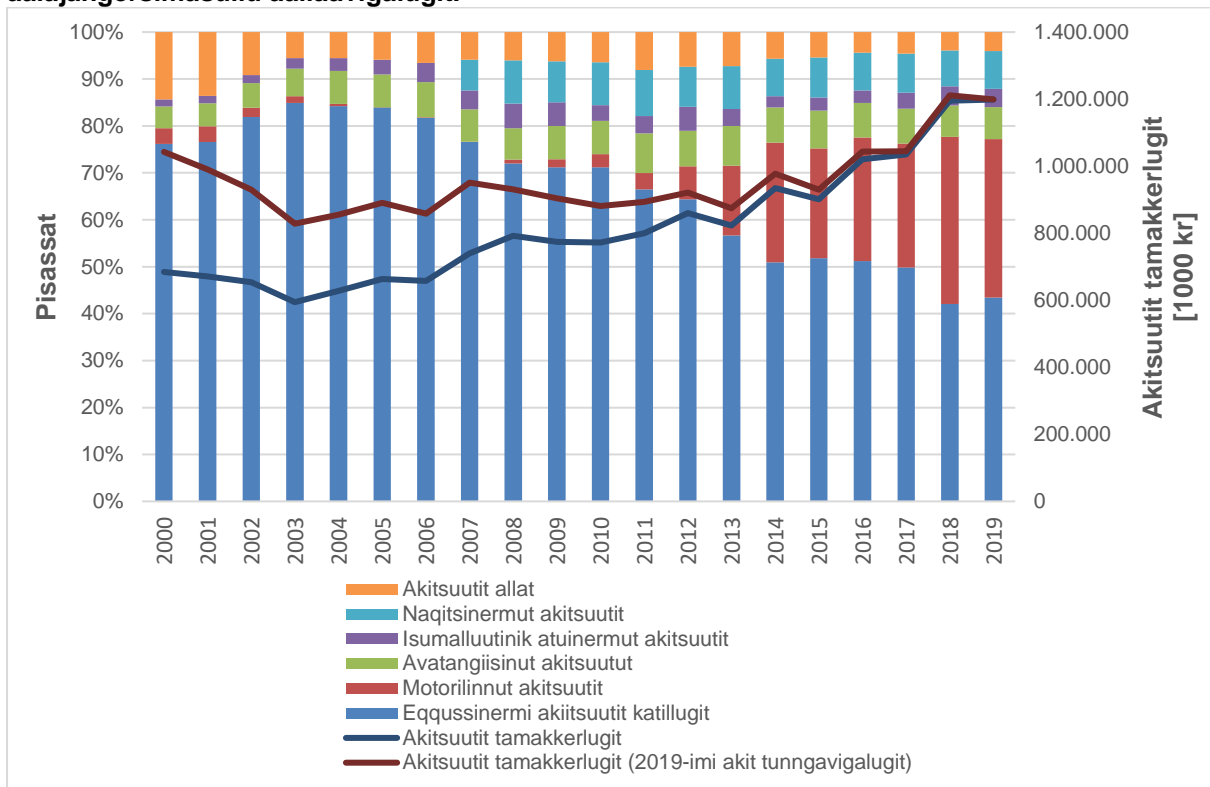
Akileraarutit toqqaanngitsut pitsaasumik ineriartorneri 2019-imi unissimasutut isikkoqarput. Akileraarutit toqqaanngitsut/akitsuutit taamaasillutik 2019-imi 1.198 mio. kr.-t missaannik isertitsissutaasimapput, 2018-imi 1.195 mio. kr.-usimallutik. Isertitat 2018-imit 3 mio. kr.-t missaannik annertunerullutik.

Eqqussuinermit akitsuutit aqutugalugit 2019-imi isertitat tamakkerlutik 520,9 mio. kr.-upput 2018-imi 502,9 mio. kr.-usimallutik. Tupanik eqqussuinermit isertitat 2019-imi 5,4 mio. kr.-t missaannik annertusisimapput. Imigassanik aalakoornartortalinnik eqqussuinermit akitsuutinit iluanaarutit 2018-imi isertitanut sanilliullugit 2019-imi 8,9 mio. kr.-t missaannik amerleriarput. Sukkunik, sukkulaanik aamma kaffinik/tiinik eqqussuinermit akitsuutinit iluanaarutit 2018-imi isertitanut sanilliullugit 2019-imi 5,1 mio. kr.-t missaannik amerleriarput.

Aalisakkanut raajanullu akitsuutit 2019-imi 404,9 mio. kr.-upput 2017-imi 273,1 mio. kr.-usimallutik. Qaffariartoqarneranut pingaarnertut pissutaavoq Kalaallit Nunaanni aalisarnermi pisarineqartut isumalluutiniq atuinermit akitsuutaat pillugit Inatsisartut inatsisaat nutaaq 2017-imi suliarineqartoq, ullorlu 01.01.2018-imi atuutilersoq. Inatsimmi akitsuutinut akigitinneqartunut naatsorsueriaatsip allangortinneqarnerata peqataanik akitsuusiisarnermut tunngavigineqartoq aalisakkanik amerlaneramik ilanegarpoq. Aamma iluanaaruteqarnerit pisassiissutit annertussusiinik, pisassiissutiniq atuinermit, tunisassiat allangorarnerannik, avammut nioqquteqarnermi akigititanik aamma aningaasat nalinginik sunnerneqarsimapput. Aalisarnermi akitsuutit 2019-imi toqqaanngitsumik akileraarutinit iluanaarutit tamarmiusut 33,8 %-iattut annertuseriarlutik 2017-imi toqqaanngitsumik akileraarutinit iluanaarutit tamarmiusut 26,4 %-iattut annertutigipput.

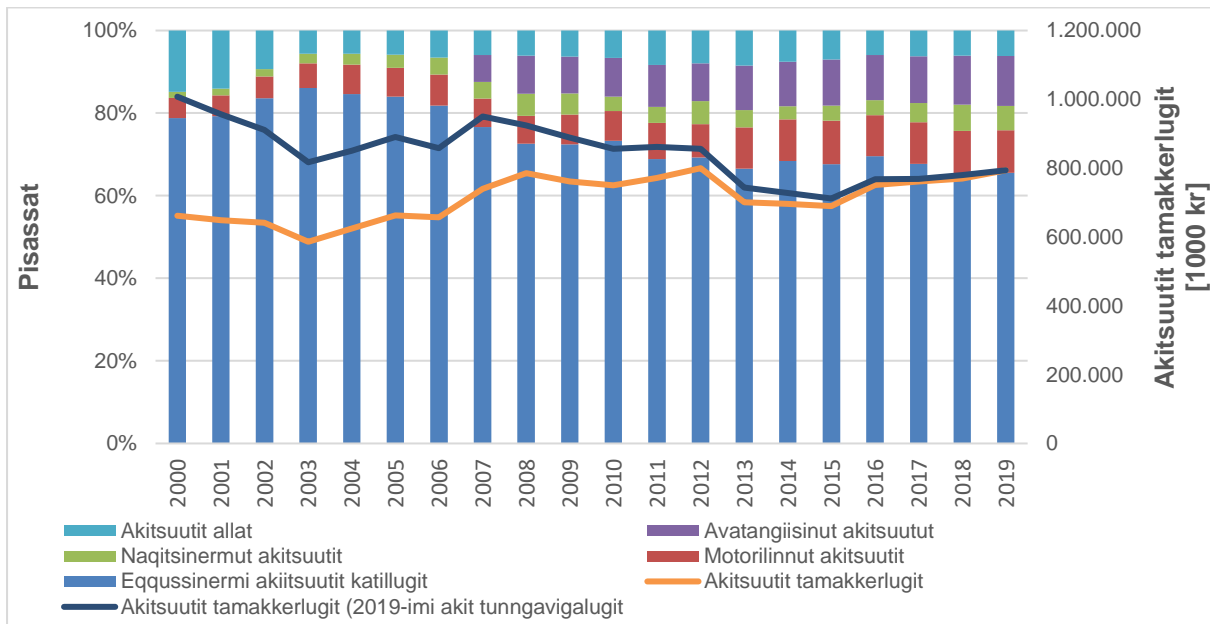
Soorlu takussutissiaq 14-imi takuneqarsinnaasoq, akitsuutinit/toqqaannaanngitsumik akileraarutinit iluanaarutit tamarmiusut akit ingerlaavartut aqutugalugit 1996-ip kingorna 596 mio. kr.-nit missaannik amerleriarsimapput. Takussutissiaq 15-imi naatsorsuutit taakku akinut aalajangersimasunut suliaapput.

Takussutissaq 14. Akitsuutit 2000-mit 2019-imut ineriartorneri akit ingerlaavartut aalajangersimasullu aallaavigalugit.

Najoqqutaq: Akileraartarnermut Aqutsisoqarfik

Takussutissaq 15. Akitsuutit (isumalluutiniq atuinermut akitsuutit ilanngunnagit) 2000-mit 2019-imut ineriartorneri akit ingerlaavartut aalajangersimasullu aallaavigalugit.

Najoqqutaq: Akileraartarnermut Aqutsisoqarfik

Nalunaarsugaq: Titarneq qeqqatigoortoq qummut sammisoq (talerperleq) eqqussuinermit akitsuutit tamarmiusunut aamma akitsuutit tamarmiusunut agguataariffiuvoq. Akitsuutit sinneruttut titarnermi pingaarnermi (saamerlermi) procentinngorlugu agguataariffiupput.

Takussutissami eqqussuinermit akitsuutit ukiunut siuliinut sanilliullugu, akitsuutinit tamarmiusunit malunnartumik annikilleriarsimanagerat takutinneqarpoq. Tamatumunnga pingaarnertut imigassanik aalakoornartortalinnik tupanillu tunisassianik eqqussuinermit iluanaarutit annikillinerat pissutaavoq. Tamanna 2000-imi eqqussuinermit akileraarutinit isertitat tamarmiusut 83,6 %-erivaat, 2019-imi tamaallaat 63,9 %-erillugu.

Imigassanut aalakoornartortalinnut, tupanik tunisassianut, sukkunut, sukkulaatinut, puussianut plastikiusunut naqitanullu akitsuutit peqqinnissaq avatangiiserlu eqqarsaatigalugit atuinerup annikillissinnissaanik kissaateqarneq tunngavigalugu UKA 2019-imi qaffanneqarput.

1.11 Akiitsut

Nalunaarsuiffik 10-mi takuneqarsinnaasutut akiitsullit amerlassusaat akiitsullu amerlassusaat 2019-imi annikilleriarujussuarsimapput akiitsoqarfyllu tamarmik taamatut annikilleriarfiusimallutik.

Tamakkiisumik isigalugu suliat 28%-imik ikileriarsimapput akiitsullu aningaasanngorlugit 13% pallillugu ikileriarsimallutik. Suliat amerlassusaat 86.747-nik ikileriarsimapput aningaasanngorlugit 126 mio. kr.-nik annertussuseqarlutik.

Nalunaarsuiffik 10. 2019-imi kinguaattoorutit ineriartorfiunerat, kinguaattoorutit suunerinut agguataarlugit

	Akiitsutigut kinguaattoorutit suunerat	Jan. 2019		Jan. 2020		Pct.-inngorlugit allannguutit	
		Amerlas-susaat.	Akiitsut Kr-ninngorlugit	Amerlas-susaat.	Akiitsut Kr-ninngorlugit	Amerlas-susaat.	Akiitsut
		Stk.	Kr.	stk.	kr.		
1	Meeqqanut akilersuutit	80.206	383.604.969	71.972	354.628.717	-10%	-8%
2	Akileraarutinit tapiliutit	971	22.516.686	481	17.764.073	-50%	-21%
3	ESU	68	38.253.030	61	34.904.290	-10%	-9%
4	Akileraarutit A-t	2.618	18.701.730	2.145	15.475.942	-18%	-17%
5	Suliffeqarfiit akileraarutaat	79	240.443	63	38.978	-20%	-84%
6	Ineqarnermut akiliutit	4.716	55.874.814	1.753	32.801.130	-63%	-41%
7	Akileraarutit erniaat	1.217	1.707.483	1.213	1.605.755	0%	-6%
8	Komm. akiits. ass.	19.448	42.564.737	11.789	26.884.476	-39%	-37%
9	Ikorsiissutit utertinneqartussat	5.038	25.022.149	3.941	21.691.430	-22%	-13%
10	Ilinniartunut taarsigassiisuti	976	14.312.027	695	12.091.318	-29%	-16%
11	Meeqgeriviit	26.879	16.142.279	16.810	10.722.578	-37%	-34%
12	Eqqaaviit	114.052	36.903.534	75.329	26.062.872	-34%	-29%
13	Komm. Inuuss. Taars.	76	675.748	13	104.812	-83%	-84%
14	Nam. Oq. Akiits. Ass.	13.092	22.569.137	10.579	15.929.231	-19%	-29%
15	Boligstøttemut taarsigassarsiat	314	17.259.759	250	15.258.691	-20%	-12%
16	Nammineerluni illuliat	281	3.831.169	244	3.698.207	-13%	-3%
17	Innaallagjaq/imeq	7.981	3.036.467	6.027	2.388.189	-24%	-21%
18	Meeq. angerl. avat. iniss. ang. akil.	23.739	31.905.161	14.847	20.545.141	-37%	-36%
19	Nunanut avannarlernut akiitsut	846	11.329.288	572	8.679.513	-32%	-23%
20	Akiitsut allat	7.322	2.125.399	4.388	1.290.325	-40%	-39%
21	Akileraar. annaasanut uninngasuutit		240.000.000		240.000.000		
	Katillugit	309.919	988.576.009	223.172	862.565.667	-28%	-13%

Najoqqutaq: Akileraartarnermut Aqutsisoqarfik.

Nalunaarsugaq: Takussutissiami immikkoortumi "akileraarutinit annaasanut immikkoortitsinerit"-imi akileraarutinit A-nut annaasanut immikkoortitsinerit, akileraarutinit sinneruttut, akileraarutinit erniat, ingerlatseqatigiiffiit akileraarutaat, pissarsianut akileraarutit allallu pineqarput.

Immikkoortitsinerit Namminersorlutik Oqartussat kukkunersiuisuat avataaneersaq isumaqatigiissuteqarfingereerlugu aalajangiiffigineqarput. Pisassap pisoqaliartornera malillugu akilersinniarnera ajornarsiartortarnerata kinguneranik naatsorsuutigisatut annaasanut immikkoortitsinerit annertusiartortarput. Taamaalilluni matumani annaasaviit pineqanngillat, akerlianilli Namminersorlutik Oqartussat pisassaanut naatsorsuutigisatut annaasassat pineqarlutik.

Akiitsut akileraarutitigut annaasassanut illikartitat ilanngunnagit naatsorsorneqarpata akiitsut annertussusaat januar 2019-imi 769 mio. kr.-nit januar 2020-mi 748 mio. kr.-nut appariarsimapput, tassalu 2,3 %-imik.

Akileraartarnermut Aqutsisoqarfik Namminersorlutik Oqartussani allaffiit allat kommunillu tallimaasut assigalugit aningaasaqarnermut aqutsissummik nutaamik massakkut atuilersussanngorlutik ikaarsaariarput. Tassunga atatillugu pissarsiassanik nalunaarsorneqartunik misissueqqissaarnermik annertuumik sulineq 2019-imi ingerlanneqarsimavoq. Tassunga atatillugu pissarsisussat pisassaannut pisoqalisimasunut nammineerlutik naatsorsuinikkut isumakkiigassanut naammassisassanullu suliat immikkut amerlassusillit naammassineqarsimapput. Pingaartumik taamatut sulisimanerup kingunerisaanik akiitsut annertuumik annikillisinneqarsimapput. Minnerunngitsumik kommunit akiitsuinut atatillugu, ukiuni arlalinni suliat amerlasuut taamaatinnginnerinni. Taamatut sulineq 2020-mi ingerlateqqinneqassaaq. Akiitsut tamakkerlutik ikileriarneri pinngitsaaliilluni akiliisitsiniartarnerit naammassineqarsimasut amerleriarsimaneramik kisimi tunngaveqanngilaq. Innuttaasut pisortanut akiitsuminnut akilersuinissamut akiliisinnaassusaat akileerusussuseqarnerallu ataatsimut pitsaasumik takuneqarsinnaapput.

Nalunaarsuiffik 11-mi akiitsut 2019-ip ingerlanerani appariartinneqarnerpaasimasut nalunaarsorneqarput. Maluginiaqquneqarpoq akiitsut tamarmik "inigisamut akiliutissat" kisiat pinnagit kommuninut akiitsuummata.

Nalunaarsuiffik 11. Akiitsut 2019-2020-mi amerlassusaat annertussusaallu kr.-nngorlugit

Akiitsut suuneri	Amerlassusiisa	Allannguutaat kr.-
Meeqqanut akilersuutit	-8.234	-28.976.252
Ineqarnermut akiliutit	-2.963	-23.073.684
Kommuninut akiitsut assigiinngitsut	-7.659	-15.680.261
Meeqqanut inissitanut angajoqqaat akiliutaat	-8.892	-11.360.020
Eqqaavilerineq	-38.723	-10.840.662

Najoqqutaq: Akileraartarnermut Aqutsisoqarfik

Meeqqanut akilersuinissamut akiitsut annertusiartornerat Kalaallit Nunaanni kisimi atugaanngilaq; Danmarkimi nunanilu avannarlerni aamma taama ineriartortoqarpoq. Suliassaqarfiup passunniarnera assut ajornarsinnaavoq, inatsisillu allanngortinneqanngippata taamatut ineriartorneq ingerlaannartussaavoq. Kommunit meeqqanut akilersuutini akilersuisussaataasooq akiitsoqareeraluarpalluunniit tunniussinissamut pisussaaffeqarput. Tassunga tunngasup siunissami suliarineqartarnissaa pillugu namminersorlutik oqartussat kommunillu akornanni massakkut suleqatigiittoqarpoq tassunga ilaatinneqarluni meeqqanut akilersuineri akiligassanik kinguaattoorutini akilerneqarsinnaanngitsunik ukiukkaartumik isumakkeerinnittarnerit.

Inimut akiligassanut tunngatillugu akiitsut 2019-imi annertuumik appariarsimapput. Tassami 29 mio. kr.-t missaanik appariarsimagamik.

Eqqagassanut akiitsut 2019-ip ingerlanerani 33% missaanik appariarsimapput amerlassusaat aningaasartaalu eqqarsaatigalugit, taamaattorli akiitsut tamarmiusut eqqarsaatigalugit suli annertullutik, akiligassallit nutaat ilutigisaanik takkussuuttuarmata. Tamatuma kingunerisaanik eqqagassanut akiitsunut tunngatillugu kommunit periutsiminnik allanngortitsinissaat kaammattuutigineqaaqqissaaq eqqagassanut akiitsut annikitsualukkaartorpasuit suli ikilisinneqarsinnaaqqullugit.

1.12 Akiitsut allanngoriartornerat

Namminersorlutik Oqartussat inissisimanerat

Ullormi 30. april 2010-mi Namminersorlutik Oqartussani akiitsut sinneri 131 mio. kr.-upput

anigaasaataallu tigoriaannaat 1.300 mio.kr.-ullutik. Anigaasat tigoriaannaat akiitsunit amerlanerummata namminersorlutik oqartussat ilanngaattissat ilanngaatigereerlugit anigaasaatai taamaasillutik 1.169 mio.kr-upput.

Namminersorlutik Oqartussat nunanit allanit taarsigassarsiami aappaanut taarsigassani tamakkerlugit december 2018-imi taarserpai taamaasillunilu pisussaaffiit isumaqatigiissutigineqarsimasut arlallit atorunnaarlutik. Taarsigassarsianut isumaqatigissut sinneruttoq naapertorlugu Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussat Nunatta Karsiata ukiumut isertittagaasa 20%-iisa nalinganik erniaqaataasussanik akiitsoqarsinnaatitaapput.

Pissutsini nalinginnaasuni AI 2020-milu isertitassatut missingersuutigineqartut naapertorlugit 1,3 mia. kr.-nik akiitsoqarsinnaalluni. Corona-mut tunngatillugu ajornartoornerit kingunerisaanik taarsigassarsinnaanissamut piunasaqaatit sakkukillisingatinnepartut. Namminersorlutik Oqartussat 2020-mi missingersuutai matussusersinnaajumallugit nunanit allanit taarsigassarseqqinnikkut taarsigassarsiat ilaat NIB-imut (Nordisk Investerings Bank) akiitsut sinneruttut pioreersut ilanngullugit akilersorneqartariaqarsinnaapput. Taarsigassarsiasat annertussusissaat eqqarsaatigalugit anigaasanut inatsimmi 2020-mi 2021-milu isertitassatut missingersuutit apeqqaataassapput.

Taarsigassarseqqissinnaanissamut periarfissaqartitsinnaanissamut eqqarsaatit immikkoortumi 1.1.-imiittut innersuussutigineqartut.

Nalunaarsuiffik 12. Namminersorlutik Oqartussani, namminersorlutik oqartussat aktiaateqarluni ingerlatsiviutaani kommuninilu 2020-2023-mi akiitsut erniaqaataasussat ilanngaaseereerlunilu akiitsut erniaqaataasussat ineriartornissaanut naatsorsuutigisat.

Akiitsut erniaqaataasussat (DKK mio.)	2020	2021	2022	2023
Namminersorlutik Oqartussat	116	91	66	41
Namminersorlutik Oqartussat aktiaateqarluni ingerlatseqatigiiffiutaat	4.979	4.982	5.203	4.614
Aktiaateqarluni ingerlatseqatigiiffiit kommuninit pigineqartut	190	466	466	466
Kommunit	108	93	92	132
Katillugit	5.393	5.632	5.827	5.353
Akiitsut ilanngaaseereerluni ernialersukkat				
Namminersorlutik Oqartussat	-804	-705	-693	702
Namminersorlutik Oqartussat aktiaateqarluni ingerlatseqatigiiffiutaat	4.727	4.848	5.074	4.937
Aktiaateqarluni ingerlatseqatigiiffiit kommuninit pigineqartut	146	422	422	322
Kommunit	-412	-387	-359	-316
Katillugit	3.658	4.179	4.444	4.241

Najoqqutaq: Anigaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik

Nalunaarsugaq: Coronamik ajornartoornerup kingunerisaanik Namminersorlutik Oqartussat 2020-mi taarsigassarsisariaqarsinnaanerat takussutissiami ilanngullugit naatsorsorneqarsimangillat.

Akiitsut naatsorsuutigisamik ineriartornissaannut nalunaarusiaq siuliani saqqummersinneqartoq nalorninartulerujussuuvoq nalunaarsuiffik 12-imilu kisitsisit coronamut tunngatillugu pissutsit pissutigalugit pisarnermit sillimaffigineqarnerusariaqartut. Tamanna taarsigassarsiat annertusariaqarneranik kinguneqarsinnaavoq iluatigisaanillu anigaasaliissutigineqartussatut aalajangiunneqarsimasut kinguartittariaqarneranik kinguneqarsinnaalluni. Kingulliullugu taaneqartoq aqqutigalugu ukiuni aggersuni taarsigassarsisariaqartarnissamik pisariaqartitsinerit annikillisinneqarsinnaapput.

Ingerlatseqatigiiffiit namminersorlutik oqartussanit pigineqartut inissisimanerat

Ingerlatseqatigiiffiit Namminersorlutik Oqartussanit pigineqartut piffissami 2023-2025-mi aningaasaliissutissaminnik annertuunik tamakkiisumik kinguartitsisariaqarnissartik massakkuugallartoq naatsorsuutigaat. Taamaattorli aningaasaliissutissat annikinnerusut ingerlatsinermut ikorfartuutaasussat pilersaarutaasutut ingerlatiinnarneqassapput:

- Air Greenlandip suliani naleqqussarpai Airbus A330-200neo-millu pisinissartik kinguartinneqarallarnissaa aalajangiussimallugu.
- Coronamut tunngatillugu pissutsit aallaavigalugit Royal Greenlandip aningaasaqarnikkut unammillerneqangaatsiarnissani naatsorsuutigaa. Taamaattumik ingerlatseqatigiiffik 2021-p tungaanut ingerlatsinermut tunngatillugu suliani aningaasassaqaqtinniarlugit taarsigassarsiaminik ilaseqqinnissaminik pisariaqartitsivoq, taamatut pisariaqartitsineq naatsorsuutigisatut annikilliarloqqissaaq.
- Kalaallit Airports A/S Nuummi Ilulissanilu nutaanik mittarfiliornissat pillugit isumaqatigiissuteqarpoq. Mittarfissat pineqartut marluusut aningaasaliinikkut taarsigassarsinikkullu aningaasalersorneqassapput. Qaqortumi mittarfissat taarsigassarsinerit aqputigalugit aningaasalersorneqarnissaa pilersaarutaanngilaq.
- Suliffeqarfiup aningaasaqarnikkut allannguuteqangaarnissaa KNI-mit naatsorsuutigineqanngilaq. Tamaattorlu takornariartartut ikileriarneri ingerlatseqatigiiffimmit malugineqarsinnaassaaq ilaatigut sinersortaamut ilaasartut ukiumut naatsorsuutinut annikinnerusumik sunniuteqartussaassammata.
- Tele-Post ukiuni aggersuni annertunerusumik aningaasaliissuteqarniannngilaq. Avanni immap naqqatigut nutaamik kabeliiniissaaq aatsaat 2023-mi isummerfigineqassaaq.
- Aalborgimi umiarsualiviup atorneqartarnera siunissamilu Århusimi umiarsualiviup atorneqartalerneq Royal Arctic Linep aalajangiutereepaa. Taamaasilluni ingerlatseqatigiiffiup akiliisinnaassuseqarneranut aarlerinartorsiortitsisinnaasut arlallit anigorneqarput. Corona-mik ajornartorsiuteqarnerup malitsigisaanik ingerlatseqatigiiffiup ukiuni aggersuni taarsigassarsisariaqarnissaata pisariaqassusaa annikitsuarsuuvoq.

2 Annerusumik nammineq aalajangiisinaaneq aningaasaqarnikkullu imminut napatissinnaaneq

Naalakkersuisut aningaasaqarnikkut naalakkersuisooqatigiinnissamik isumaqatigiissut naapertorlugu ingerlatsinerat ima isikkoqarpoq: "Naalakkersuisooqatigiit anguniaraat nunarput aningaasaqarnikkut imminut napatissinnaasoq. Nunatsinni Inatsisartut aningaasaqarnikkut oqimaaqatigiissumik isumatuumillu siunnerfeqarlutik politikkeqarnissaat naalakkersuisooqatigiit pingaartitaraat.

2.1 Naalakkersuisut aningaasarsiornikkut ingerlatsineranni anguniagassat tunngavigineqartullu

2020-mut aningaasanut inatsisip akuerineqarneranut atatillugu Naalakkersuisut aningaasaqarnikkut ingerlatsinissamik periusaanut sinaakkutissat aalajangersarneqarput Naalakkersuisullu 2021-imi aningaasanut inatsisissamut siunnersuummi anguniagaat periusissaallu tassuuna ersersinneqarlutik. Aningaasaqarnikkut ingerlatsinerami imminut napatissinnaasumik aningaasaqarnissaq pingaarnertigut anguniagaavoq. Tassunga atatillugu pingaarpoq arlalinnik tunngavilimmik aningaasaqarnermut allangortitsinissap tapersersornissaa, tassa assersuutigalugu aalisarnermiit tunisassiat akiisa allangorarnerinut sunnertianerup tamatuma annikillissammagu.

Pingaarnertigut anguniakkat anguniakkallu ilai taamaalillutik makkuupput:

Aningaasaqarnikkut politikimi anguniakkat

- Aningaasaqarneq imminut napatittoq
- Danmarkimit ataatsimoortumik tapiissutinik pinngitsuuisinnaannginneq
- Siunissami qaninnerusumi anguniakkat ilai
 - Akiliisinnaassutsikkut upalungaarsimaneq, qulakkeerinernut pisussaaffinillu naammassinninnissamut periarfissanik qulakkeerisoq
 - Aningaasanut inatsit oqimaaqatigiissaaq imaluunniit piffissami ukiuni sisamani sinneqartooruteqarluni.
- Siunissamut ungasinnerusumut anguniakkat ilai
 - Sivisuumik attaneqarsinnaasumik aningaasaqarnikkut politikimik ingerlatsineq
 - Inuiaqatigiinni aningaasaqarnikkut akiliisinnaassutsikkullu siuariartorneq

Annettunerusumik aningaasarsiornikkut politikikkullu namminersulernissamut tunngavissanik pilersitsinissamut maannakkut periarfissani aningaasaqarnikkut atasinnaasumik ingerlatsineq qulakkiiginnassanngilarput, peqatigisaanilli naalagaaffimmiit suliassat amerlanerusut tiginissaannut aningaasaqarnikkut piumasamik iliorsinnaaneq pisariaqartoq pilersinneqarluni. Piviusumik tamatuma kingunerissavaa aningaasanut inatsimmi sinneqartoornernik pilersitsissasugut aamma siunissami ungasinnerusumi siuariartortitsisunik siumukarnermillu pilersitsisunik pisariaqartunik aningaasaliissasugut. Taamaattorli pisortat aningaasartuutaasa qaffasissusaat ima qaffasissumiitillugit aningaasaqarnikkut imminut napatissinnaaneq qulakkeerneqarluni, tassunga ilanngullugu akit ineriartorneri nakkutigineqartut, siunissami qanittumi ungasinnerusumilu.

Coronamut tunngatillugu ajornartoornerit kingunerisaanik anguniakkat tamakku allangortittariaqarnissaa taamaattittariaqarnissaalluunniit pisariaqarsinnaavoq, tamakkulu immikkoortup uuma ilaani immikkut nassuiaatigineqarput.

Nalunaarsuiffik 13 tassaavoq oqaluttuarisaanermi ineriartorneq piffissanut assigiinngitsunut ilusilersugaq.

Nalunaarsuiffik 13. Nunatta Karsiata isertitaasa aningaasartuutaasalu ukiumut agguaqatigiissillugu qaffakkiartornerat akinullu naleqqersuut 1994- 2018-imi aamma 2009 – 2018-imi.

Ukioq	Isertitat	Isertitat (naqqitat)	Aningaasartuutit	Akinut naleqqersuut
Ukiumut agguaqatigiissillugu qaffakkiartornera 1994 – 2018	3,2 %	3,0%	3,1%	2,0%
Ukiumut agguaqatigiissillugu qaffakkiartornera 2009 – 2018	3,4%	3,0%	2,5%	1,9%

Najoqqutaq: Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik

Nalunaarsugaq: 2018-imi 400 mio. kr.-t missaanik immikkut isertitsisoqarsimavoq danskit soorarnerussutisianut ingerlatseqatigiiffiinu akiliutaasartut akileraarutissartaasa siuartinneqarnerisigut. Isertitassat naatsorsuutit taakku isertitsissutigisussanngorlugit isertitaqaatiginagillu immikkut naatsorsorneqarsimapput.

Aningaasartuutit qaffakkiartornerisa aningaasallu naleerukkiartornerisa annikinnerusimanerisigut piffissami kingullermi pitsanngoriaateqarsimaneq takuneqarsinnaavoq. Matumunnga avataani pissutsit soorlu uuliat akii pissutaasinnaapput aammalu aningaasaqarnikkut politikiliornermit, tassunga ilanngullugu aningaasaqarnikkut politikimik sukannernerusumik ingerlatsinermit pissuteqarsinnaavoq. Kingullertut taaneqartoq soorunami taamaallaat iliuuseqarfigineqarsinnaavoq, naak piffissap ingerlanerani allanngortiterinikkut aningaasaliinikkullu inuiaqatigiit aningaasaqarneranut tunngatillugu avataaniit aarlerinartut pimoorussinikkut annikillisarneqarsinnaagaluartut.

Tamanna tunuliaqutaralugu pingaaruteqartupilussuuvuq anguniakkat tunngaviillu erseqqissut aallaavigalugit aningaasaqarnikkut aqutsisoqarnissaa. Aningaasaqarnikkut ingerlatsineq ataqaatigiissoq, tatiginartoq innuttaasunut suliffeqarfinnullu siunissamut ungasinnerusumut toqqissisimanermik pilersitsissaaq, tamannalu avataaniit suleqatigisinnaasat aningaasaliisnaasullu pilersitsilernissaannut naleqqiullugu pingaaruteqarluni, tamannalu pingaarnertigut anguniakkat naammassineqarnissaannut iluaqutaasinnaalluni.

Aningaasanut inatsisissatut siunnersuummut matumunnga atatillugu pingaarnersiuiinissami tunngavissatut Naalakkersuisut ilaatigut makku pingaarnersiuiinermi tunngavigisimavaat:

- Pisortat aningaasaataat IS-imi angusatut naatsorsorneqarsimasut aningaasarsionikkut pissutsit nalinginnaasunngoqqippata ukiut sisamat ingerlanerani sinneqartoofiussapput. Piffissami 2020-2022/2023 (naatsorsuutigisaaq) Coronamik nappaalanerit pissutigalugit oqimaqaatigiissitsinissamik piuaqaatit avaqqutaartariaqarsinnaanissaat pisariaqarsinnaavoq. Aningaasanut inatsiseqarfiusussani aggersuni sinneqartoortarnissamik anguniagassanik akiitsut akilersorneqarnissaanut, aningaasarsionerluffinnilu qaqugukkulluunnit takkussinnaasartuni atugassanik sillimatissatut atugassanik Naalakkersuisut suliaq uuma ilaattut aalajangersaanissaat pissusissamisuusaaq.
- Naalakkersuisut suliniutissatut siunnersuutaat aningaasartornartut sulili aningaasaliiffigineqarsimanngitsut aningaasanut inatsisip suliarinerani pingaarnertigut assigiinngitsutigullu salliutitassanut ilaatinneqassapput. Naalakkersuisuttaaq namminneerlutik aalajangersimapput UKA2020-mi aningaasartuuteqarfiusussanik siunnersuuteqarniaratik, tamanna pisariaqavissutut isigineqartinnagu.
- Aningaasaliissutinut aningaasaqarnikkut killiliussani innuttaasut agguataarnermikkut ineriartornerisa kingunerisassaataq ilanngunneqassapput.
- Suliniutit nutaat ukiunut missingersuusiorfiusunut siunissamullu ungasinnerusumut aningaasaqarnikkut ingerlatsinermit atasinnaasumut naleqqiullugit nassuiarneqassallutik.
- Aningaasartuutissatut kissaatit nutaat tamanna avaqqunneqarsinnaatinnagu aallaaviatigut aningaasaliissutaareersut nikisiternerisigut aningaasalersorneqartassapput.

Pisortat ingerlataqarfiisa pingaarnertut suliassaannik kinguneqarluartumik aaqqiinissamut naleqqiullugit piuaqaatini annertusiartuinnartunik pisortat ingerlataqarfii misigisaqarput. Pisortat isumalluutaannut kinguneqarluartumik iluaquteqarneq politikikkut pingaarnersiuiinernut piuasamik iliorsinnaanermik aamma naalagaaffimmiit suliassanik aningaasaqarnikkut periarfissaqalerpat tiginissamut periarfissanik pilersitsinissamut iluaqutaassapput.

Aningaasaqarnikkut ingerlatsinermit anguniakkat tunngavigisallu qulaani allaaserineqartut Naalakkersuisut aningaasanut inatsisissamik suliaqarnerisigut, naalakkersuisoqatigiinnermi

isumaqatigiissummik piviusunnngortitsinermut atatillugu nalinginnaasumik politikikkut ineriartortitsinikkut kiisalu suliniutinit makkunannga atulersinneqassapput:

- Missingersuusiortnermut naatsorsuusiortnermullu inatsisinut nalunaarutit malinnaasussat taakkulu iluarsanneqarsinnaaneri kommunini aamma namminersorlutik oqartussani missingersuutitigt inissisimanermik suliat naatsorsornerisa oqaasertalersornissai siunertaralugu.
- Akiitsunut akiliisinnaassutsikkullu politikki; massakkut taarsigassarsinissamut attuumassutilik.
- Attassiinnarnissamut ilusiliamik nutarterineq, taamaalilluni pissutsini aaqqissugaaneri allanngornerit, tassunga ilanngullugit ilinniagaqassutsip qaffasiffiata annertusinerata aamma suliffeqarfinni qaffasinnerusumik peqataanerup sunniutai annertunerusumik naatsorsuinernut naapertuullutik. Sulineq taanna Aningaasaqarnikkut Siunnersuisoqatigiit suleqatigalugit ingerlanneqassaaq naatsorsuutigineqarlunilu 2020-mi naammassineqassasoq.
- Missingersuusiortnermut tunngatillugu kommuninik isumaqatigiissut 2020-mi 2021-miluunniit nutarterneqassaaq.
- Tassunga atatillugu aningaasaqarnermut attassiinnarnissamut inerikkiartortitsinissamullu pilersaarut nutarterneqarsimasoq.

2.2 Missingersuusiortarneq pillugu kommuninik suleqatigiinnissamik isumaqatigiissutissap nutaap piareersarneqassaaq.

Kommunit namminersorlutik oqartussallu missingersuusiortarnermut isumaqatigiissutip nutarternissaa isumaqatigaat

- Qaasuitsup Kommunianik KANUKOKA-millu tamanna 2014-imi isumaqatigiissutigineqarsimammat aammalu
- nutaamik isumaqatigiissuteqarnikkut tamakkiisumik isigalugu pisortat ingerlatsinerat pitsaaneralunilu ingerlalluarnerusoq anguneqarsinnaammat tamannalu inuit ikinnerusut inunnik amerlanerusunik pilersuisussanngornerisa pisariaqalersimmagu.

Suliassaq kommunit Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfimmillu aallartitanit inuttaqartumik suleqatigiissitaliornikkut piareersarneqassaaq.

Suleqatigiissitap pineqartup isumaqatigiissutissaq nutaap piareersassavaa ilaatigt makku isiginiarlugit;

- Pisortat aningaasartuutaasa appartinnissaat aammalu marloqiusamik allaffissornerup pinngitsoortinnissaa.
- Aningaasaqarnikkut aarlerinartorsiorfiusinnaasut aqutissarsiuunnissaat ilaatigt taarsigassarsisarnermut tunngatillugu.
- Ataatsimut aningaasaliisutit sinaakkutitut ersarinnerusumik maleruagassiornissaat, tassunga ilanngullugit illuatungeriit nutaanik suliassaqalersillugit aammalu nutaamik inatsisiliortoqarsimatillugu.
- Kommunini namminersorlutik oqartussanilu missingersuusiortarnerit pitsaanerusumik tunngavissaqartalernissaat tassunga ilanngullugu siunissami ataatsimut aningaasaliisutissat isumaqatigiissutissat ukiup ingerlanerani ingerlariaaseqarnissaanut isumaqatigiissutissaq.
- Sanaartornermut tunngatillugu namminersorlutik oqartussat kommunillu akornanni akisussaaffiit agguarsimanerisa ersarissarnissaat, tassunga ilanngullugit avitseqatigiilluni aningaaliisuteqartarnerit atorunnaarsikkartornissaat.

Missingersuusiortarneq pillugu isumaqatigiissutip kukkunersiornera aammalu 2021-mut ataatsimut tapiissutit pillugit isumaqatigiissutissap suliarineqarnera coronamik pissutsit pissutigalugit aamma soorunalumi kinguartoorsimapput. Tassungali tunngatillugu suliaq piareersarneqaleruttorpoq.

3 2020-mut aningaasanut inatsimmut tunngaviit AIS 2021-millu piareersaaneq

3.1 AIS 2021-mut atatillugu missingersuutinik ataqatigiissarineq

AIS 2021-mik piareersaaneq piffissami aningaasarsiornikkut pissutsit pitsaasuunerinit tassanngaannaq ajornartoorfittut ilisimanngisatsinnik sivilissuseqarlunilu malitseqartussap allanngoriataarfiata nalaanni pissaaq. Tamatuma kingunerisaanik aningaasaqarnerup siunissami ineriartornera qanoq isikkoqarsinnaanera nalorninartorujussuuvoq soorluttaaq ukiuni tulliuuttuni nunatta inuussutissarsiutaasa pingaarnersaani akit ineriartornerat qanoq isikkoqassaneri nalorninartorujussuusut. Pissutsit nunatta avataanit aallaaveqartut killilimmik taamaattorli nunatsinni nuernikkut naalackersuinnikkullu isumatusaartumik aalajangiisarnikkut annertuumik iliuuseqarfignarsinnaasut.

Tamatuma kingunerisaanik AIS 2021-mi akileraarutitigut akitsuutsitigullu isertitassatut missingiussat AI 2020-mut sanilliullugit naatsorsuutigineqarsinnaasutut annikilleriarujussuarput. Pissutsit taamaannerisa kingunerisaanik IS-ip inernerata 2021-mi 2022-milu annikinnerulaartumik amigartoorfiunissaa naatsorsuutigisariaqarpoq. Pissutsit taamaakkallartillugit 2023-imi oqimaaqatigiissumik ingerlatseqqilernissaq 2024-milu sinneqartooruteqarfiusumik ingerlatseqqilernissaq anguniagaasariaqarpoq.

Piffissami tamarmiusumi oqimaaqatigiissumik ingerlatsinissaq aallaaviatigut anguniagaasariaqarpoq. Tamanna pisariaqarpoq 2020-mi naatsorsuutigineqartutut taarsigassarsinissat tamatumalu kingunerisaanik ernianut akiliutissat taarsersuinnissallu akissaqartinneqarnissaat eqqarsaatigalugit.

Pissutsit massakkutut isikkoqartillugit pingaarnersuinnissaq pisariaqanngilaq:

- Pisortat suliassaqarfiini tamani pisariillisaanermik suliniutit aalajangersimasut naammassinissat
- Namminersortut siuariartornissaat siunertaralugu pitsaanerusunik tunngavissiorinissanik suliniuteqarneq.
- Inuiaqatigiinni attaveqaatersuutit ingerlatsinermillu aningaasaliissutissat naammassininnaajumallugit avataaneersunit aningaasaliissarsiornerup naammassinissaa.

Aningaasartuuteqarnissamik kissaatigineqartunik nutaanik sularinninneq

Suliassaqarfinit assigiinngitsunit aningaasanik amerlanerusunik kissaateqartoqartuaannarpoq. Tamakku AIS 2021-imut siunnersuutissamat ilanngussinnaanissaat periarfissaqanngilaq.

Naalackersuisut aningaasaqarnikkut kingunerisassat pillugit inatsisissatut siunnersuummut atatillugu suliassaqarfiit akornanni missingersuutitigut ataqatigiissarinissaq qulakkeerniarlugu assigiiaartumik ataatsimoorussamillu suleriaaseqartoqarnissaa aalajangiuppaat. Tassa imaappoq ulluinnarni sulinerni, siunnersuutit aningaasaqarnikkut sunniuteqartussat tamarmik aningaasanut inatsisinik nutaanik siunnersuuteqarnissamat piareersarnernut atatillugu salliuqqartuarnissaat. Tamanna allanut peqatigitillugu missingersuusiornermi malittarisassanut allannguutissatut siunnersuummi ilanngunneqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq.

Taamaammat aallaaviatigut susassaqaqfimmi aningaasartuuteqarnerunissamat kissaatigineqarsinnaasut susassaqaqfiup iluani sipaarniuteqarnikkut akilerneqarsinnaassapput. Naalackersuisut AIS 2021-mut allannguutissatit siunnersuutaata aappassaaneerineqarnissaa pingajussaaneerineqarnissaalu aningaasalersorneqarsimassapputtaaq.

Taamaattumik aamma aningaasanut inatsisissatut siunnersuummik naalackersuinnikkut sularinneqqinnermi tassungalu atasumik partiinik isumaqatigiinniaqateqarnerni siunnersuutit aningaasassaqartinneqanngitsut akuerineqarsinnaanngillat taamatullu aamma UPA 2020-mi aamma UKA 2020-mi aalajangiiffigisassatut siunnersuutit aningaasartuuteqarfiusussat akuerineqassagunik aningaasalersorneqarsimassallutik.

Taamaammat aalajangiinissamat siunnersuutit taamaattut aningaasanut inatsit pillugu isumaqatiginninniarnermi ilanngunneqartarnissaat pingaaruteqarpoq, taamaallitullu aningaasanut inatsimmi inaarutaasumi pingaarnersuinnermi qitiusumi, nalinginnaasumi suliassaqaqfiillu arlallit akornanniittumi immikkoornatik.

Tamanna Naalakkersuisut partiinik allanik oqaloqateqarnissaannut tunngavigineqassaaq, Naalakkersuisullu neriutugaat amerlanerit politikkikkut isumaqataaffigissagaat, matumani Aningaasaqarnermut Akileraartarnermullu Ataatsimiititaliap suleqatigineqarnissaa kiisalu AIS 2021-mut siunnersuut pillugu aningaasanut inatsimmut isumaqatigiissutissaq ilanngullugit.

AIS 2021-p piareersarneqarnera

Ukiut siuliinni aningaasanut inatsimmut tunngatillugu isumaqatigiissutaasarsimasut AIS 2021-p sulianerani naleqqatut atorneqarsinnaapput. Politikkikkut anguniakkat pilersaarutillu immikkoortukkaartut pisariaqartumik ataqatigiissinneqarnissaat eqqarsaatigalugu apeqqutinik pingaarutilinnik partiinik atsiukkamik isumaqatigiissuteqarnissaaq aningaasanut inatsisissatut siunnersuummi anguniagaavoq.

Peqatigisaanillu Naalakkersuisut allaffissornermi ingerlatsinermilu sipaaruteqarnissamut aningaasat atugassanngortitsinngitsuunnginnissaaq AIS 2021-imi siunnersuummut august 2020-mi saqqummiunneqartussamut ilanngunneqarnissaa anguniagaraat.

2021-mut aningaasanut inatsisissatut siunnersuummut suliamut ilanngussaagallartut

AIS 2020-p piareersarlugu suliareqqinnera coronamik pissutsinik tamatumalu kingunerisaanik tulleriarisariaqarnissamut eqqarsaatinik soorunami imaqarnerussaaq.

AIS2021-p suliarinerani tunngavissat allanngortinneri ilaatigut ima kinguneqassapput:

- Akileraarutitigut isertitassatut il.il. missingersuutit allanngortinneri.
- Ileqqaarfiusinnaasunik inuiaqatigiinnut annikinnerpaamik sunniuteqartussanik ujartuinissami tunngaviumik missingersuutinik ataasiakkaanik misissueqqissaarnissaaq.
- Inuiaqatigiit sapinngisamik piaarnerpaamik nalinginnaasumik ingerlatseqqilersinnaalersikkumallugit suliassanik aningaasaliissutissanillu illersorneqarsinnaasumik siuartinneqarsinnaasunik ujartuinissaaq. Tamakku ilaatigut tassaasinnaapput inissianut attartortakkanut tunngatillugu aserfallatsaaliugassanut iluarsartugassanullu tunngatillugu suliassat kinguartoorfiusut suliffissaqartitsisumik inuiaqatigiinilu aningaasatigut kaaviiaartitsilersinnaasunik siuartsinerit. Tamakku pillugitaaq piffissami aggersumi kommuninik oqaloqateqarnissaaq pisariaqassaaq.
- Suliassat aningaasaliissutillu inuiaqatigiinni suliffissaqartitsiniarneq eqqarsaatigalugu annertunerusumik sunniuteqaratik kiguartinneqarsinnaallutillu taamaatinneqarsinnaasut ujartornissaat.
- Inuiaqatigiinni tamani nammineq pilersornerup annertusarnissaanut tunngavissat sulissutiguarnissaat. Nammineq pilersornerup annertusarnissaanut suliniutip ingerlanera pillugu ilisimatitsissut Naalakkersuisunit tiguneqangajalerpoq. Suliniutit aaqqissuussaanermik pitsanngoriaataasut qitiusut, soorlu meeqqanut inuusuttunullu atugarliortunut immikkut ittumik suliniutit ingerlalluarnissaasa salliuunneqarnissaat ingerlaavartumillu nakkutigineqarnissaat pingaaruteqarpoq.

Tamatuma kingunerisaanik suliassat allanngortinneqartussat pillugit kiisalu sullissinerit assigisaasalu pitsanngortinneqarnissaanik pilersaarutaareersut isumaliutigineqaqqittariaqarnissaat pisariaqassaaq soorlutaaq aningaasaqarnikkut tunngavissat tassanngaannartumik allanngornerisa kingunerisaanik naalakkersuinikkut maannamut pingaarnersiuisimanagerit nalilersoqqinneqartariaqassasut.

AIS 2021 saqqummiutivinnerani AIS2021-mut tunngaviumik missingersuut naqqissugaq aammalu aningaasanut inatsisissap suliarinerani sunniutaasussat allat pillugit paasisstissat ilanngunneqassapput. Suliassaqarfinni kalluarneqartussani immikkoortunut pilersaarutit missingersuusiortnermi tunngavissat allanngornerisa kingunerisaanik allanngortitertariaqassapput.

Massakkut aningaasaqarnermik ingerlatsinermi ukiuni sisamani oqimaaqatigiissumik ingerlatsinissaaq tunngavigineqarlunilu piumasaqaataavoq. Missingersuutinik oqimaaqatigiissitsineq il.il. pillugit inatsimmi aalajangersakkat pissutsinik immikkut illuinnartumik pisoqartillugu saneqqunneqarsinnaanerit missingersuutinut inatsimmi sillimaffigineqareerpoq. Tamatumu kingunerisaanik Kommunit Namminersorlutillu Oqartussat missingersuutaat pillugit Inatsisartut inatsisaata allanngortinneqarnissaa pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 24, 28. november 2018-imeersoq naapertorlugu missingersuusiortnermi inatsimmi oqimaaqatigiissitsinissamik piumasaqaatit 31. december 2021-p tungaanut atorunnaarsinneqarallarpot. Tamatumu kingunerisaanik Naalakkersuisut

ukiuni sisamani oqimaaqatigiissumik ingerlatsinissamik tunngaveqarlutik ingerlatsisimaneranit allaanersunik AIS 2021 imaqarsinnaavoq.

Pissutsit taamaatillugit aningaasaqarnikkut isaatitsiffiusumik ingerlatsinissaq ataavartumik ingerlanneqarsinnaajunnaarpoq, tamatumalu kingunerisaanik inuiaqatigiit aaqqissugaanerini ajornartorsiutit annertuut pimoorussamik iliuseqarfigineqarnissaat pisariaqartinneqassaaq aamma AIS 2021 aqputigalugu AI 2020-mi aaqqiisutissaajunnartut pingaarnersiorneqarnerinut atatillugu.

Aningaasanut inatsisissatut siunnersuutip suliarineqarnerani suliniutinik nutaanik aningaasartuuteqarfiusussanik aallartitsinissat pinaveersaarnaqarnissaat pingaaruteqarluinnarpoq. Tamatuma kingunerisaanik Naalakkersuisut UKA2020-mi aningaasartuuteqarfiusussanik inatsisissatut aalajangiiffigisassatullu siunnersuuteqarniannigilat. Pissutsinili ataasiakkaanni aningaasartuuteqarfiusussanik siunnersuuteqartarsinnaaneq soorunalumi pisinnaassaaq, taamaattorli pisortat siunissami aningaasaqarniarnerat eqqarsaatigalugu tunuarsimaartumik pissuseqarnissaq tunngaviusariaqarpoq. Tassunga atatillugu partiit aningaasartuuteqarfiusussanik aalajangiiffigisassatut siunnersuuteqarnaveersaarnissat aamma pissusissamisuussaaq.

4 Anguniakkut uuttuutillu

4.1 Aningaasanik aqutsineq

Aningaasaqarnikkut Ingerlatsineq pillugu nassuiaat 2020-miipput taamaalilluni killiffimmik nutarsaaneq aamma pingaarnertigut uuttuiffiusunik tassungalu atasunik uuttuutininik annikitsumik tulluarsaaneq, taakku 2019-imi Aningaasaqarneq pillugu nassuiaammi saqqummiunneqarlutik inuiaqatigiinni ineriartorneq malinnaaffigisinnaajumallugu.

4.2 Anguniakkat uuttuutillu atorineqartarneri

Attasiinnarnissamut Inerikkiartortitsinissamullu pilersaarut ilaatigut naapertorlugu naalakkersuinikkut anguniakkat ingerlaneri malinnaaffigisinnaajumallugit inuiaqatigiinnilu aqqissugaanerit eqqarsaatigalugu ajornartorsiutit aaqqiiffigineqarsinnaanissaanut takussutaasinnaasut aalajangersimasut arlallit suliarineqarsimapput.

Uttuutit ataani allassimasut ilaatigut tassaapput assigiinngitsunut attuisut, ilaatigut Attasiinnarnissamut Inerikkiartortitsinissamullu pilersaarummi 2016-imeersumit iluarsaasseqqiffiusut sisamat iluanni pingaarnertigut uuttuutit (nalunaarsuiffik 14). Uttuutit uku siunertaralugit toqqarneqarput:

- Piffissami sivisunerusumi uuttuinissamut tulluummata.
- Ajornanngitsumik paasissutissat pisariaqartinneqartut pissarsiarineqarsinnaallutik, annerusumik Naatsorsueqqissaartarfik aqqutigalugu.
- Ajornanngippat FN-ip piujuartitsinissamut anguniakkanut (SDG-anguniakkat) ataqatigiittoqarluni.
- Ajornanngippat nunani allani aamma nunarsuarmilu immikkoortunik assersuussinernut atorineqarsinnaallutik.
- Politikikkut, allaffissornikkut aamma inunnillu tamanik atassuteqarluni.

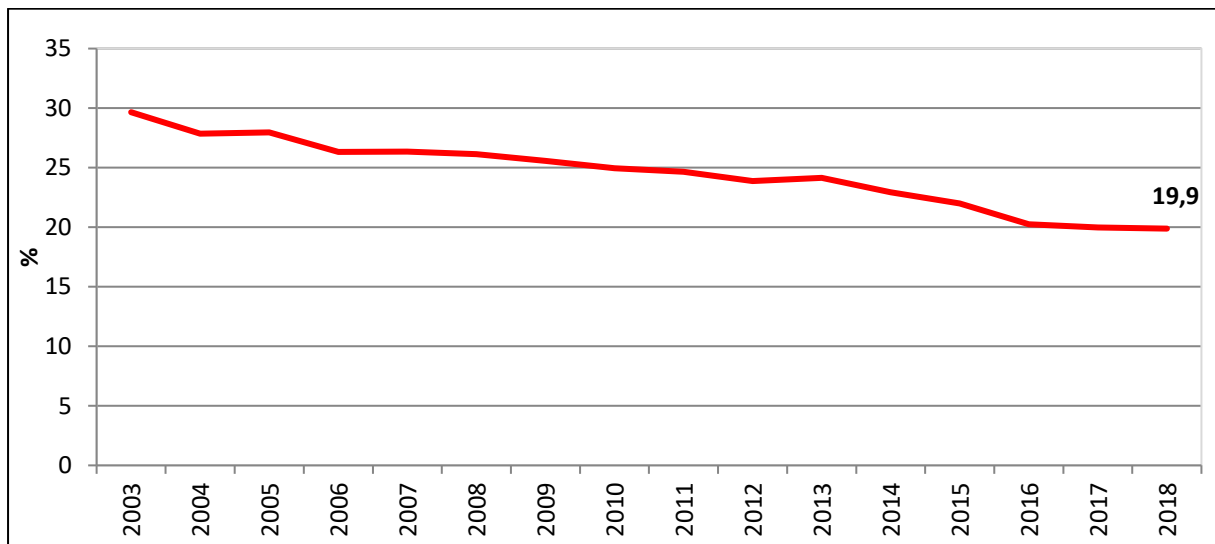
Nalunaarsuiffik 14. Pingaarnertigut anguniakkanut naleqqiullugu siuariartornerup nassuiarneranut uuttuutit

Tikkuussissut	Iluarsaasseqqinneq	Taaguut	paasissutissat pillugit innersuussutit
1	Tamanut sammisoq	Aningaasaqarneq imminut napatittoq	TAN-imut naleqqiullugu ataatsimoortumik tapiissutit annertussusaat TAN
2	Tamanut sammisoq	Annertunerusumik tunisassiorneq siuariartornerlu	TAN-iat nalingini siuariartorneq
3	Tamanut sammisoq	Pisortat ingerlataqarfiisa annertussusaat	Pisortat ingerlataqarfiisa TAN-imut naleqqiullugu annertussusaat
4	Tamanut sammisoq	Akiitsoqalernerneq aningaasaqarnikkullu qanoq iliornissamut kiffaanngissuseqarneq	TAN-imut sanilliullugu ilanngaateqareerluni akiitsut TAN
5	Tamanut sammisoq	Amerlanerusut akissarsiaqarluartuni sulinerat	SIK-mi akissarsiat minnerpaaffianni akissarsiaqartut
6	1 - Ilinniartitaaneq	Amerlanerusut inuussutissarsiutinut piginnaalersitsisumik ilinniagaqalernerneq	30-34-nik ukiullit inuussutissarsiutitigut piginnaalersitsisumik ilinniagaqartut amerlassusaat.
7	1 - Ilinniartitaaneq	Atuartut naggataamik soraarummeertut amerlanerusut toqqaannartumik ilinniagaqalernerat	Tungaviusumik atuarfiusumiit ukiup ataatsip kingorna atuartut naggataamik soraarummeersimasut amerlassusaat
8	2 - Siuariartorneq	Avammut niuernerneq aningaasaqarneq patajaannerusooq	Ingerlataqarfikkaartumik avammut niuernerup katiternerneq
9	2 - Siuariartorneq	Amerlanerusut suliffeqartut	Suliffissaaleqisutut nalunaarsorneqarsimasut ineriartorneri procentinngorlugu

10	3 - Pisortat ingerlataqarfii	Pisortat ingerlataqarfiisa annertussusaat	Pisortat ingerlataqarfiisa akissarsianut aningaasartuutaat
11	3 - Pisortat ingerlataqarfii	Kikkut tamarmik peqqissuuneri - sivilisunerusumik uumasarneq	Agguaqatigiissillugu ukiut inuuffiusartut allanngoriartornerat
12	4 – Imminut pilersorneq	Annertunerusumik naligiinneq inuuniarnikkullu annikinnerusumik assigiinngitsoqarnera	GINI-koefficientip ineriartornera
13	4 - Imminut pilersorneq	Sulisinnaasut ilai amerlanerusut	Innuttaasuniit sulisinnaasut amerlassusaat
14	4 – Imminut pilersorneq	Inuusuttut amerlanerusut ilinniagaqartut imaluunniit suliffillit	Inuusuttut 15 – aamma 25-nik ukiullit, ilinniagaqanngitsut suliffeqanngitsullu
15	Attaveqaatit	Nungusaataangitsumik nukissiorneq	Nukissiorfinni nukiup ataavartup annertussusaa
16	Pinerluttarneq	Inummut ulorianartumik pinerluttarneri annikillineri	Nalunaarutigineqartartut ineriartorneri

Tamanut sammisut anguniakkat aamma uuttuutit

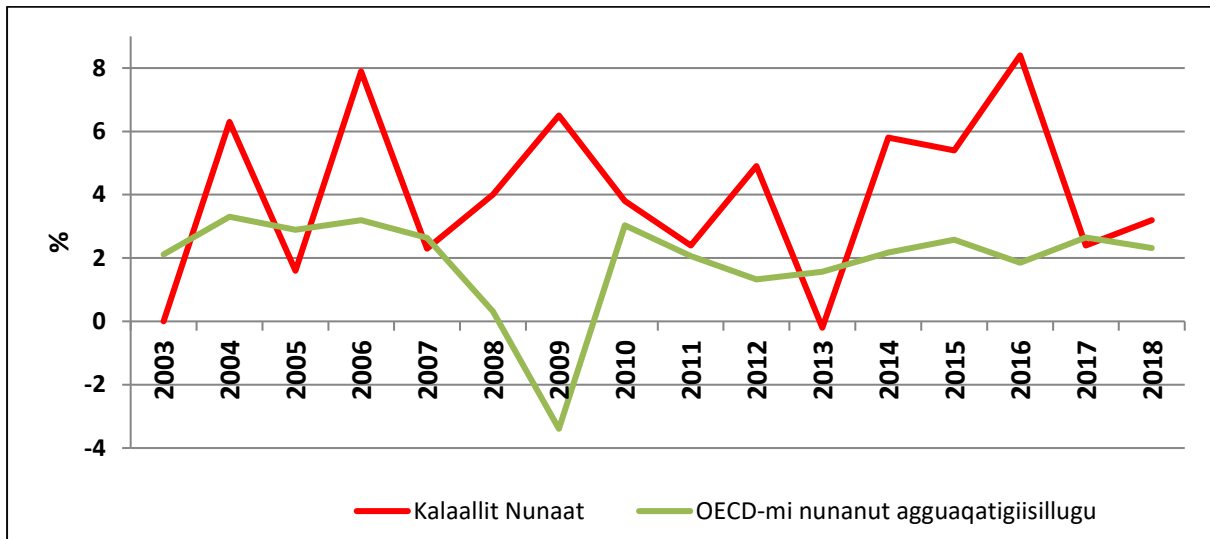
Anguniagaq 1. Aningasaqarneq imminut napatittoq. TAN-imut naleqqiullugu ataatsimoortumik tapiissutit annertussusaasa appartinnerat

Najoqqutaq: Naatsorsueqqissaartarfik

Ataatsimoortumik tapiissutit TAN-imut naleqqiullugu annertussusaat arriitsumik appariartorsimapput taamaalillunilu pingaarnertigut isigalugu naalagaaffimmiit ataatsimoortumik tapiissutiniit isumalluuteqarnerup annikillisinneqarnissaa pillugu politikikkut anguniakkamut naapertuulluni.

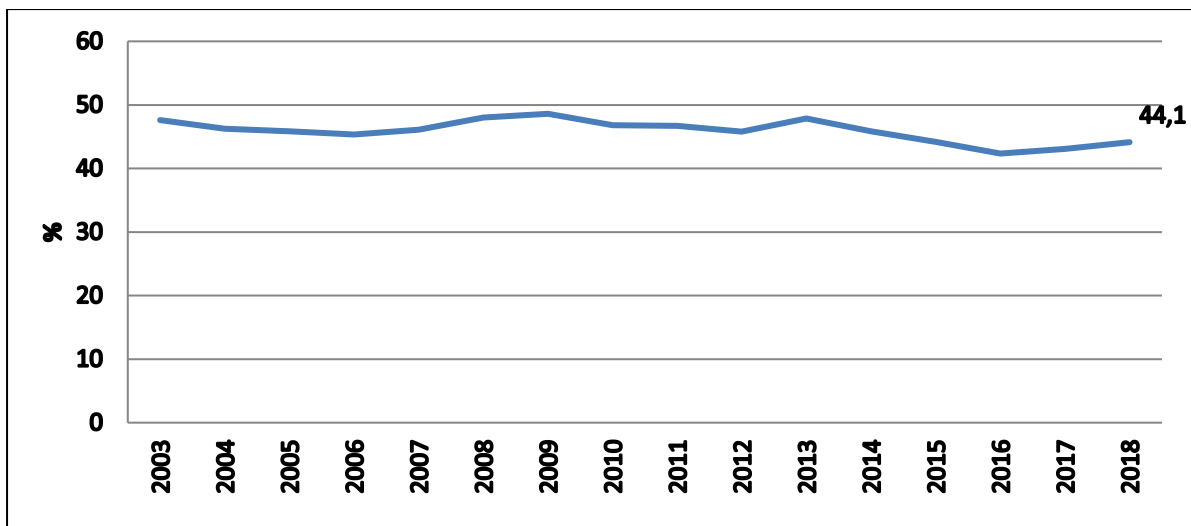
Anguniagaq 2. Tunisassiorneq annertunerusoq OECD-imut sanilliullugu piffissami 2003-imit 2018-imit TAN siuariatorneq. OECD.

Najoqqutaq: Naatsorsueqqissaartarfik aamma OECD

TAN-imi ukiumut siuariatorneq agguaqatigiisillugu qaffasissimavoq, aamma OECD-imi nunani agguaqatigiisitsinermut assersuukkaanni. Nunami maani TAN-imi ineriatornermi annertuumik nikerartoqarpoq, tamatumunnga ilaatigut pissutaalluni aalisarnermik ingerlataqarfiup aningaasaqarneranik annertuumik pinngitsuugaqarsinnaannginneq.

Anguniagaq 3. Pisortat ingerlataqarfiisa annertussusaat. Pisortat atuinerisa TAN-imut naleqqiullugu annertussusaa

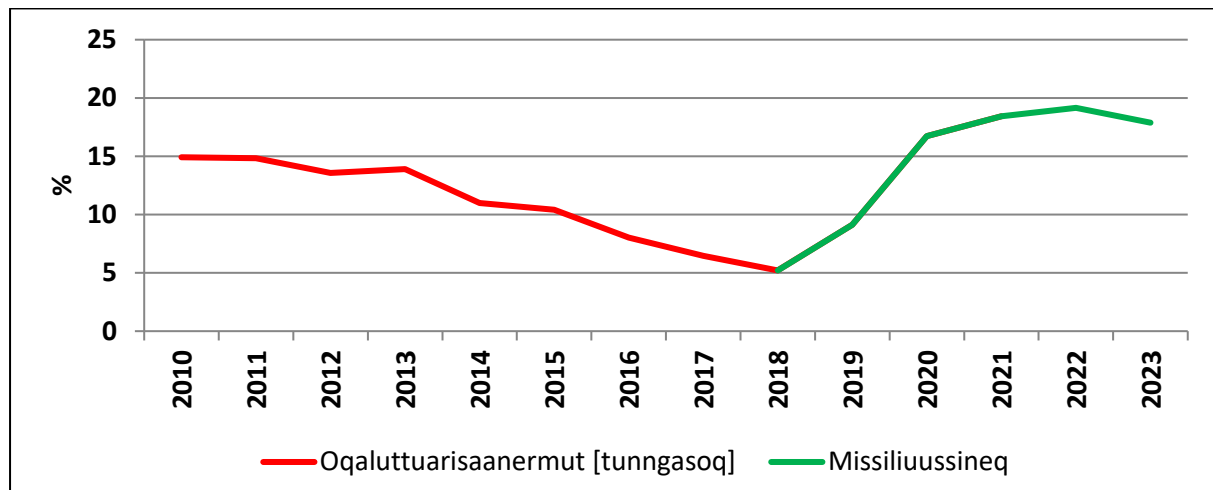

Najoqqutaq: Naatsorsueqqissaartarfik

Nalunaarsugaq: Kisitsit takussutissiami saqqummersinneqartut PØB2019-ip kukkusumik naatsorsorneqarsimanerata kingunerisaanik sanilliussitut atornerqarsinnaanngillat.

Tunisassat ataatsimut nalinganik (BNP) pisortat atueqataanerat 2003-imili appariatorpoq taamaattorli 2016-imit 2018-imit annikitsumik qaffariaqqilaarsimalluni. Nunanut tamalaanut sanilliullugu pisortat atuinerat suli annertungaatsiartutut oqaatigineqartariaqarpoq. Tamatumunnga ilaatigut pissutaavoq nunap nunataatigut innuttaatigullu angissusai.

Anguniagaq 4. Akiitsoqalerneq aningaasaqarnikkullu qanoq iliornissamut kiffaangissuseqarneq Akiitsut erniaqartut tamarmiusut kiisalu taarsigassarsinissamut ilimagisat 2010-2023

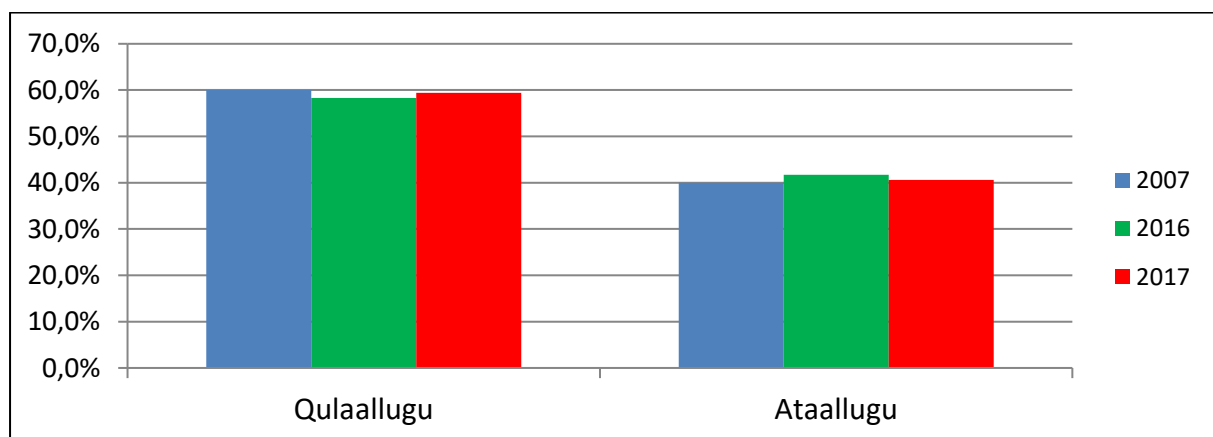

Najoqqutaq: Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik

Nalunaarsugaq: BNP-imi kisitsit akiitsut titartaganngorlugu saqqummersinnera GØR aamma attassiinnarnissamik ingerlatsinermut ilusiliameersuupput. BNP eqqarsaatigalugu naatsorsuutigisat COVID-19 sioqqullugu suliarineqarsimapput. BNP-ip 2020-mi siunissamilu assilissamik allangortitsisumik appariarnissaat naatsorsuutigisariaqarpoq.

Pisortat ilanngaattissat ilanngaatigereerlugit akiitsui tamarmiusut annikipput immikkoortoq 1.12 takuguttaaq. Ilangaateqareerluni akiitsut annertussusaannik naliliinermi annaasaqariataarfiusinnaasuni nunap peqataanerani pisussaaffiliisut sillimaffigineqassapput. Maannakkut aalisarnermi aningaasaqarnermik annertuumik illuinnaasiortumik isumalluuteqarnermi nunap akiitsutigut pisinnaassusia appasinneruvoq inuussutissarsiutit napatitsisuusut amerlanerusinnaanerit naleqqiullugu. Nunanit tamalaanit isigalugu akiitsut sulii appasipput. Akiitsut ikineriartorneri corona-mik pissutsinit sunnerneqarsimanissaa naatsorsuutigisariaqarpoq.

Anguniagaq 5. Akissarsiaqissaartut sulisut amerlanerusut. 2006-imi, 2016-imi aamma 2017-imi SIK-mi akissarsiat minnerpaaffiannit annertunerusunik appasinnerusunillu akissarsiallit amerlassusaat

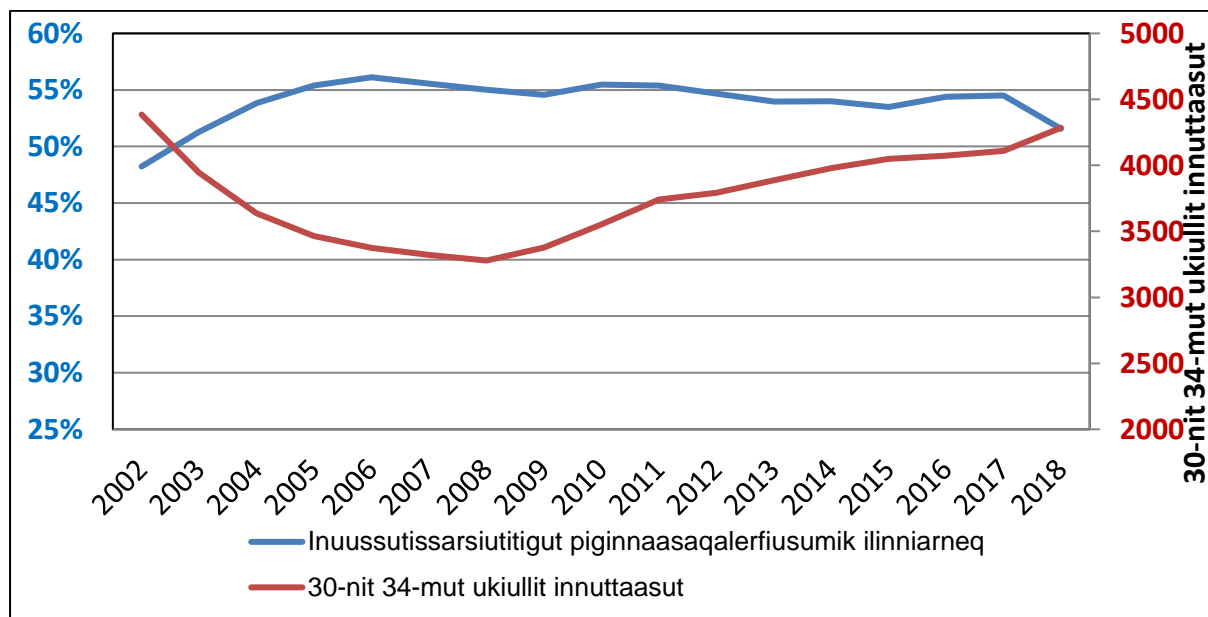

Najoqqutaq: Aningaasaqarnermut Naalakkersuisoqarfik

Sulisinnaasuni (18-64-inik ukiullit) innuttaasut amerlasoorujussuit allanut naleqqiullugit appassisumik akissarsiaqarput. 2007-imiit 2017-imut ataatsimut isigalugu annertuumik allangortoqarsimangilaq, taamaattorli 2016-imiit 2017-imut pitsaasumik annikitsumik allangortoqarsimalluni, akit aningaasarsiornikkullu pissutsit pitsaasut qularnanngitsumik malitsigisaannik. Takussutissiaq ANI 2019-imut sanilliullugu allangungnigilaq.

Anguaniakkat uuttuutillu ilinniartitaanermut

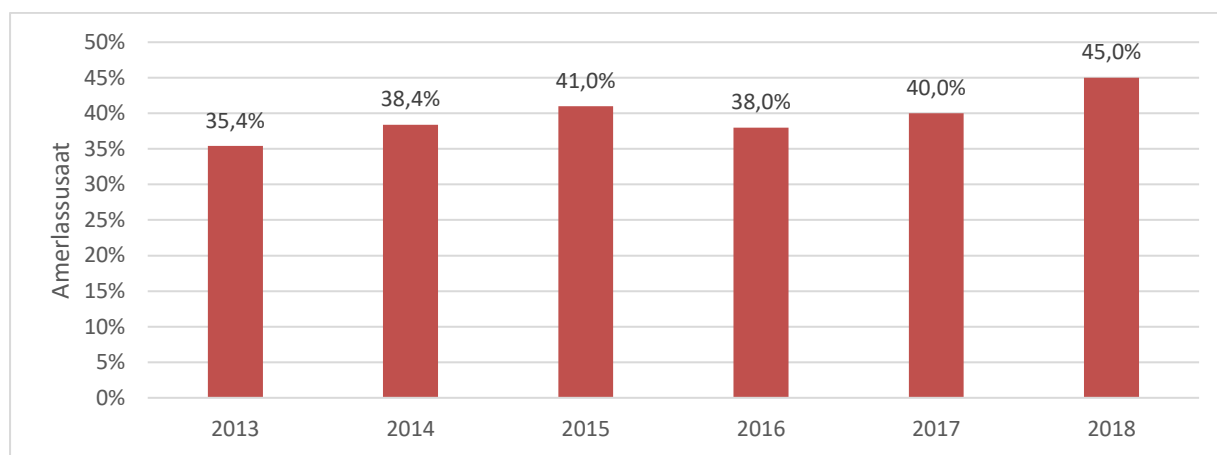
Anguniagaq 6. Inuussutissarsiutitigut piginnaalersitsisumik ilinniagaqartut amerlanerusut. Inuit 30-34-inik ukiullit amerlassusiinut naleqqiullugu inuussutissarsiuteqalersitsisumik ilinniagaqartut inuit amerlassusaat

Najoqqutaq: Naatsorsueqqissaartarfik

Innuttaasut 30-34 ukiullit 2002-imit 2010-mut annertuumik ikileriarsimapput 2010-llu kingorna amerliartoqqilaalersimallutik. Inuussutissarsiutigisinnaasaminnik ilinniagallit amerlassusaat 2002-mit 2018-imut 4 %-point-imik amerleriarput. 2010-mi amerlanerpaareerlutik 2018-imi ikileriaqqillutik.

Anguniagaq 7. Tunngaviusumik atuarfiup kingorna toqqaannartumik ilinniagaqalersut atuartut naggataarutaasumik soraarummeertut amerlanerusut. Tunngaviusumik atuarfiup naammassineqarneraniit ukiup ataatsip kingorna atuartut naggataarutaasumik soraarummeersimasut ilinnialersimasut amerlassusaat

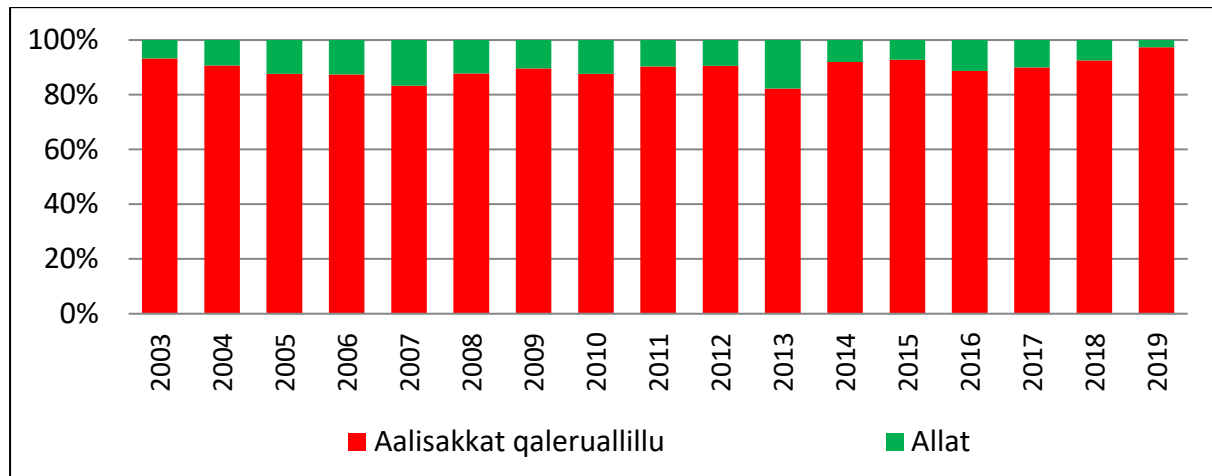

Najoqqutaq: Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Ilisimatusarnermullu Naalakkersuisoqarfik

Tunngaviusumik atuarfimmi atuartut naggataarutaasumik soraarummeersimasut ingerlaannarlu ingerlaqqissimasut 2013-imi 35 %-imiit 2018-imi 45 %-imut amerlisimapput. Kisitsisini inuusuttut ilinniagaqartut efterskolertullu ilaatinneqarput.

Siuartornermut aamma suliffeqarnernullu anguniakkat uuttuutilu

Anguniagaq 8. Avammut niuernermi aningaasaqarneq patajaannerusoq. Nioqqutissanik avammut niuernerup katitigaanera.

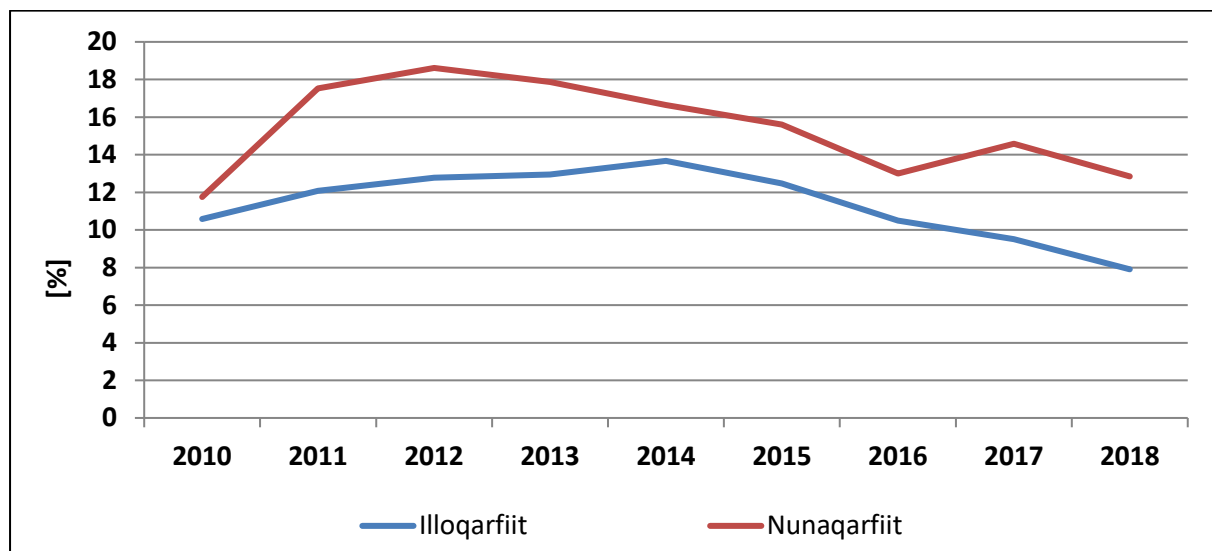

Najoqqutaq: Naatsorsueqqissaartarfik

Nalunaarsugaq: Kisitsisit 2019-imeersut suli kisitsisaagallarmata mianersuunneqassapput. Pingaartumik maskiinanik assartuutinillu avammut nioqquteqarneq nalornissutigineqarpoq (angallatinik nutaanik avataanit niuernerup atatillugu kilisaatinik tunisineq).

Aalisakkanik qalerualinnillu avammut niuernerup suli nioqqutissanik avammut niuernerup tamarmiusup ilagaa annertooujussuaq. Tamatuma aningaasaqarneq aalisarnermik ingerlataqarfiup iluani ineriartornerup allanngoranneranut annertuumik sunnertiasunnortippaa ilaatigut akit pisassiisutillu annertussusaat eqqarsaatigalugit. Aalisakkanik nioqquteqarnermi isertitat nalingisa naatsorsorneqartarneri 2019-imit allanngortinneqarput. Tamatuma kingunerisaanik tamakku naatsorsuineri annertunerusumik sammineqartalerput.

Anguniagaq 9. Suliffeqartut amerlanerusut. Illoqarfinni nunaqarfinnilu suliffissarsiortut nalunaarsorneqarsimasut 2010-2018

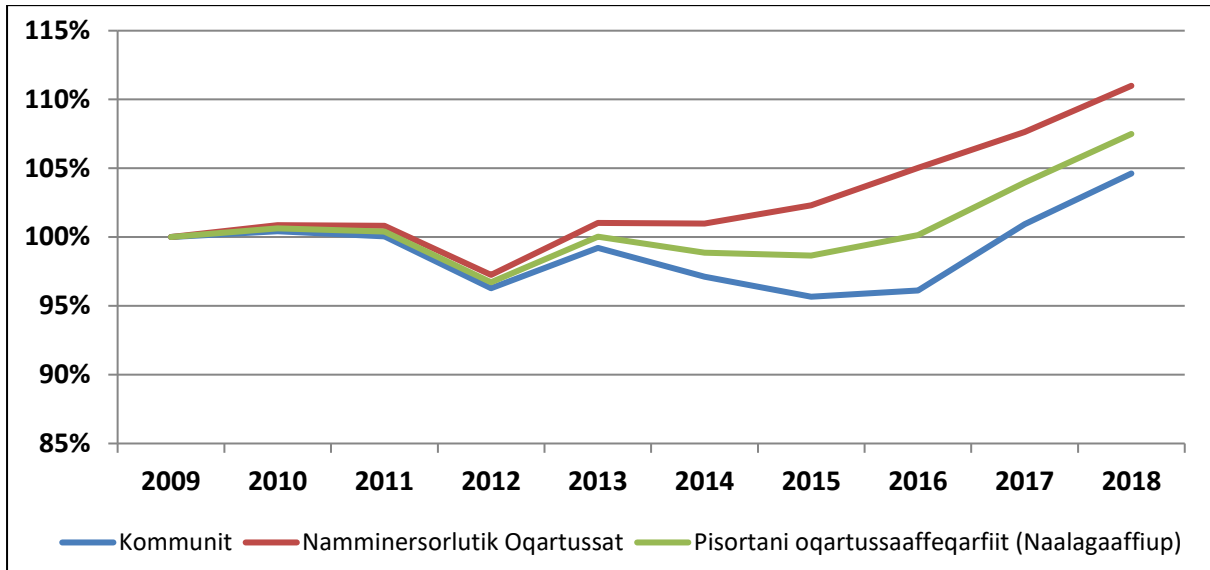

Najoqqutaq: Naatsorsueqqissaartarfik

Suliffissarsiortut nalunaarsugaasimasut amerlassusaat illoqarfiiit eqqarsaatigalugit 2012-imi appariartorsimapput, nunaqarfiiit eqqarsaatigalugit nikerarsimalluni. Suliffissaaleqisut nalunaarsugaasimasut amerlassusaat illoqarfinnut naleqqiullugu nunaqarfinni qaffasinneruvoq. Kisitsisit taamaallaat 2018 tikillugu pigineqarput, sulisinnaasut amerlassusaanni nutaanik kisitsiseqanngimmat.

Anguniakkat uuttuutillu pisortanit ingerlataqarfimmu

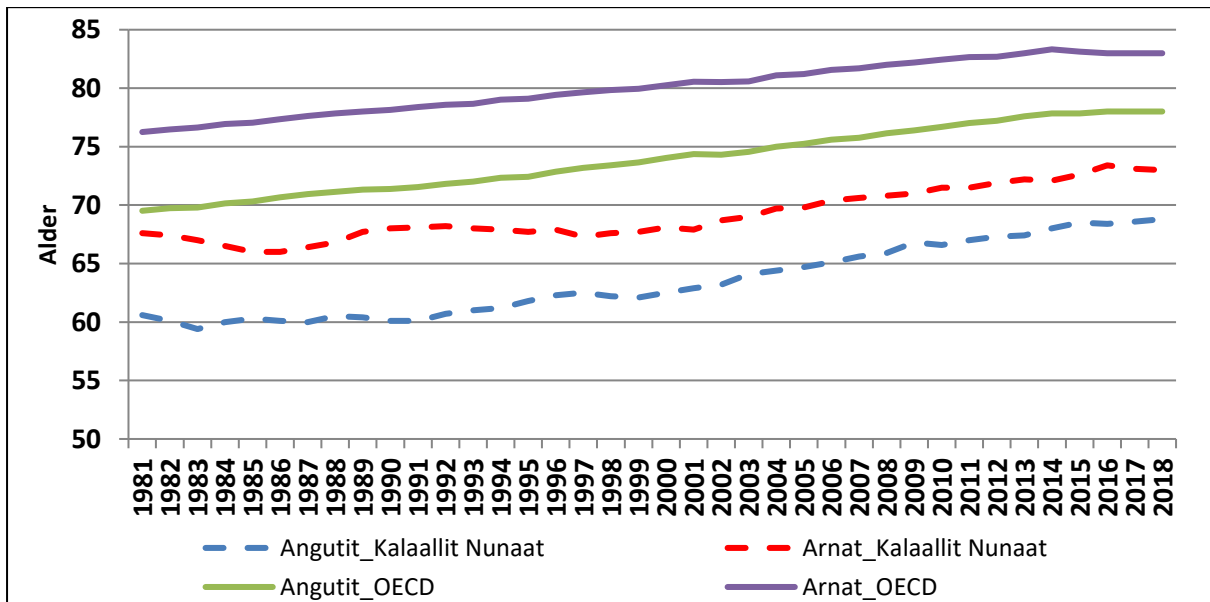
Anguniagaq 10. Pisortani ingerlataqarfik (naalagaaffik). Pisortat akissarsianut aningaasartuutaat (2018-imi akit aallaavigalugit naatsorsorneqartut).

Najoqqutaq: Naatsorsueqqissaartarfik

Namminersorlutik oqartussani kommuninilu akissarsiat tamarmiusut 2016-imisulli 2009-mi qaffasissuseqarput (iluarsaasseqqinnerup ukiua), tamanna najoqqutaasoq 2009 100-mut inissillugu akini aalajangersimasuni naatsorsorneqarpat. Namminersorlutik oqartussat akissarsianut aningaasartuutaat tamarmiusut 2013-imi amerliartorsimapput, kommuninili akissarsiat piffissami 2010-mit 2016-imut apparsimariarlutik 2016-imiit 2017-imut annertuumik qaffassimallutik.

Anguniagaq: 11 Kikkut tamarmik peqqinnerulissapput - piffissaq inuuffiusartooq sivilisunerulissaaq. Agguaqatigiissillugu ukiut inuuffiusartut allanngoriartornerat

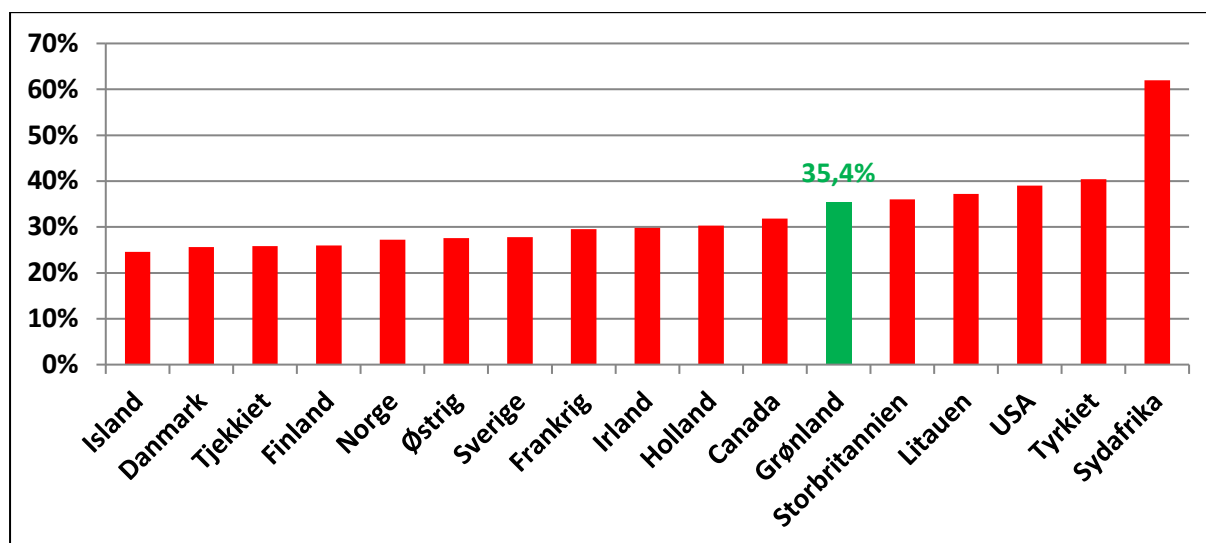

Najoqqutaq: Naatsorsueqqissaartarfik

Agguaqatigiissillugu ukiut suli inuuffiusussat ataatsimut isigalugit qaffakkiartorsimapput. Tamanna pingaartumik 1999-imi angutinut arnanullu erseqqissimavoq. Kingullertut taaneqartut agguaqatigiissillugu ukiut suli inuuffigisassaata angutinut sanilliullugu nalinginnaasumik qaffasinneruvoq. Kalaallit Nunaat suli OECD-mut naleqqiullugu kinguaattooqqavoq.

Imminut pilersornermut anguniakkat uuttuutillu

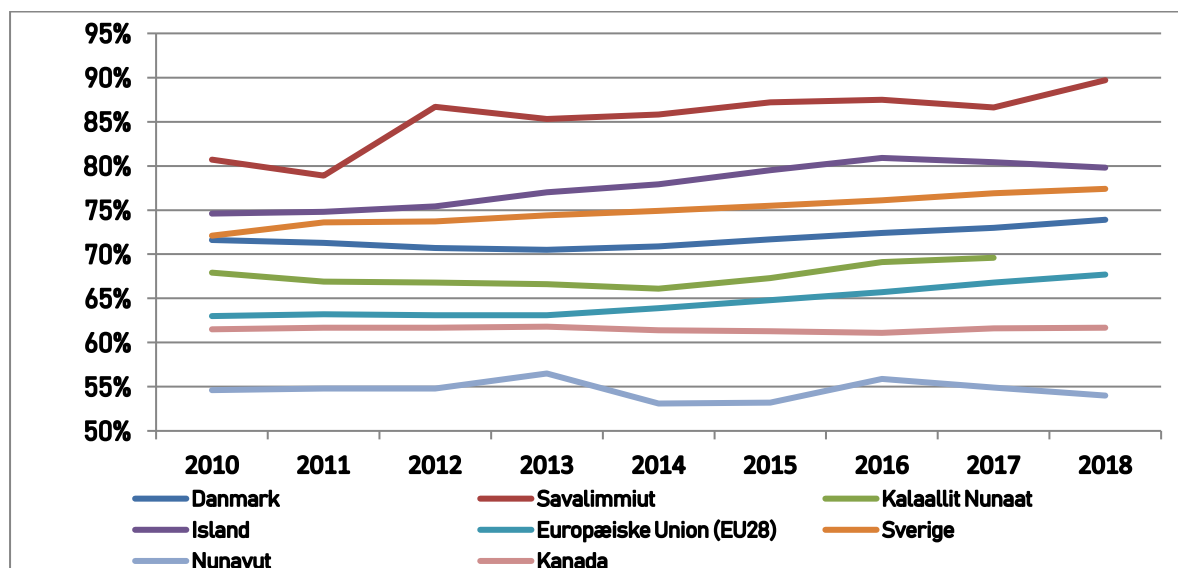
Anguniagaq 12. Annertunerusumik naligiinneq inuuniarnikkullu nikingasoqannginneruneq. 2018-imi nunani arlalinni Gini-koefficienti.

Najoqqutaq: Naatsorsueqqissaartarfik

Gini-koefficienti, tassaasoq naligiinnginnermut uuttuut nunani tamalaani atoneqartartoq, Kalaallit Nunaanni qaffasissumiippoq, pingaartumik nunani avannarlerni nunanut assersuukkaanni. Piitsuussutisimik uuttuineq pillugu aamma immikkoortoq 4.3 innersuussutigineqarpoq. Nunanut allanut arlalinnut, USA-li pinnagu, naleqqiullugu Kalaallit Nunaat annikitsuinnaavoq.

Anguniagaq 13. Amerlanerusut sulisinnaasunut ilaalernerat. 2010-18-imi nunani assigiinngitsuni sulisinnaassutsip annertussusia.

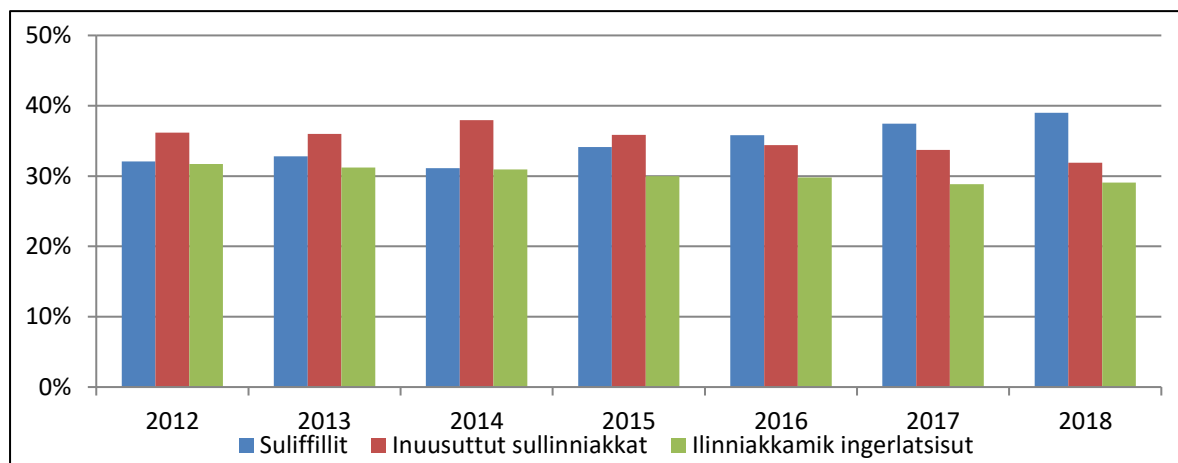

Najoqqutaq: Nordisk statistikbank (15-64-inik ukiullit), Canada Statistics (15+ ukiullit) aamma EuroStat (15-64-inik ukiullit)

Nunavumut (aamma ataatsimut isigalugu Canadamut) assersuukkaanni Kalaallit Nunaat qaffasissumik sulisinnaassuseqarpoq aamma EU-tut qaffasitsigaluni. Pingaartumik Savalimmiunut Islandimullu assersuussinermi taamaattoq sulisinnaassuseq appasissumiippoq. Kalaallit Nunaanni sulisinnaassutsip annertussusaa 2014-imi annikitsumik qaffakkiartorsimavoq. Sulisinnaassutsip

annertussusaa isertitatigut aningaasartuutitigullu pisortat aningaasaqarnerannut annertuumik pingaaruteqarpoq.

Anguniagaq 14. Inuusuttut suli amerlanerusut ilinniagaqarnissaat imaluunniit suliffeqarnissaat. Inuusuttut 16 – aamma 26-nik ukiullit ilinniakkamik ingerlataqanngitsut suliffeqanngitsulluunniit 2010-2018-imi amerlassusaa.

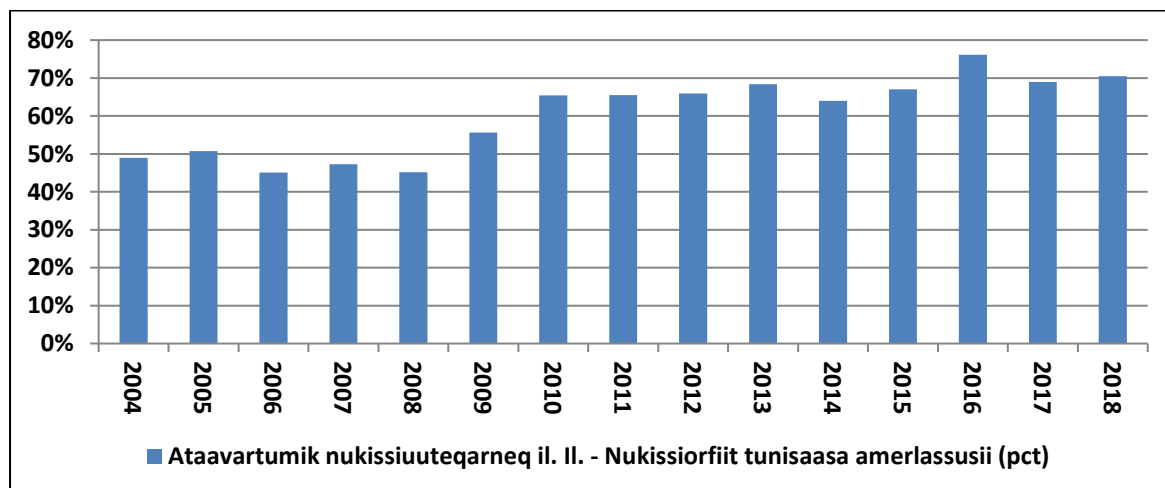

Najoqqutaq: Naatsorsueqqissaartarfik

Inuusuttut 15 – 26-nik ukiullit ilinniakkamik ingerlatsinngitsut suliffeqanngitsullu amerlassusaa ataatsimut isigalugit appariarsimapput. 2014-imi appariangaatsiarnera inuusuttut suliffillit amerleriarujussuarsimaneranik pissuteqarpoq. Inuusuttut 15-26-nik ukiullit amerlassusaa 2012-imi annikitsumik apparialaartarluni allannguissimavoq.

Attaveqaatinut anguniakkat uuttuutillu

Anguniagaq 15. Nukissiorfiit tunisaasa ataavartut annertussusaa [pct.] 2014 – 2018

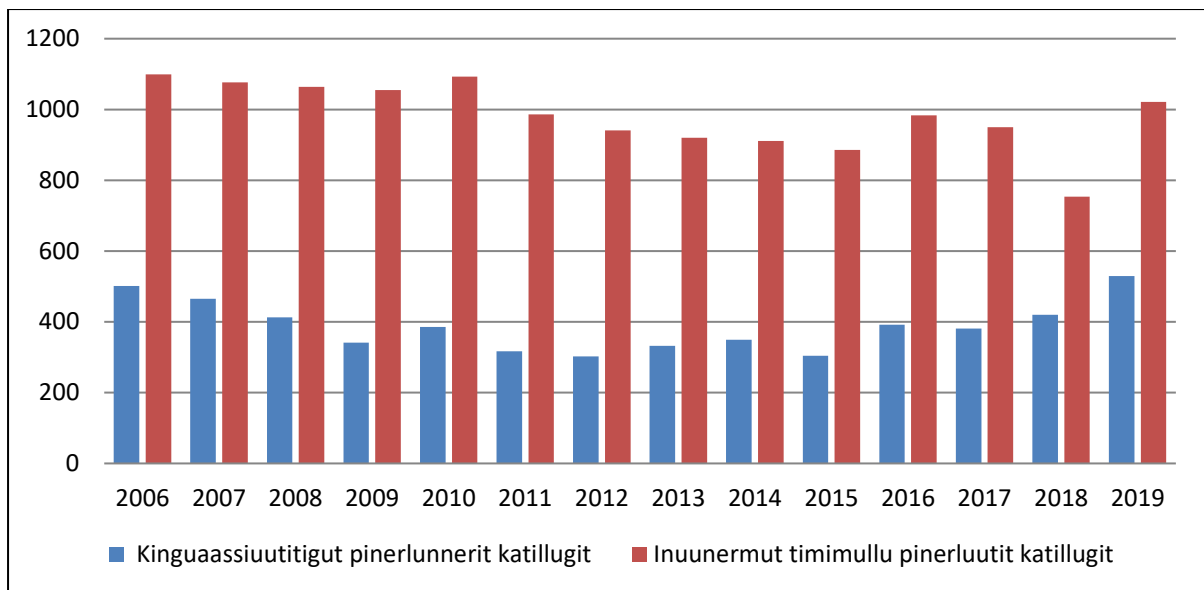

Najoqqutaq: Naatsorsueqqissaartarfik aamma Nukissiorfiit

Pisortat nukimmik pilersuinerannit nukiup ataavartup annertussusaa nalinginnaasumik 2008-miit qaffakkiartorsimavoq, taamaattoq ukiuni ataasiakkaani, matumani 2016-imiit 2018-imut annikinnerusumik nikerarsimavoq. Ataatsimut isigalugu qaffakkiartorneq taanna pingaartumik erngup nukingani nukissiorfinni aningaasaliinernut atassuteqarpoq.

Pinerluttarnerup appartinnissaanut anguniakkat uuttuutillu

Anguniagaq 16. Inummut ulorianartumik pinerluttarnerit appartinneri. Nalunaarutigineqartartut amerlassusiisa ineriartornerat 2006 - 2019.

Najoqqutaq: Naatsorsueqqissaartarfik

Kinguaassiuutitigut pinerluutit aamma inuunermut timimullu pinerluutit nalunaarutigineqartut amerlassusaat 2006-imiit 2018-imut apparsimapput, taamaattorli piffissakkaartumik nikittoqartarsimalluni. 2018-imiit 2019-imut malunnartumik qaffaateqarneranut immaq nassuiaataasinnaavoq susassaqaarfiup ukiumi kingullermi annertuumik qitiutinneqarnera, tamanna inatsisinik unioqqutitsinernik taamak itunik unnerluutiginnittarnerup annertunerulerneranut pequtaasimasinnaavoq.

4.3 Piitsuussutsimik uuttuineq

AIN 2019 piitsuussutsimik uuttuineq pillugu immikkoortumik annertuumik imaqarpoq, taanna Naatsorsueqqissaartarfiup ukiumoortumik saqqummersittagaa aallaavigalugu suliarineqarsimavoq: "Aningaasarsionikkut atugarliortut". Piitsuussutsip annertussusaata uuttorneqarnissaanik pisariaqartitsineq innuttaasut inuunermi atugaasa pitsanngorsarneqarnissaannik anguniakkamut atatillugu pingaaruteqarpoq. Aningaasarsionikkut atugarliortut Naatsorsueqqissaartarfimmit nassuiarneqarpoq inuk atorsinnaasaminik isertitaqarsimasoq, ukiuni tulleriinni 3-ni isertitanut isornartumik killiussap ataani isertitaqarsimasoq. Naatsorsueqqissaartarfik tamatumingna naatsorsuinermini inernerit allattorpai aningaasarsionikkut atugarliortuunissamut isertitanut killiliussaq agguaqatigiissillugu isertitat 50 pct.-inut aamma 60 pct.-inut inissinneqarluni.

Isertitat nalilersornerini ilaqtariit isertitaat atorneqarsinnaasut aallaavigineqarput (tassa imaappoq akileraarutit kingorna isumaginninnermi nuunneqartartut ilanngullugit), ilaqtariillu angissusaat katitigaanerallu sillimaffigineqarluni (isertitat nalillit). Taamaaliortoqarpoq ilaatigut ilaqtariit ataatsit ataatsimoorussamik aningaasaqarmata, ilaatigullu inoqutigiinni atuinermi annertuumik ingerlatsinermi iluaqteqartarnek pissutigalugu.

Aningaasarsionikkut atugarliortut pillugit kisitsisitigut paasissutissat Danmarkimi taamaaqataanik naatsorsuinernek annertuumigut aallaaveqarput. Ilaqtariit assigiinngitsut angissutsillu akornanni atuinissamut periarfissanik assersuussisinnaasunik nalilinnik naatsorsuinernek pitsaanerulersitsisinnaasunik immikkut kalaallit nunaanni naatsorsuinernek suliaqartoqarsinnaanersoq siumut sammisumik nalilerneqarumaarpoq.

Inerniliussat

Isertitanut killeq agguaqatigiissillugu isertitat 50 %-inut inissinneqarpat takuneqarsinnaavoq nunaqarfinni aningaasarsionikkut atugarliortut amerlanersaasut. Sumiiffiit aningaasarsionikkut atugarliornerpaaffiusut tassaapput Nanortalik, Kangaatsiaq, Upernavik, Qaanaaq aamma Tasiilaq, nalunaarsuiffik 15 takuuk.

Nalunaarsuiffik 15. Agguaqatigiissillugit isertitat 50 pct.-ii inorlugit isertitaqartut inuit aningaasarsiornikkut atugarliortut amerlassusii sumiiffinnut agguarlugit, 2013-2018.

	2014	2015	2016	2017	2018	2018
	<i>%-innaorluait annertussusai</i>					<i>Amerlassusaat</i>
Nanortalik	6	5	5	5	5	75
Qaqortoq	3	3	3	4	4	87
Narsaq	4	4	3	4	3	43
Paamiut	2	2	2	3	4	53
Nuuk	2	2	3	3	3	427
Maniitsoq	3	3	3	3	3	91
Sisimiut	2	2	2	2	2	114
Kangaatsiaq	5	7	6	7	10	105
Aasiaat	3	4	3	4	4	104
Qasigiannugit	2	2	1	2	3	28
Ilulissat	2	2	2	2	3	120
Qeqertarsuaq	1	2	2	2	2	14
Uummannaq	2	1	2	2	3	49
Upernavik	8	9	9	10	9	226
Qaanaaq	10	10	9	13	11	69
Tasiilaq	11	11	10	11	13	315
Ittoqqortoormiit	3	5	4	4	5	15
Tamarmik	3	4	4	4	4	1935

Najoqqutaq: Naatsorsueqqissaartarfik, <http://bank.stat.gl/SODOU02>

Nalunaarsugaq: Ivittuut Nuup ataani naatsorsorneqarput

Angerlarsimaffeqanngitsut inuuniarnikkullu atugarliortut

2017-imi kommunit kisitsinerisa ataatsimut takutippaat, kommunit naatsorsueriaasaat tunngavigalugu angerlarsimaffeqanngitsut 841-sut. Assigiinngitsunik naatsorsueriaaseqarneq pissutigalugu kisitsisit nalorninartortaqarput. 2019-imi Naalakkersuisut angerlarsimaffeqannginnermut inuuniarnikkullu atugarliornermut pissutaasut ajornartorsiutillu annertussusaat kiisalu pinaveersaartinnissaannut ikiorsernissaapnullu sunniiniutit paasilluarumallugit misissueqqissaarnermik suliamik aallartitsipput.

5. Attassiinnarnissamut Inerikkiartortitsinissamullu pilersaarummik malitseqartitsineq

2016-imi Aningaasaqarnikkut ingerlatsineq pillugu nassuiaat Qallunaat Nunaannit ataatsimoortumik tapiissutininik pingitsuisinnaannginnerup annikiliartortinneqarnissaannik, pisortat patajaatumik aningaasaqarnerannik, kiisalu namminersorlutik inuussutissarsiortuni siuariartornermik suliffissaqartitsinermillu annertunerusumik pilersitsinissamik pingaarnertut aningaasaqarnikkut anguniagaannut ikorfartuutissatut siunissamut ungasissumut sammititamik Naalakkersuisuusimasut attassiinnarnissamut inerikkiartortitsinissamullu pilersaarutaannik imaqarpoq.

Pilersaarut aqqissuusseqqinnissamut sammivinnik sisamanik toqqammaveqarpoq, taakkulu 2017-imit 2020-mut aningaasanut inatsimmik isumaqatigiissutini aamma ilaatinneqarput. Immikkoortuni tullerni aqqissuusseqqinnissamut sammivinni sisamani aqqissuusseqqinnermut suliniutit pingaarutillit allaaserineqassapput:

1. Ilinniartitaanermut ataatsimut aqqissuusinnerup ineriartortinneratigut ilinniarsimassutsimik qaffassaaneq.
2. Aningaasarsiornerup siuariartortinnissaa arlalinnillu tunaartaqartumik aningaasarsiornermut ikaarsaaneq.
3. Pisortat ingerlatsiviannik nutarsaaneq.
4. Isumaginninnikkut ikiorsiissutit, akileraartarnermik aqqissuusinnerup ineqarnermullu immikkoortup aqqissuuteqqinneratigut imminut pilersorneruneq.

2020-mut Aningaasaqarnikkut ingerlatsineq pillugu nassuiaat annertunertigut coronamik ajornartorsiornermik ukkataqarpoq, taamaamallu aqqissuusseqqinnermut sammivinnik sisamanik nassuiaatit naatsuaaraapput. Aqqissuusseqqinnermut sammiviit ataasiakkaat siuariartornerat pillugu erseqqinnerusumik nassuiaat, suliniutillu ilaatinneqartut aqqissuusseqqinnermillu suliniutit ukiuni aggersuni aningaasanik inatsininik suliaqarnernut ilanngullugit suliarineqassapput, taamaalillutillu taakkununga ilanngullugit pingaarnersuinernik isumaliutinut ilanngunneqassallutik.

5.1 Ilinniarsimassutsimik qaffassaaneq

Amerlanerusut meeqqat atuarfianni naammassereernerminni sukkasuumik inuussutissarsiutinut tunngasunik piginnaasaqalerfiusumik ilinniakkamik aallartitsillutillu naammassinninnissaat, inuiaqatigiinnik imminut napatittunik piujartitsisumillu toqqammaveqartunut pingaaruteqarluinnartuuvoq. Taamaammat ilinniartitaanermik aqqissuusinnermi aporfiiit piiarneqarnissaasa pingaarnertut ineqarnissaa politikikkut isumaqatigiissutigineqarpoq, tassani ilanngullugit:

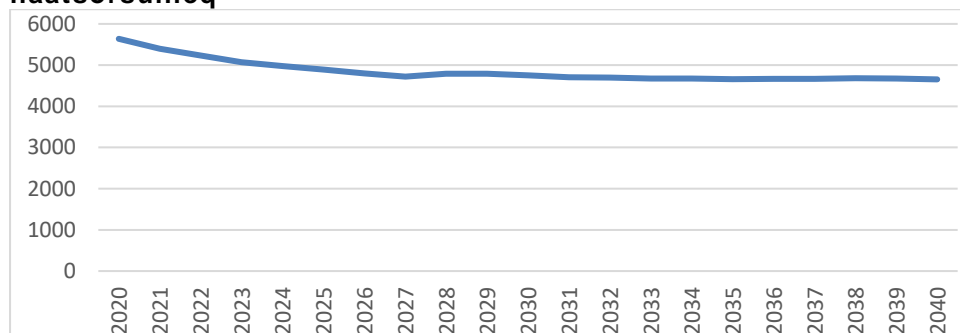
- Atualernej sioqqullugu meeqqallu atuarfianit inuusuttut ilinniarfiinut ilinniarfinnullu ingerlaqqiffiusunut ikaarsaarnernik pitsaasunik pilersitsineq,
- Ilinniarfinnik praktikkerfinnullu pissarsisinnaannginnerup inuusuttut inuussutissarsiornermik ilinniagaqalernermik aallartitsinngitsoorsinnaanerannik pinaveersimatitsineq, aamma
- Immikkoortumi akimuisumik ataqatigiissitsisumik ataatsimut pilersaarusiortnermik ataatsimooqatigiinnik nukittuunik pilersitsinermik pitsaasumik aningaasartuutinillu ilisimaarinnilluni isumaluutinik atuinermik isumannaarinninneq.

Anguniakkat taakku ineriartortitsinermi suliniutit sukumiisut assigiinngitsut aqutigalugit naammassinarneqarput, tassani makku ilanngullugit:

1. ilinniartitaanermi aqqissuusineq ataqatigiinnerullunilu eqaannerusooq, amerlanerit inuussutissarsiutinut tunngasunik piginnaasaqalerfiusumik ilinniarnermik ingerlatsisinnaanerannik qulakkeerinnittoq.
2. Ilitsersuinernik suliaqarluarneruneq ilinniarfissanillu praktikkerfissanillu isumannaarinninneq.
3. Kollegiami inissanik ilinniartitaanermilu naammassisinnaasanik annertusaaneq, kiisalu aningaasaqarnerup ilinniartitaanermilu aqqissuusinnermi naammassiat ataqatigiinnerunerannik isumannaarinninneq.

Ukioqatigiiaani amerlanerusut inuussutissarsiutinut tunngasunik piginnaasaqalerfiusumik ilinniakkamik aallartitsillutillu naammassinnittarnissaannik pisariaqartitsineq, innuttaasut katitigaanerisa ineriartorneranit ersarinnerulersinneqarpoq. Tassannga siumut naatsorsuinermi inuusuttut 18-24 ukiullit ukiuni aggersuni ikiliartungaatsiarnissaat takutinneqarpoq, takuuk takussutissiaq 16.

Takussutissiaq 16. Piffissami 2020-2040 inuusuttunik 18-24 ukiulinnik siumut naatsorsuineq

Najoqqutaq: Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik

5.2 Aningaasarsiornermik siuarsaaneq arlalinnillu tungaveqartumik aningaasarsiornermut ikaarsaaneq

Aningaasaqarnerup ingerlalluarnera ilaatigut tunaartanik amerlanerusumik toqqammaveqarluni ataavartumik peqqinnartumik, ungasissumut isigisumik inuussutissarsiornermik ineriartortitsinissamik pisariaqartitsinermik tappiillortitsisinnaavoq.

Kalaallit Nunaat suli aalisarnerinnarmik isumalluuteqartorujussuusoq, taamaalillunilu qajannaateqartuusoq coronap maanna tunillaassuunnerata ersarilluinnartumik takutippaa. Taamaammat avammut tunisanit isertitat avataanit sunnerneqariataarsinnaanerit aarlerinaat annikillisinnaarlugu, ataatsimut isigalugu immikkoortunullu aalajangersimanerusunut nunatta unammillersinnaassusiata annertusarnissaata ukkatarineqarnissaa Naalakkarsuisut kissaatigat.

Inuussutissarsiornermut akileraarusersorneqarnerat

Ingerlatseqatigiiffinnut akileraartut aningaasanut inatsimmik isumaqatiginninniarnertut atatillugu 2020-mit atuutilersumit 30 procentimut 25 procentimut 5 procentinik apparneqarpoq. Naak ingerlatseqatigiiffiit akileraarutaat annertuumik apparneqaraluartoq, taamaattoq Kalaallit Nunaanni ingerlatseqatigiiffiit akileraarutaasa annertussusaat nunarpassuarnit allanit suli qaffasinneruvoq, tassani Qallunaat Nunaat (22 procent) kiisalu Savalimmiut (18 procent) ilanngullugit.

Aalisarnermik inuussutissarsiornermi ineriartorneq

2019-imi aalisarnermit avammut tunisat nalinginnaat 5,0 mia. kr.-uvoq, allatut oqaatigalugu nioqqutissiat avammut tunineqartut tamarmiusut 97 procentiat. Kalaallit Nunaanni aalisarnerup nungusaataanngitsumik toqqammaveqarluni ingerlanneqarnissaa, siunissamilu suliffeqarfinnik patajaatsunik peqartuarnissaa, kiisalu inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut tapertaajuarnissaa pingaaruteqarluninartuuvoq.

Taamaammat aalisarnermik inuussutissarsiornermi siunissami sinaakkutissanut, kiisalu aalisarnermut inatsimmik nutaamik siunnersuusiortussamik aalisarnermik ataatsimiititaliarsuarmik pilersitsinissaq Naalakkarsuisut toqqarpaat.

Aalisarnermut inatsimmik nassuiaatitalimmik suliniutinillu allanik naapertuuttunik, aalisarnermik inuussutissarsiornermi ineriartornernissamut periarfissaannik ilapittuutaasinnaasunik inassuteqaasiornissaa, kiisalu inuiaqatigiit aalisarnermik inuussutissarsiornermik isumalluutinillu nungusaataanngitsumik toqqammaveqartumik sapinngisamik annertunerpaamik iluaquteqarnissaannik Aalisarnermut ataatsimiititaliarsuup saqqummiussinissaa, ataatsimiititaliarsuup sulinerani pingaarnertut siunertaavoq.

Aalisarnermut ataatsimiititaliarsuaq 2019-mi decembarimi oqallissaarummik *"Aalisagaativut – Atugarissaarnerput"* qulequtaqartumik, periusissanut suliap ingerlaqqinnerani toqqammavivusussanut siunnersuutunik arlalinnik imaqartumik saqqummiussivoq. Aalisarnermik ataatsimiititaliarsuup sulini isumaliutissiissuteqarnermik naggasissavaa, tassanilu aalisarnermik immikkoortup ineriartortinneqarnissaanut anguniakkat tunngaviillu qulaani allaaserineqartut mianeralugit ataatsimiititaliarsuup inassuteqaataasa missingersuutitut inuiaqatigiillu

aningaasaqarnerannut, suliffissaqartitsinermut, inuit atugaannut, kiisalu inatsisilerinermut tunngasut kingunissaalu qulaajarneqassapput.

Coronap tunillaassuunnerata Aalisarnermut Ataatsimiititaliarsuup sulinera kinguaattoortippaa. 2021-mi februarip naanera nallertinnagu isumaliutissiisummik saqqummiussisinnanani Ataatsimiititaliarsuup naatsorsuutigaa.

Takornariaqarnermi periusissiaq nutaaq

Takornariaqarnermi periusissiamik nutaamik ilusilersuineq ingerlallualeruttoq, periusissiallu nutaap 2020-p ingerlanerani tamanut saqqummiunneqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq. Periusissiaq nutaaq maanna periusissiap, nungusaataanngitsumik toqqammaveqarluni takornariaqarnermik ineriartortitsinerup Kalaallillu Nunaata takornariaqarnermik isertitaanik pitsaanerulersitsiniarnermik siunertaqartumik suliniutinut sinaakkutaasa annertusarneranik aallussisuussaaq.

COVID-19-ip 2020-mi ukiunilu aggersuni immaqa aamma takornarianik annertuumik killiliinera pissutigalugu, suliniutit kaammattuutillu takornariaqarneq pillugu periusissiami nutaami atuarneqarsinnaasutut aamma tassannga aallaaveqarluni qissiminneqassapput. Tamanna periusissiami nutaami suliniutinik kaammattuutinillu suliarinninnerup kinguaattoorneranik nassataqarsinnaaneramik aarlerinaateqarpoq.

Aatsitassarsiornermik inuussutissarsiornermik ineriartortitsinermut periusissiaq

Aatsitassanut Naalakkersuisoqarfik februar 2020-mi Aatsitassarsiorneq pillugu periusissiamik nutaamik saqqummiussivoq. Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiornermi inuussutissarsiornerup aningaasaqarnikkut ineriartortinnermut iluaqutaalluni nammaqataasunngorlugu ineriartortinnissaa, Kalaallillu Nunaannut tamarmut iluaqutaasumik suliffissanik nutaanik pilersitsisunngornissaa pingaarnertut anguniagaavoq. Kalaallit Nunaat nunatut aatsitassarsiorfittut pilerinartuussaaq, aatsitassarsiorfiit nunani aatsitassarsiorfinni allani aningaasaliinatik aningaasaliiffigumasaat.

Periusissiaq tallimanik suliniuteqarfeqarpoq: 1) Ujarassiornermut ilisimasanik avitseqatigiittarneq nukittunerusoq, 2) Suliassanik suliarinnittarneq sunniuteqarluartoq, takorlooruminartoq ersarissorlu, 3) Aatsitassarsiorluni misissuinermit paaanermut ikaarsarneq pisariinnerusoq, 4) Aatsitassarsiornermik suliaqarnerup piujuartussatut ineriartortinneqarnera 5) Akileraarutinut aamma royaltynut ilusiliat unammillersinnaassuseqartut.

Inatsisit nunarsuarmi unammillerluarsinnaanerusut aningaasaleerusunnerulersitsinermi suliniutinut ilaasinnaavoq. Aatsitassanut Naalakkersuisoqarfik inatsisissatut siunnersuutinik marlunnik saqqummiussinissamik pilersaaruteqaralarpoq, tassaasut aatsitassarsiornermut inatsimmut siunnersuut, kiisalu aatsitassarsiornermik annikitsukkuutaamik ingerlatsineq, taakkuli coronap ajornartorsiorititsinera pissutigalugu 2021-mi upernaakkut ataatsimiinnissamut kinguartinneqarput.

Inuussutissarsiornermi aningasaliinissanik pilerilersitsiniarluni suliniuteqarfiit allat

- **Paasissutissanik katersivinnik suliffissuarnillu nukissiuuteqarnermik annertuumik atuisunik pilerilersitsineq**

Kalaallit Nunaat nunarsuarmi imermik tarajoqanngitsunik isumalluutit 10 procentiinik pigisaqarpoq. Imermik isumalluutaasinnaasut atorluarneqarnissaat Naalakkersuisut kissaatigaat, tamannalu tunuliaqutaralugu nittarsaanermik atorussiamik annertuumik suliaqarput. Nittarsaanermi atorussiat isumalluutitigut periarfissanik nunarsuarmi niuerfintut nittarsaasseqataassapput, tamannalu erngup nukinganik suliffissuarnut atorneqartussanik siunertamut periusissiatut akuerineqartumut naapertuuppoq, assersuutigalugu paasissutissanik katersivinnut.

Sermip ergullu niuernikkut iluaqutigineqarnera

2018-imi Naalakkersuisut sermimik imermillu avammut niuernissamut periusissiaq, inatsisunik nutarterinissamik pineqartumilu akileraarutinik akitsuutinillu annikillisaanissamik kaammattuuteqartoq saqqummiuppat. Sermimik imermillu periusissiap atuutilersinneqarnera Naalakkersuisut nangittumik suliarissavaat, 2020-llu aallartinnerani GEUS suleqatigalugu immikkoortunik toqqakkanik nutaamik suliariumannittussarsiuussinermit saqqummiussippat. Ukiuni aggersuni nutaanik suliariumannittussarsiuussinerit ingerlanneqarnissaat, kiisalu sermimik imermillu periarfissat nittarsaanneqarnissaasa nanginneqarnissaa anguniagaavoq.

- **Orsusanut imerpalasunut periusissiaq nutaaq (2020-2024)**

2020-2024 uuliamut gassimullu periusissiaq nutaaq Naalakkersuisut akuersissutigaat, Kalaallit Nunaammi nunarsuarmi uuliamik isumalluutinik suli misissorneqanngitsunik pigisaqarpoq. Kalaallit Nunaanni uuliamik gassimillu ujarlernerumut soqutiginninnerup pilerseqqinneqarnissaa periusissiami pingaernerutinneqarpoq. Ullumikkut ujarlernissamik qalluinissamillu akuersissutit sisamat atuunnerat killiffiuvoq.

5.3 Pisortat ingerlatsiviannik nutarsaaneq

Pisortat ingerlatsiviata annertussusaa aaqqissugaaneralu maanna ukiunilu aggersuni nalimmassarneqassaaq. Innuttaasut assigiiaartumik sullinneqarnissaat qulakkeerniarlugu isumaginnikkullu naapertuuttumik oqimaaqatigiinnissap ataatsimoorullugu isumagineqarnerata pitsaanerpaanerani isummerneq pissutigalugu ingerlatsivik suliassanik arlalinnik isumaginnippoq. Ukiunili aggersuni immikkoortunut allanut isumalluutinik atugassanngortitsinissaq siunertarlugu, annertunerusumik nalimmassaanissamik pisariaqartitsineq annertusiartorpoq:

- Isumaginniffinni peqqinnissamillu ingerlatsivinni utoqqaat isumagineqartut amerliartornerannik innuttaasut katitigaanerisa allanngoriartornerat, ukiuni aggersuni isumalluutinik pisariaqartitsinerup annertusineranik, taamaalillunilu pisortat ingerlatsivianni pingaarnersiueqqinnermik pisariaqartitsinermik nassataqarnissaa ilimagineqarpoq.
- Namminersorlutik inuussutissarsiortuni siuariartornissamik pilersitsinissamik pisariaqartitsineq sulisussanik piumanninnerup annertunerulerneranik nassataqassaaq.

Pisortat pisiniarluartarnerat

UPA 2019-imi pisortat oqartussaaffigisaanni suliffeqarfiinilu nioqutissanik kiffartuussinernillu pisiniarnermut tunngatillugu neqerooruteqartitsisarneq pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 6, 12. juni 2019-imeersoq kiisalu Pisortat Pisiortortarneranni Neqerooruteqartitsinermi Maalaaruteqartarfik pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 7, 12. juni 2019-imeersoq tamarmik ulloq 1. juli 2019-mi atuutilersut, Inatsisartut akuersissutigaat. Suliariumannittussarsiuussinermi inatsit naligiimmik ammasumillu periutsit naapertorlugit suliariumannittussarsiuussinerit ingerlanneqarnerannut sinaakkutinik aalajangersaasuvoq, ilaatigullu inniminnisup isumaqatigiissusiormermini " inuiaqatigiinni akisussaaneq, tassani piffinneersunik aallaaveqarneq, ilinniartunik praktikkerfinnillu pilersitsineq, innuttaaqatigiiaanik ilungersunartorsiortunik suliffeqartitsineq, peqqinnermik siuarsaaneq, avatangiisini pissutsit nungusaataangitsumillu toqqammaveqarneq" pingaartittassavai.

Suliariumannittussarsiuussinerumut inatsit nutaaq naapertorlugu, pisortat suliariumannittussarsiuussaasa pisortat ataatsimoorussamik qarasaasiakkut suliariumannittussarsiuussisarfianni tamanut saqqummiunneqartarnissaat pisassaaq. Taanna 2020-p ingerlanerani atulersinneqartussat ilimagineqarpoq. Tamatuma saniatigut ingerlatsivinni namminerni maleruagassat assigisaasalu misissorneqarnissat pisariaqarsinnaavoq.

Pisortat isumaqatigiinniartarnerisa pisariillisarnerat

Ullumikkut pisortat isumaqatigiissutaat sulisartut kattuffiinut 20-nut agguagaapput. Namminersorlutik Oqartussat pingaarnertut isumaqatigiissutinik 24-nik, isumaqatigiissutinik 87-inik, taakkulu malitsigisaannik isumaqatigiissutinik 125-nik sulisartut kattuffiinik isumaqatigiissuteqarput. 2018-imi pisortat ingerlatsiviini ulloq naallugu suliffillit 10.699-iupput, taakkulu Namminersorlutik Oqartussani 4.018-inut, kommuninilu 6.681-inut agguarsimapput. Taamaammat sulisut amerlassusaannut sanilliullugu isumaqatiginninniarnerpassuit ingerlanneqartarput. Tamanna allaffissornikkut oqimaatsuvoq, ilaatigullu sulisoqatigiiaat assigiinngitsut, ilaannilu ikittut akornanni assigiinngisitaartunik atorfeqartitaanikkut atugassaqaqreerneramik kinguneqarluni.

Taamaammat isumaqatigiissutinut isumalioqatigiissitamik pilersitsisoqarpoq. Taanna 2021-p naanerani isumaqatiginninniarnerit ineriartornerannut, kiisalu pisortat isumaqatigiissutaasa sanarfineqarnerannut kaammattuutinik saqqummiussissasoq ilimagineqarpoq.

Pisortanut akiitsut pinaveersimatinnerat appartinnerilu

Immikkoortoq 2.4-mi akiitsunut tunngasumi takuneqarsinnaasutut pisortanut akiitsut pinaveersimatinneqarnissaat appartinneqarnissaallu siunertarlugu aallussisumik suliaqarnissaq pisariaqartinneqarpoq.

UKA2019-imi llanngaassivik pillugu Inatsisartut inatsisaat Inatsisartut akuersissutigaaq. Aaqqissuusaq nutaanik akiitsuninnaveersaartitsinermik siunnertaqarpoq. Peqatigisaanillu akiitsut appartinneqarnissaannut ilapittuutit nunatsinni kommunini tamani akiitsulinnut siunnersuisarnerit pilersinneqarput.

Kommunini tamani akiitsulinnut siunnersuisarnerit

Akiitsulinnut siunnersuineq 2019-mit illoqarfinni pisortat inissianik attartortittagaannik peqartoqarneragut siunnersuisunik aalajangersimasunik atorfinitsitsinissamik tunngavissiiisoqarnerani, nuna tamakkerlugu suliniutinngortinneqarpoq.

Maannakkuugallartoq ataatsimut isigalugu aaqqissuussineq iluatsilluarsorinarpoq. INI A/S-ip naliliigallarnera naapertorlugu aningaasanngorlugu angusat sulianut sanilliullugit annertunerupput. Pingaarnertulli persuarsiorfiunngitsumik attartortut akiitsui pillugit attaveqarneq, kiisalu inuttut ilaqutariissutsikkullu inissisimanagerat paasissutissanut attartortut inuuniarnermikkut unammilligassallit amerlasuut unammillernartitaannut aaqqiinissamat iluaqutaavoq. Tassanilu kommunit pingaarutilimmik inissisimapput, aammali oqartussaasut allat, soorlu Allorfik, ataatsimoorluni attartortut ajornartorsiutaasa siammassissumik isiginilluni aaqqiivigineqarsinnaanerannut pingaaruteqartuupput.

Digitalinngorsaanermi periusissiaq 2018-2021 "Inuiaqatigiit digitaliusut"

Nuna tamakkerlugu digitalinngorsaanermut periusissiaq OECD-p pisortat digitalinngorsaanerannut tunngavii aqqaneq marluk aallaavigalugit sanarfineqarpoq. Tassuunakkut Kalaallit Nunaata Europami niueqatigisani assigalugit digitalinngorsaanermik tunngavinnik malinninnera isumannaarneqarpoq. Digitalinngorsaanermut periusissiaq pisortat ingerlatsiviit akimorlugu suleqatigiinnissamik piimasaarfiuvoq, taamaalilluni digitalimik aaqqiinerit ingerlatsiviit ingerlatsisullu akimorlugit pisinnaaqqullugit. Tamanna isumalluutinik sipaarfiuvoq tamanullu iluaqutaalluni.

Digitalinngorsaanermut periusissiamut ataqatigiisillugu suliniutit arlallit inuiaqatigiit digitalinngorsarneqarnerata nanginneranut toqqammaviupput. Taakku pisortat ingerlatsiviannik nutarsaanissamik pisariaqartitsineq, inuiaqatigiillu siunissami digitaliuernerusumik ingerlanissaannut piareersarnissaat aallaavigalugu pingaarnersiorneqartariaqarput. Nunarsuup sinnerani coronap ajornartorsiortitsinerata nassatarisaanik digitalinngorsaanerup suli annertunerulernissaa ilimagineqarpoq.

Toqqammavittut suliniutit tulluuttut taamaalillutik makku siuariartornissaani immikkut aallunneqassapput:

- Tunngaviusumik paasissutissanik suliniut
- Digital post
- Pisortat aningaaserivikkut kontuat
- Pitu
- Pisortat ataatsimut digitalimik sanarfineqarnerat
- Namminersorlutik Oqartussani kommuninilu ESDH
- Sullissivik.gl kiisalu quppernera
- Nunap assingi pitsaanerusut, pilersaarusiormi NunaGIS-imilu geodatamik atuineq
- Kalaallit Nunaat qarasaasiakkut isumannaatsuunerimi nunatut isumaatsut pingajuattut.

Tamatuma saniatigut ingerlatsineq pisariillisarniarlugu digitalinngorsaanermi suliniuteqartoqarpoq, soorlu akissarsialerinerimi atortorissaarut kiisalu pingaartussanik pilersaarusiormi atortorissaarutit nutaat.

Aningaasartuutinik misissueqqissaarnerit

Pisortat aningaasaqarnerata annertusiartortumik tatineqariartornerani aningaasanut inatsimmi kommunillu missingersuutaanni pissarsiffiulluurtumik aningaasanut atuinissamik akimuisumillu pingaarnersiunissamat piimasaqaatit sakkortusineqarput. Aningasartuutinik misissueqqissaarnermi pisortat ingerlatsivianni naammassisinnaasat sullissinerullu pitsanngorsarnissaa pingaarnertut siunertaavoq. Misissueqqissaarnertigut pingaarnertut suliassanut aningaasanik atugassanngortitsisoqassaaq, ingerlaavartumillu pitsanngorsaanissamat nutarsaanissamullu periarfissiiisoqassalluni. Taamattaaq aningaasaqarnermik aqutsinerimi ersarinnerulersitsissapput. Misissueqqissaarnerit pitsannguutissanik nutarteriffissanillu tikkuussissapput, aningaasartuutinillu atuilluarnerusumik eqqarsariaatsimik pilersitseqataassallutik.

Suliap taassuma ingerlanerani immikkoortut ataasiakkaat tunngaviusumik makkununga nassuiaasinnaassasut naatsorsuutigineqarpoq:

- Tunngaviusumik sullissinerit – qanoq akeqarneri tassani ataatsimoortumik aningaasartuutit ilanngullugit – anguniagassanillu uuttorneqarsinnaasumik suussusilliissallutik.
- Tunngaviusumik sullissinerit naammassisinnaasamik pisariaqartitanut aningaasanillu atueqqinnermut attuumassutaat.
- Tunngaviusumik sullissinerit sunniutaat; tassa suliniutinit suut naammassineqassapat.
- Paasisutissat siuliani taaneqartunik uppersarneqarsinnaanngortitsillutillu malitseqartitsinnaanngortitsisut.
- Qanoq tunngaviusumik sullissinerit periusissiani, suliani, missingersuutini malitseqartitsinernilu pingaarnertut aallunneqartarnerat.

Immikkoortuni arlalinni misissueqqissaarnernik aallartitsisoqarpoq. Misissueqqissaarnerit akuerineqarnerat ilutigittillugu Inatsisartunut nassiussorneqassapput.

Angajoqqaat meeqqanik sumiginnaaneranun nuna tamakkerlugu iliuusissatut pilersaarut 2020-2030

November 2019-imi Naalackersuisut angajoqqaat meeqqanik sumiginnaaneranun nuna tamakkerlugu iliuusissatut pilersaarummik saqqummiussipput. Iliuusissatut pilersaarut meeqqanut taakkulu ilaqutaannut sammititaapput, taamaattoq aamma suliniutunik meeqqanut ilaqutariinnullu immikkoortumik tamarmik pitsaanerulersitsisussamik imaqarpoq. Iliuusissatut pilersaarut makkuninnga aallaaveqarpoq:

- Tamanut sammititamik pinaveersimatitsinermik aallaaveqarneq
- Suliniutit immikkoortut assigiinngitsut akimorlugit ingerlanneqassasut
- Pinaveersaartitsinernik suliniutit piareersarneqassasut
- Sumiginnaasoqartillugu pisariitsumik piffissarlu eqqorlugu ikorfartuinerit isumannaarneqassasut.

Qallunaat naalackersuisui piffissami 2020-2023 ukiumut immikkut 20 mio. kr.-nik kalaallit qallunaallu suliniarnerannut aningaasaliipput. 2020-mi qanoq ililluni meeqqanut inuusuttunullu uloriarnartorsiortunut pissutsit pitsanngorsarneqarsinnaanerannut ungasissumik sammititamik kaammattuusiortoqarpoq. Aaqqiissutissatut siunnersuutit meeqqat inuussuttullu pitsaanerusumik siunissaqarnissaannut aningaasaliissutitut isigineqassapput.

Tamatuma saniatigut "Angajoqqaat meeqqanik sumiginnaaneranun nuna tamakkerlugu iliuusissatut pilersaarut" atulersinneqarnissaanut Naalackersuisut 20 mio. kr.-t missaannik tapiissuteqarlutillu, suliniutinit kalaallit qallunaallu suliniarnerat tunuliaqutaralugu atulersinneqartussanut sillimmatinik immikkoortitsissapput.

Angajoqqaat meeqqanik sumiginnaaneranun nuna tamakkerlugu iliuusissatut pilersaarutip, ilaqutariinnut politikip, Inuuneritta III, kiisalu kalaallit qallunaallu suliniarnerannit aallaaveqartumik suliniutit aallartinneqartut, aallartinneqartussallu tamarmik siunissamut aningaasaliinerupput, ungasissoq isigalugu atuarnepup ingerlanneqarnerani angusaqarluarnerunernik qulakkeerinnillutillu isumaginninnikkut peqqinnissaqarfimmullu aningaasartuutunik annikinnerulersitsisussat. Peqatigisaanik suliniutit kommuninik Pinaveersaartitsinermik Isumaginninnermullu pissutsinik Aqutsisoqarfimmik ilungersortitsipput. Taamaammat taakku sunniuteqalersinnaaqqullugit piffissamik pisariaqartumik atugassanngortitsinissaq suliniutillu atulersinneqarnissaannut utaqquilluarnissaq pisariaqartinneqarpoq. Suliap ingerlanera ineriartornerup kissaatigineqartup anguneqarnera pisariaqartitsinerillu naapertorlugit aaqqiisarnissat pisinnaaqqullugit paasisutissatigut malinnaaviguarneqarpoq.

Ukiuni aggersuni suliniarnermi tassani ilaatinneqartut kommuninik ataatsimoortumik tapiissutinik isumaqatiginninniarnermi ilanngunneqartassapput, taamaalilluni suliniutit naapertuuttut, taakku kissaatigineqartumik sunniuteqarnerat apeqquataatillugu kommuninit naammassineqarsinnaaqqullugit.

Siusissukkut pinaveersaartitsinernik suliniutit ataqatigiissaarluarnerunerat

Innuttasut peqqissusaat pillugu suliniut Inuuneritta III aallartippoq. Suliniummi kommuninik suleqateqarneq ingerlatsiviillu akimorlugit suleqatigiinneq qitiutinneqassaaq. Tamatuma saniatigut

aaqqissuussaasumik pinaveersaartitsineq, innuttaasut akornanni peqqissutsip qaffasinnerulerneranut sunniuteqaqataasinnaasoq sulissutigineqassaaq.

Innuttaasut peqqissuunerat peqqinnissaqarfimmuinnaq attuumassuteqanngilaq, taannali aamma ineqarnermut pissutsinut, suliffeqarnermi pissutsimut, suliffeqarnermut attuumassuteqarnermut, ilinniagaqarnermut, inuuniarnermi pissutsinut peqqinnermullu pissutsinut attuumassuteqarpoq. Taamaammat immikkoortup annertuumik akimuisumik aaqqissuunera pisariaqarluinnartuuvoq. Taamaammat immikkoortup akimuisumik nukittuumik aaqqiisoqarnissaa pisariaqarpoq. Eqaannerusumik ingerlatsinissap qulakkeerneqarnissaa, sunniutit pitsanngorsarneqarnissaasa, ataqatigiissaarinerullu isumannaarniarlugu, ataatsikkullu assigiinnik suliniarnerup il.il. pinaveersimatinniarlugit ingerlatsinermit pinaveersaartitsinermullu sulinermit periutsinik ineriartortitsineq Isumaginninnermut aqutsisoqarfimmi, peqqinnissaqarfimmi Allorfimmilu inissisimasimasut, Isumaginninnermut aqutsisoqarfimmi pinaveersaartitsinermut katersorneqarpoq.

Meeqqanut inuusuttunullu aangajaarniutininik atuinermit katsorsaanermut neqeroorutininik aallartitsineq

2019-imi Allorfik Avannaa meeqqanut inuusuttunullu immikkut katsorsaanermut neqeroorummik pilersaarummik atuileroq. Sisimiut illoqarfinni tulliulluni meeqqanut inuusuttunullu katsorsaanermik neqeroorummik aallartitsissaaq. Taamaaliornermi ilaatigut sulisunik ilinniarsimasunik pisariaqartitsisoqarpoq, taamaaliornermili aamma kommuninik suleqateqarnerup pitsanngorsarnissaa pisariaqartinneqarpoq. Taamaaliornissami sulisut ilinniarsimasut, aammali kommuninik suleqateqarnerup pitsanngorsarnissaa pisariaqartinneqarput. Tamanna isumaginninnermut immikkoortumik aammalu Majoriamik suleqateqarnermut attuumavoq, taamaalilluni inuusuttut katsorsarneqarnerminnut peqatigitillugu ilinniagaqalernissamik suliffeqalernissamillu neqeroofigineqarsinnaanerit qulakkeerneqarsinnaaqqullugu.

Peqqinnissaqarfiup aningaasaqarnera

Peqqinnissaqarfik aningaasaqarnikkut ilungersunartorsiorpoq. Tamanna annertunertigut innuttasut siusinnerusumut sanilliullugu nappaateqarnerannik paasisaqarfigineqarlutillu katsorsarneqartaleranerit, utoqqaat amerliartornerannik, kiisalu napparsimasut inuussaatsimik nassatarisaanik nappaateqartut amerliartornerannik patsiseqarpoq. Peqatigisaanillu isumaqatigiissutit atuuttut pissutigalugit, kiisalu nunani allani napparsimasunik katsorsaaasarnermut akiliutit – ukiumut akit akissarsiallu aaqqiissutaannut sanilliullugu - annertunerusumik qaffakkiartorneranit patsiseqarpoq.

Peqqinnissaqarfiup aningaasaqarnera maanna coronap siaruaanneranit pisumut, taassumalu nassatarisaanik ineriartornermut, malitsigisaanillu ilaatigut peqqinnissakkut upalungaarsimanerup nalimmassarneqarnissaanik pisariaqartitsinermut avissaartillugu isiginiarneqarsinnaanngilaq. Assigiinngitsunut tunngatillugu piffissami aggersumi tamanna nangittumik iliuuseqarfigineqartari-aqarpoq.

Peqqinnissamut isumalioqatigiissitamik pilersitsineq

2019-imi Inatsisartut ukiakkut ataatsimiinnerani peqqinnissamut isumalioqatigiissitamik pilersitsisoqarnissaa aalajangerneqarpoq. Isumalioqatigiissitaq peqqinnissaqarfiup ataatsimut aaqqissugaaneranut pitsanngorsaatissatut kaammattuutininik suliaqassaaq, tassani immikkut atorfinitsitsisarneq, sulisorisanik tigungminniinneq, kiisalu Qallunaat Nunaannik nunanilu allanik suleqateqarnerit ilanngullugit. Isumalioqatigiissitap kaammattuutai Inatsisartut peqqinnissaqarfik pillugu aaqqiissuteqqinnissaannut tunngaviusussatut ilimagineqarput.

Isumalioqatigiissitap kaammattuutai ingerlatsivinni akimuisumik pingaarnersiunermit, aningaasanik atornerqarsinnaasunik, kiisalu misissueqqissaarnernik naapertuuttunik aallaaveqassapput, tassani peqqinnissaqarfimmi aningaasartuutininik tatisineqarneq taassumalu passunneqarnissaa pillugu siunnersuutit ilanngullugit. Isumalioqatigiissitap suliai 2022-mi saqqummiunneqartussatut ilimagineqarput.

Immikkoortuni pilersaarusiorneq siunissamilu peqqinnissaqarfimmi sanaartugassatut pilersaarusiorneq

Peqqinnissaqarfik pillugu immikkoortumut pilersaarut 2019-ip ukiaanerani tusarniutigineqaaqarpoq, 2020-milu naammassineqartussatut ilimagineqarpoq. Immikkoortumi pilersaarut anguniakkat

aalajangersimasut, kiisalu aqqissuussaanikkut pisariaqartitat aallaavigalugit siunissami peqqinnissamut immikkoortortaqruiup ineriartortinneqarnissaanut sinaakkutassaq. Peqqinnissamullu isumalioqatigiissitaq tassunga allannguutissatut kaammattuutit saqqummiussisinnaassaaq.

Peqqinnissaqarfimmi napparsimaviit nakorsiartarfiillu pisoqaapput. Ingammik Dronning Ingridip Napparsimmavissua annertussutsiminik pitsaassutsiminillu ajornartorsiuteqarpoq. Ukiuni aggersuni peqqinnissaqarfimmi sanaartukkanik suliniutinik nutaanik ingerlatsinissaq aallunneqassaaq.

Steno Diabetes Center

2018-imi ukiakkut Naalackersuisut Novo Nordisk Fondenip siulersuisuisalu nunatsinni Steno Diabetes Center Grønland (SDCG) pilersitsinikkut sukkortunik inuusaatsillu nassatarisaanik nappaatinut suliniarnerup nukittorsarnissaanut ataatsimut anguniagaq akueraat. Kingorna suliap ingerlanissaanut malitassiortoqarpoq, tassanilu SDCG-p atulersinneqarnissaanut sananeqarnissaanullu pilersaarutit sukumiisut nassuarneqarput. Malitassiaq Naalackersuisunit Novo Nordisk Fondenillu siulersuisuinit akuerineqarpoq. Tamatuma kingorna SDCG-p pilersinneqarnera aallartissinnaalerpoq. Suliniarnermi katsorsaanerup atornerarnera pitsaassusaalu, kiisalu ilisimatusarneq taamatullu sukkortunut inuusaatsillu nassatarisaanik nappaatilinnut suliniarnermik ineriartortitsineq pitsaanerulersinneqassaaq. Tamannalu AIS 2021-mi najoqqutassiaq naapertorlugu eqqummaariffigineqassaaq.

Nuna tamakkerlugu eqqakkanik aaqqiissusiorneq kiisalu eqqakkat pillugit pilersaarut 2020-2031

Naalackersuisut kommunillu nuna tamakkerlugu eqqakkanik passussinermit sinaakkutit ineriartortinneqarnissaannut alloriarnermik pingaarutilinnik suliaqaleruttorput. Naalackersuisut 2020-mi eqqakkat pillugit nalunaarummik nutaamik akuersinissaat ilimagineqarpoq, taannalu eqqakkat annertussusaannik annikillileqataallunilu eqqakkat pitsaaneruserumik passunneqartarnerannut isumannaarisooqartassaaq.

Eqqakkanik passussineq pillugu pilersaarut 2020-2031 nutaaq oqartussaasut eqqakkanut tunngasunik suliaqarneranni toqqammavissiillunilu kommunit piffinni eqqakkanik passussinerannut sinaakkusiissasoq naatsorsuutigineqarpoq. Eqqakkanik passussinermit pilersaarut 2020-mi politikikkut akuersissutigineqarlunilu tamanut saqqummiunneqartussatut pilersaarutaavoq.

Kommunit ataatsimoorlutik eqqakkanik sullissinermit ingerlatseqatigiiffiat ESANI A/S 2019-ip aallartinnerani pilersinneqarpoq, Sisimiunilu Nuummilu eqqakkanik ikuallaavinnik nutaaliaasunik marlunnik, nuna tamakkerlugu eqqakkanik passussisussamik sanasoqassaaq. Kommunit ataatsimoorlutik aaqqiineranni ikuallaavinnik uuliakunillu ikuallaanermi kiassarnerup sinneruttup pitsaasumik atorluarneqarnissaanut tunngatillugu ataatsimoorussamik eqqarsartoqarnissaanik pisariaqartitsivoq. Taamattaq uuliakunik ikuallaavinnik Qaqortumi, Aasianni Maniitsumilu pilersitsinissaq pilersaarutigineqarpoq.

Sanaartornermi attaveqatigiinnermilu aqqissuussineq

Pingaarnertut mittarfiit aqqissuunneqarneranni sanaartornermi aningaasalersuinermilu killiffik Nuummi mittarfiliorneq ingerlallualereerpoq, qaartitsinerlu siulleq oktober 2019-imi pivoq. Januar 2020-mi Ilulissani qaartitsineq siulleq pivoq. Januar 2020-mi Qaqortumi mittarfiliornissaq tamanut sulariumannittussarsiunneqarpoq, inernali sulii ilisimaneqanngikkallarpoq.

Immikkoortut tulliuttut naapertorlugit mittarfiit taaneqartut saniatigut ukiuni aggersuni illoqarfinni tulliuttuni mittarfinnut aningaasaleeqqinnissamut periarfissamik misissueqqissaarneq Naalackersuisut sulissutigaaq; Ummannaq, Qasigianguit, Kangaatsiaq, Qeqertarsuaq, Narsaq, Nanortalik, Ittoqqortoormiit aamma Tasiilaq.

Nunap immikkoortuini mittarfiit

Ummannami, Qasigianguani, Kangaatsiami, Qeqertarsuarmi, Narsami, Nanortalimmi, Ittoqqortoormiini Tasiilamilu nunap immikkoortuini mittarfiit pillugit aningaasaqarnikkut misissueqqissaarnerit 2020-mi ukiakkut politikikkut sularineqarnissaat siunertarlugu ingerlanneqartussatut naatsorsuutigineqarput.

Ilulissani, Nuummi Qaqortumilu mittarfiliornissanut tunngatillugu sanaartornermit inatsisip akuersissutigineqarneranut tunuliaquttatut misissueqqissaarnermik suliaqarneq assigalugu, suliniutit inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut sunniutaannik misissueqqissaarnerit ingerlanneqassapput, taakkulu mittarfiit pillugit Inatsisartut inatsisaanni piumasaqaatinut suliniutit naammassinninnerannik

naliliinerni tunuliaqutarineqassapput. Tamatumani aningaasaliinerit ernialersorneqarlutillu nalikillilerneqarsinnaanerit, ingerlatsineq sinneqartoofiusinnaanersoq, sanaartornerup ingerlatsinerulluunniit aningaasartuutit allat kinguarterneri imaluunniit isertitanik nutaanik pilersitsinersut, kiisalu aningaasaliinerit maanna siunissamilu timmisartuussinerni ingerlatsisut taakkulu atortussanik toqqaanerannik (timmisartut suut il.il.) eqqummaarinnerat pineqarpoq.

Misissueqqissaarnerni mittarfissatut eqqarsaatigineqartunut ataasiakkaanut isertitassatut aningaasartuutissatullu eqqarsaatigineqartut naatsorsuusiorneqassapput, taamaalinermilu sanaartornermi aningaasaliissutit tunngaviatigut ataatsikkut nalikillilerneqarsinnaanersut. Nunap immikkoortuini mittarfinnik sanaartorneq ingerlatsinikkut imminut akilersinnaanersoq misissuinerni siunertaavoq. Taamaalilluni misissueqqissaarneq Mittarfeqarfii ingerlatsinermut naatsorsuutissaannik (sanaartornermut aningaasaliinerit eqqarsaatiginagit) kiisalu inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut sunniutissat, takuuk Aningaasaqarnermut Naalackersuisoqarfiup tamanna pillugu ilitsersuusaa.

Mittarfeqarfii 2023-p kingorna nutaanik mittarfinnik aaqqissugaanerit – aningaasalersueqqinnissamullu pisariaqartitat

Mittarfii nutaanik aaqqissuussaanerit

Kalaallit Airports A/S-mi Nuuummi, Ilulissaani Qaqortumilu mittarfinnik nutaanik sanaartornerup ingerlatsinerullu kingunissai “*Mittarfinnik annertusaanermi inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut sunniutaannik naliliineq 2-mi*” nassuiarneqarput. Mittarfii aaqqissuussaaneranni sinneqartoortumik ingerlatat taamaalillutik Mittarfeqarfii ingerlataannit peerneqarput.

Allanngortitsinerup nassatarisaanik Mittarfeqarfii amigartoorutissaat ukiumut 60 – 75 mio. kr.-t missaanniissapput. Taamattaq “*Mittarfinnik annertusaanermi inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut sunniutaannik naliliineq 2-mi*” mittarfinnik aaqqissuussinerup nutaap nassatarisaanik pisortat sipaaruteqarsinnaanerit Mittarfeqarfinni amigartoorutissatut naatsorsuutigineqartunut aningaasalersueqataanissaat tunngavissaatinneqarpoq. Taakku aningaasanut inatsisissatut siunnersuummi 2023-mut missingersuusiordermi takuneqarsinnaallutillu kontuni pingaarnerni aningasaliissutinik annikilliliinerni, kiisalu kommuninut ataatsimoortumik tapiissutinik appaanernik kinguneqassapput. Suliat taassuma ingerlanneqarnerata ingiaqatigisaanik Mittarfeqarfinni sipaarniarfiusinnaasut suussusersiniarlugit pisariillisaanissanik suliniutit, sinneqartoortissatut ilimagineqartunik annikilliliisinnaasut ingerlanneqarput. Aamma 2023 sioqqullugu sanaartornermi pissutsit passunneqarnissaat siunertaralugu Mittarfeqarfinnik sullissinissamik isumaqatigiissusiornissaq eqqarsaatersuutigineqarsinnaavoq.

COVID-19

COVID-19-ip nassatarisaanik nunatsinnik matusinerup Mittarfeqarfii pissutsinut siuliani taaneqartunut inissimatilereerpai, tassani ingerlatseqatigiiffimmi mittarfii tamarmik amigartoorfiupput. Ukialuit aatsaat qaangiuppata pissutsit COVID-19 sioqqullugu pissutsit ilernissaat ilimagineqarpoq. Taamaammat mittarfii amigartoorfiusut ingerlanneqarnerat pillugu Mittarfeqarfinnik sullissinissamik isumaqatigiissuteqarnissamik isumaliutit siuartinneqarnissaat eqqarsaatersuutigineqarsinnaavoq, immaqqa 2021-mut Aningaasanut inatsimmut atatillugu.

COVID-19-ip maanna atuunnerata Mittarfeqarfinni atortuutit nungullareersut aningaasaliivigeqqinneqarnissaasa tunulliutinneqalernerannik kinguneqannginnissaa erseqqissaatigissallugu pingaaruteqarpoq. Sanaartukkanut atortuutinullu tunulliussineq atortuutit atorsinnaanerisa illersorneqarsinnaajunnaarnerat pissutigalugu mittarfinnik matusinernik kinguneqarsinnaavoq.

Aningaasaleqqinnissamut pisariaqartitat

Mittarfeqarfii mittarfinni atortuutinut aningaasaleqqinnissamut pisariaqartitamini kinguaattooqanermi iliuuseqarnissamut aningaasaliivigineqarnissaq pisariaqartippaa. Tamanna Aningaasanut inatsisikkut imaluunniit Mittarfeqarfinnut akiliutitigut pisinnaavoq. Angallannermut, Sanaartornermut Ineqarnermullu Aqutsisoqarfiup 2019-imi Ineqarnermut, Attaveqarnermut Naalackersuisoqarfik, kiisalu Mittarfeqarfinnut nunatsinni mittarfinni isumannaallisaanerup siunissami annertusisamik eqqummaariffigineqarnissaa ilisimatitsissutigaa. Taamattaq Mittarfeqarfii ingerlatseqatigiiffiup helikopterinut mittarfiini 43-ni aningaasaleqqinnissamik pisariaqartitsineranik suussusersiffiusumik nalunaarusiorpoq, taamaaliornermi Angallannermut, Sanaatornermut

Ineqarnermullu Aqutsisoqarfiup timmisartuussinissat isumannaatsuunissaannik naammassinninnissaq siunertarineqarluni.

Ilaasunik angallassinermut sullissinissamik isumaqatigiissutit

Ilaasunik angallassinermut isumaqatigiissutit maanna atuuttut Disko Linemut tunngatillugu 2020-p naanerani, kiisalu Air Greenlandimut Norlandairimullu tunngatillugu 2021-p qiteqqunnerani atorunnaassapput. Isumaqatiginninniarnernut tunngatillugu isumaqatigiissutissani pitsaassutsinik pitsannguinnissanut kissaateqartoqassappat, tamanna aningaasanut inatsimmi konto pingaarnermi 72.20.05 Ilaasunik angallassinermut tapiissutit, piffissami tullermi suliniutit ingerlanerata ingiaqatigisaanik aningaasaliissutit annertusineqarnissaat pillugu tatineqarnermik nassataqarsinnaavoq. Taakku 2020-mi paasinarsissasut ilimagineqarpoq, inernerillu Naalakkersuisut Inatsisartullu Aningaasaqarnermut Akileraartarnermullu Ataatsimiititaliaata oqaloqatiginneranni qaqqineqassapput.

Manna tikillugu suliat ingerlaneranni ilisimasanik katersineq, kiisalu paasissutissanik naapertuuttunik katersineq isumannaarniarlugu kommuninik Inatsisartunillu akuliutsitsinermik ingerlatsiffiuvoq. Suliat tamatuma ingerlaneranut tapiliussatut maanna helikopterinik eqqussisarfiit annertusarneqarnissaat misissorneqarpoq. Tamanna pitsannguinnisanik naammassisinnaasat, kiisalu SAR-imik ingerlatsinernik ikorfartuinissaq pillugu, ingammik avannaani 2020-mi kiisalu Tasiilami Qaanaamilu 2021-mi.

Umiarsualiviit

Mittarfeqarfinni pissutit assigalugit nunatsinni umiarsuarnut talittarfippassuit ajorluinnarput. Aningaasanut inatsisikkut ukiumut 25,2 mio. kr.-t umiarsualivinnut aningasaleeqqinnernut immikkoortinneqartarput. Taakku iluarsartuussinernut pisariaqarnerpaaginnarnut naammapput, taamaalillutillu umiarsualivinni atortuutit pitsanngorsarnerannut annikitsuinnarmik atorsinnaallutik. Tamatuma nassatarisaanik umiarsualiviit annertuutigit meeqqat, utoqqaat inuillu pitsorluttut eqqarsaatigalugit ullutsinnut naleqqukkunnaoqqapput. Taamattaarlu inuussutissarsionermik ingerlatsisut piffinni amerlasuuni aalisakkanik tunisinissamat umiatsianillu, kiisalu angallatinut allanut pituffissanut kiisalu usinik assartuinnermut pitsaanngitsumik atugassaqartinneqarput.

Maanna illoqarfinni anginerusuni atuisunik akiliisitsisalernissamat periarfissat misissorneqarput. Atuisut akiliutaat taamaallaat umiarsualivinni taakkunani ingerlatsinermut, iluarsartuussinernut aningaasaleeqqinnernullu matussusiiinissaat anguniagaavoq. Aningaasaliissutitut 25,2 mio. kr.-t immikkoortinneqartut taamaalillutik nunatsinni umiarsualivinni minnerusuni aningaasaleeqqinnernut iluarsartuussinernullu atorneqarsinnaassapput, taakkunanimi atuisut akiliutaat ingerlatsinernut, iluarsartuussinernut aningaasaleeqqinnernullu matussusiiinnaanerit ilimanaateqanngilaq. Taamaalilluni umiarsualivinni annerusuni, kiisalu nunatsinni umiarsualivinni minnerusuni umiarsualivinni atortuutit pitsanngorsarneqarsinnaanerit akissaqartinneqalissasoq siunertarineqarpoq, massakkummi aningaasaliissutit atorlugit taamaallaat iluarsartuussasat pisariaqarnerpaaginnaat akissaqartinneqarput. Umiarsualivinni atuisunik akiliisitsisarnermik isuma nutaajunngilaq. Tamanna taamaalilluni umiarsualiviit pillugit inatsisartut inatsisaanni nr. 3, 3. juni 2015-imeersumi, inatsisartut 2015-imi upernaakkut ataatsimiinneranni amerlanerussuteqarluartut akuersinerisigut tunngavissinneqareerpoq.

5.4 Isumaginninnikkut ikiorsiissutit, akileraartarnermut aqqqissuussinerup ineqarnermullu immikkoortup aqqqissuuteqqinneratigit imminut pilersornerulerneq

2019-mut aningaasanut inatsimmik isumaqatigiissuteqarnikkut immikkoortut akimorlugit suleqatiginnermik suliniut "imminut pilersorneruneq" aallartisarneqarpoq, siunissamimi ikinnerusut amerlanerusunik pilersuilersussaapput, ullumikkullu (coronap ajornartorsiutaanera pisoq eqqasaatiginagu) ingerlatsivinni arlalinni sulisussanik amigaaateqartoqareerpoq.

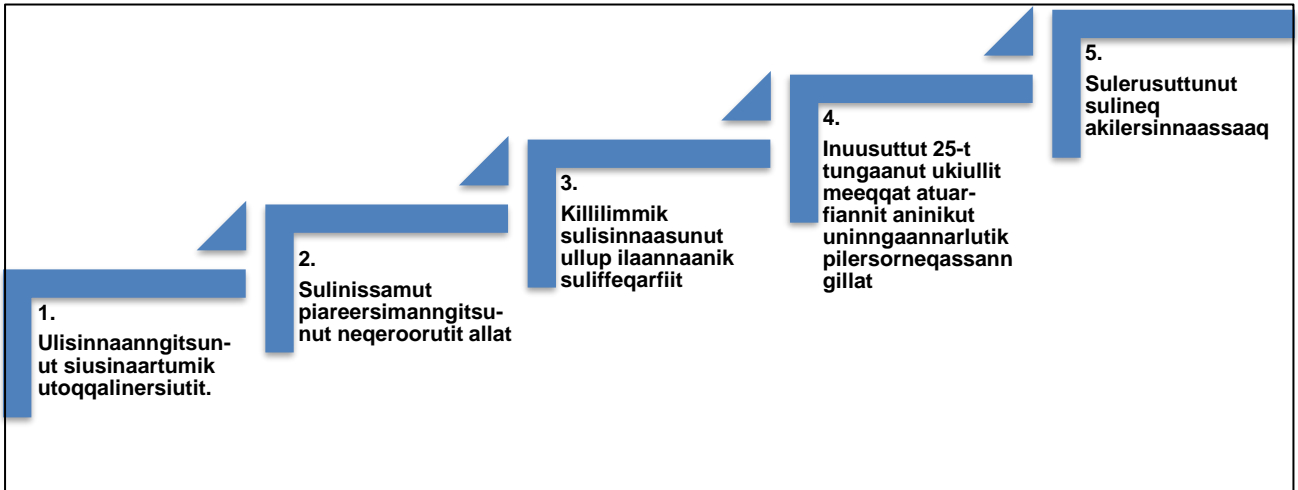
Tamanna iliuuseqarfiginiarlugu UKA 2019-imi ukioq isertitaqarfiusoq 2020 aallarnerfigalugu sulinermut ilanngaat pillugu inatsit akuersissutigineqarpoq. Suliniulli taanna kisimiissanngilaq. Taamaammat makku politikikkut kissaatigineqarput,

- Suliffeqarnissamat pilerineq sulinnarsinnaanermullu periarfissat annertusineqarnissaat,
- innuttaasut suliffeqarnermut akuusinnaajunnaartut akuutileqqillugit ikiorneqarnissaat,

- Innuttaasut amerlanerit piginnaasaqarnerulersillugit ilinniartitaanermik suliniarnerup nukittorsarneqarnissaa, taamaalillunilu imminut pilersorsinnaanerup isumannaarneqarnissaa oqinnerulersinnaaqullugu il.il.
- Inuusuttut 29 angullugit ukiullit siuariartornerannik aallussisoqarsinnaaqullugu.

”Immikkut pilersornerup annertusarneranik suliniut”-mi ingerlatat pingaarnerit takussutissiaq 17-imi takuneqarsinnaapput.

Takussutissiaq 17. suliniutit pingaarnerit imminullu pilersornerulernissamut suliniummi suliniuteqarfigineqartut

Suliffeqanginnermi ikiorsiissutit pisortallu ikiorsiissutaasa aqqissuuteqqinneqarnissaanut piareersaasiorneq

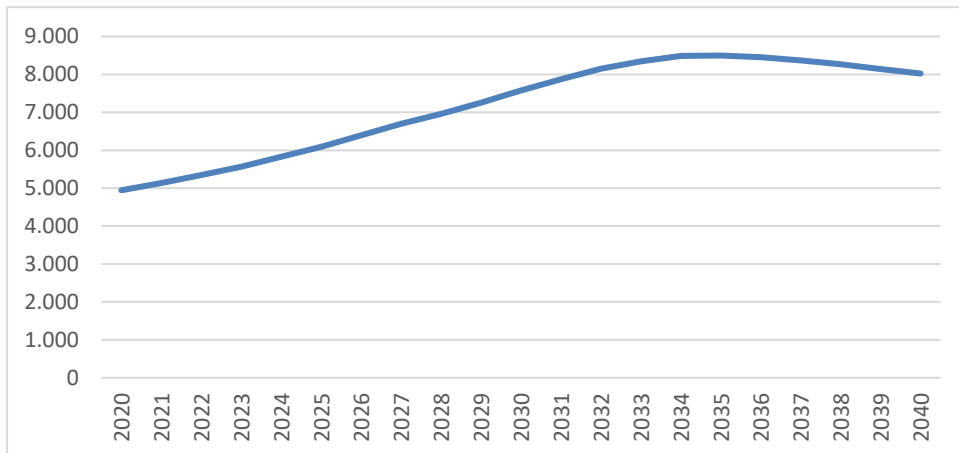
Imminut pilersornerup annertunerulersinneqarnissaanut piareersaasiornermut atatillugu suliffeqangikkallarnermi ikiorsiissutit isumaginninnermilu ikiorsiissutit ataatsimut aqqissuuteqqinneqarnissaannik Naalakkerusiut piareersaasiorput, taamaalilluni suliffeqarnermut isumaginninnermullu immikkoortuni inatsisit siunnerfigisanut malitsigisamillu suliniutissanut naapertuunnerulersinneqassallutik. Tamanna innuttaasut arlaannik patsiseqartumik suliffeqarnerup avataaniittut akornanni sinaakkutit inunnullu ataasiakkaanut neqeroorutit sammititat ersarinnerulersinnerisigut imminut pilersorneq annertusarneqarneqarsinnaaqullugu.

Tassunga atatillugu ataasiakkaanut ilaqutariinnullu ataavartumik sulilernissap aningaasaqarnikkut pilerinarnerunissaata qulakkeernissaa pingaaruteqarpoq, tassani ataqatigiissutikkut ajornartorsiutaasinnaasut annikillisarilugit kiisalu suliffissaqangitsut piareersimanissaasa allunneqarnissaa ilanngullugit.

Utoqqaat

2035-p tungaanut utoqqaat annertuumik amerleriarnissaat ilimagineqarlunilu piareersaasiorneqartariaqarpoq, takuuk takussutissiaq 18.

Takussutissiaq 18. piffissami 2020-2040 utoqqaat 64 sinnerlugit ukiullit amerlassusaannik siumut naatsorsuineq.

Najoqqutaq: Kalaallit Nunaanni naatsorsueqqissaartarfik

Takussutissiaq pitsaasumik ineriartortoqarneranik takutitsisuullunilu, innutaasut peqqinnerulersimaneranik ersersitsisuuvoq. Taamaammat utoqqaat siunissami sivisunerusumi nammineq angerlarsimaffiminni najugaqaannarsinnaallutillu sivisunerusumik suliffeqarsinnaanerat naatsorsuutigineqartariaqarpoq. Ineriartornerli peqatigisaanik utoqqalinermi pensionisianut, angerlarsimaffinni ikiortinut, utoqqaat najugaqarfiinut il.il. aningaasartuutit annertusiartortut aningaasalersorneqarnissaannik pisariaqartitsinermik ersersitsivoq.

Pensionisiaqartarneq pillugu inatsimmi allannguutit 2020-mi atuutilersut, pensionisianut ilanngaatinik annertunerulersitsipput, tamatumalu innuttaasut utoqqaat suliffeqarnermut attuumassuteqaannarnissaannut pilerinarnerulersitsipput.

Naalackersuisut utoqqarnut periusissiamik 2021-p aallartinnerani tamanut saqqummiunneqartussatut ilimagineqartumik suliamek aallartitsipput. Utoqqarnut periusissiaq pingaarnertut ataqtigiiissutsimik qulakkeerinninnillunilu utoqqarnut immikkoortumi suliniutinut sammiviliisuussaaq. Utoqqarnut periusissiamut tapiliullugu utoqqarnut immikkoortumi illuutinut immikkoortumut pilersaarutissaq utoqqaat pisariaqartitaasa inissianillu neqeroorutit imminnut ataqtigiinnerannut qulakkeerinneqataassaaq.

Tamatuma saniatigut Naalackersuisut utoqqaat oqaaseqartartuannik pilersitsipput.

Pisortat inissianik attartortittagaannut atatillugu aqqissuusseqqinnissamut naleqqat

Piffissami sivisuumi inissiat attartortittakkat aallunneqarput, minnerunngitsumik inissianik iluarsartuussinermut kinguaattooqqaneq pillugu. 2019-ip ingerlanerani inissiat attartortittakkat pillugit misissueqqissaarnerit arlallit qanoq issutsinik nalilersueriaatsit nutarsarneqarnissaannik pisariaqartitsisoqarneranik ersersitsisut ingerlanneqarput, tassungalu ilanngullugu kinguaattooqqanerup qanoq annertutiginera pillugu piffissami atuuttumi inissisimanerpiamik takutitsinissaq ilanngullugu.

Misissueqqissaarnernik ingerlatsinerit taakku pisortat inissianik attartortittakkani tamani kinguaattooqqanerata tamarmiusup nuna tamakkerlugu 2,6 mia. kr.-unera ersersippaat⁴. Misissueqqissaarnermi pisortat inissianik attartortittagaanni iluarsartuussinernik kinguaattooqqanerup ullormut 0,5 – 1 mio. kr.-nik annertuseriartarnera uppersarlugulu takutippaa. Unikaallatsitsisunik siunnerfilimmik iliuseqartoqanngippata ukiut ikittuinnaat ingerlaneranni kinguaattoorutit 5 – 7,5 mia. kr.-t tikillugit annertussuseqalissapput.

Misissueqqissaarnernik suliamek ingerlaqqinnissaannut toqqammavik 2020-mut Aningaasanut inatsimmi takuneqarsinnaavoq, tassani ima allassimasoqarpoq:

⁴ Qanoq issutsimik naliliinerni periutsit atorneqartut assigiinnginnerat pissutigalugu kisitsit nalorninarloqarput.

- Iluarsagassanut iluarsartuussassanullu kinguussaaqqaneq aaqqiiviginiarlugu attanneqarsinnaasumik aaqqiinissaq pisariaqartinneqarpoq,
- Inissianik attartortittakkanik ullumikkut aqutsineq aaqqissuussinerlu naapertuuttuunngilaq akisullunilu kiisalu sulianik ingerlatsinissamut ilinniarsimasunik isumalluutitut pisariaqanngitsumik unammillernermik ingerlatsisoqarpoq, aamma
- Tapiissutit siunnerfilersorneqassapput, taamaalilluni appasissumik akunnattumillu isertitalit naapertuuttunik ineqarnissaat qulakkeerneqarsinnaaqqullugu

Taamaammat misissueqqissaarnernik suliat makkuninnga aallaaveqarput:

- Ineqarnermut akiliutit annertussusaat inissianut ingerlatsinerlut iluarsartuussinernullu akiviusunut naapertuunnissaat, aamma
- Inissiatinik attartortitsinermit isertitat inissiatinik ingerlatsinermit iluarsaassinermilu aningaasartuutitut oqimaaqatigiinnissaat
- Iluarsaassinernut iluarsartuussinernullu kinguussaarnermut attanneqarsinnaasumik aaqqiisoqarnissaa,

Iluarsartuussinermik kinguaattoornermit iliuuseqarneq taamaattoq iluarsartuussaasatut amigaatigineqartut sukumiisumik angummaffigineqarnissaanut aningaasaliinikkut ajoqutinillu iluarsaassinikkut pisinnaavoq. Immikkut aningaasaliinerit atugassanngorteriiikkanik aningaasaliinertigut pisinnaapput. Kinguaattoornerup angummaffiginissaanik ingerlatsineq ukiunit qulinit 15 angullugit ingerlassaaq, tassanimit annertuumik aningasaliinissaq taamaallaat pissanngimmat, aammali immikkoortumi piginnaasanik naammassisinnaasanillu sanarfinissamik aamma pisariaqartitsissammat. Tassanilu soqutigisaqartut akuusut tamarmik oqaloqatigiilluarnissaat pisariaqarlunnartuuvuq.

Misissueqqinnerit suliniutillu pilersaarummut ataatsimoortumut akimuisumullu Ineqarnermut tamakkiisumik pilersaarummik taaneqartumut katersorneqassapput. Pilersaarutikkut ilaatigut siunissami naammattunik piginnaasalinnik sulisussaqaarnissap qulakkeerneqarnissaa taamaalillunilu sanaartortut akornanni iluarsartuussinermik kinguartooqqanerit iliuuseqarfiginissaanut naammassinnaasunik peqarnissaq isumannaarneqassaaq.

Tamanna 2020-mi borgmesterit Naalakkersuisullu isumaqatigiissutigisaattut ulloq 1. januar 2022-mi Namminersorlutik Oqartussat inissiaataasa attartortittakkat kommuninut tunniunneqarnissaanut anguniakkamut ataqatigiissillugu isigineqassaaq.